

รายงานการวิจัย

เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพารา
และเถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา

Creative Pottery: Case Study of Pottery with Havena Wood
and Liana Plant in Songkhla Province

พีรพงษ์ พันธะศรี

รายงานวิจัยฉบับนี้ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณกองทุนวิจัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

พ.ศ. 2557

ชื่องานวิจัย	เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและ เถาว์ลัยในจังหวัดสงขลา
ผู้วิจัย	พีรพงษ์ พันธะศรี
คณะ	ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ปี	2559

บทคัดย่อ

ในภาคใต้ของประเทศไทยมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาอยู่หลายแห่ง จังหวัดสงขลาเองก็มีชุมชนที่มีชื่อเสียงในด้านเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง คือชุมชนบ้านสทิงหม้อ แต่ในปัจจุบันพบว่าผู้ประกอบการมีจำนวนลดน้อยลงซึ่งส่งผลให้เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านรวมถึงเทคนิควิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ได้สร้างสมสืบต่อกันมาจนเกิดเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ในเรื่องของการใช้วัสดุของท้องถิ่น ในที่นี้ก็คือดินอาจสูญหายได้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านโดยมีหลักคิดคือการต่อยอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยไว้ 4 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบเครื่องปั้นดินเผาในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงกระบวนการผลิตของชาวสทิงหม้อ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม 3) เพื่อพัฒนาดินและศึกษารูปแบบ แนวคิด เทคนิค วิธีการ ในการทำเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและเถาว์ลัยโดยต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และ4) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

ตามกรอบการศึกษาวัสดุและกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาและสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับไม้ยางพาราและเถาว์ลัยในท้องถิ่น โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง คือกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาหมู่บ้านสทิงหม้อ หมู่ที่4 ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จำนวน 1 คน กลุ่มผู้ประกอบการที่ขายสินค้าประเภทเครื่องปั้นดินเผา ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 5 ร้านค้า และกลุ่มนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา รายวิชาวัสดุและกรรมวิธี และรายวิชาออกแบบของที่ระลึก จำนวน 24 คน

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ลักษณะทางกายภาพของพีชประเภทเครือเถาที่มีในท้องถิ่นมีคุณค่าความงามในหลายด้าน เช่น พื้นผิว ลีลา หรือเส้น และการบิดพัน นอกจากนี้ ยังพบว่าเครือเถาว์ลัยได้เข้ามามีบทบาทในงานศิลปะประเภทสถาปัตยกรรม และศิลปะประยุกต์ ส่วนการศึกษาไม้ยางพาราในท้องถิ่นพบว่าการนำไม้ยางพารามาใช้งานอย่างแพร่หลาย แต่ผู้วิจัยเลือกใช้ไม้ยางพาราที่ผ่านการใช้งานแล้ว เช่น ไม้พาเลท เนื่องจากมีราคาถูกและหาได้ง่ายในท้องถิ่นและในส่วนองแรงบันดาลใจในการออกแบบผู้วิจัยได้ออกแบบโดยมีที่มาจากสองแหล่ง คือ แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ เช่น พีชและสัตว์ในท้องถิ่นและแรงบันดาลใจจากรูปทรงผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและเถาว์ลัยในครั้งนี้

ผลสรุปจากการพัฒนาดินให้สอดคล้องกับเทคนิคการเผาของผู้วิจัยในโครงการวิจัยเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาว์ลัยในจังหวัด สงขลาผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ดินที่ผสมตามสัดส่วน ดินพื้นบ้าน : ดินเชื้อ ในอัตราส่วน 70 : 30 สามารถคงรูปได้เมื่อนำไปเผาแล้วทนความร้อน ไม่แตกหัก สามารถขึ้นรูปด้วยรูปทรงที่ซับซ้อนได้ และใช้งานได้จริง กรรมวิธีการผลิตสามารถผลิตได้โดยช่างพื้นบ้าน นำไปต่อยอดเพื่อการผลิต และจำหน่ายได้

Research Title Creative Pottery: Case Study of Pottery with Havena Wood and Liana Plant in Songkhla Province
Researcher Peerapong Panthasri
Faculty Faculty of fine arts Songkhla Rajabhat University
Year 2016

Abstract

In Southern Thailand, there are several pottery manufacturers. There is also a community that is famous for pottery product which is Ban Sathing Mor Community in Songkhla. However, currently it appears that the number of pottery producer has been decreasing which may cause the local pottery including production technique that has been accumulated over the years to become a folk wisdom in utilizing local material, in this case clay, to disappear. The researcher therefore has an idea to develop a local pottery product by extending the local wisdom. There are 4 objectives of the research; 1) study the form of pottery both in the past and present including the production process of Sathing Mor people, which is a native identity 2) study creative idea to create sculpture work 3) develop clay and study the model, idea, technique and method of producing pottery with Havena wood and Liana plant by extending the local wisdom and 4) create a unique pottery product.

From the study of material and pottery production process and a survey to find information about Havena wood and Liana plant in the locality by choosing a sample group with purposive sampling from a pottery producer of Ban Sathing Mor, Moo 4, Sathing Mor Subdistrict, Singnakorn District, Songkhla Province, 5 pottery shops in Muang Songkhla District, Songkhla Province and 24 third year students who are majoring in design and have registered in the classes of pottery design, material and method and souvenir design.

The study found that the physical characteristic of Liana plant in the locality has many esthetic values such as the surface, style or line and spiral. Moreover, it was discovered that Liana plant has played a role in the architectural art and applied art. The study of Havena wood in the locality has revealed that Havena

wood has been used extensively. The researcher chose used Harena wood such as wood from the pallet due to its cheap price and availability in the locality. The researcher utilized two sources of design inspiration from plant and animal in the locality and the original form of product from Sathing Mor people to create the design of pottery with Harena wood and Liana plant.

The result of the development of clay to conform to the burning technique by the researcher in the creative pottery project: Case Study of Pottery with Harena Wood and Liana Plant in Songkhla Province, the researcher has concluded that the clay mixture in the ratio of 70:30 for local clay and fermented clay can withstand heat when burning and retaining its form without breaking. It can be used to create complex form and can be practically used by the local potters in their manufacturing and sold to the market.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณทุนการวิจัยจาก กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ประจำปีงบประมาณ 2557 ผู้วิจัยขอขอบเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

คุณค่าและประโยชน์ของการศึกษาค้นคว้าวิจัยฉบับนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าขอน้อมบูชาพระคุณ บิดา มารดา รวมถึงผู้มีพระคุณต่อผู้ศึกษาค้นคว้า ผู้ให้ข้อมูลและข้อคิดในการวิจัย ตลอดจนผู้ให้การช่วยเหลืออื่นๆ ทุกท่านที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะ จนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

พีรพงษ์ พันธะศรี

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

กุมภาพันธ์ 2559

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	1
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	2
1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	2
1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับ	3
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	4
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลเครื่องปั้นดินเผา เพื่อใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์	6
2.2 การศึกษาและสำรวจข้อมูลภา้วลีย์	17
2.3 การศึกษาและสำรวจข้อมูลไม้ยางพารา	21
2.4 การศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมเพื่อประยุกต์ใช้ในงานออกแบบ	23
2.5 ประโยชน์ใช้สอยกับการออกแบบประติมากรรมประยุกต์	27
2.6 ประเภทของการออกแบบผลิตภัณฑ์	29
2.7 หลักคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย	31
2.8 หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย	32
2.9 อัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย	33
2.10 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องปั้นดินเผา	35
2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	38
3.1 การพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิต	38
3.2 การพัฒนาด้านเทคนิคในการขึ้นรูป	43

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
3.3 การเผาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	45
3.4 แนวทางในการพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิต	46
3.5 การกำหนดแนวคิดในการออกแบบ	47
3.6 การเตรียมแถววัลย์และประกอบแถววัลย์	52
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	54
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการผลิตและการตลาด	54
4.2 แบบร่างแนวคิดจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ	61
4.3 แบบร่างจากรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อ	64
4.4 ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ	66
4.5 การประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบ	75
บทที่ 5 การสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	79
5.1 การสรุปผล	79
5.2 อภิปรายผล	82
5.3 ข้อเสนอแนะ	84
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	87
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบ	88
ภาคผนวก ข ภาพประกอบการวิจัย	108
ประวัติผู้วิจัย	111

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 การทดลองการเผาเพื่อทดสอบหาความเหมาะสมของสัดส่วนระหว่างดินกับดินเชื้อ	39
3.2 เปรียบเทียบก่อนเผาและหลังเผา	40
3.3 ขั้นตอนรายละเอียดการศึกษาพื้นผิว	42
3.4 เทคนิคการขึ้นรูปในงานวิจัย	44
3.5 ขั้นตอนรายละเอียดการเผาชิ้นงาน	45
3.6 การศึกษาแรงดันดาลใจจากธรรมชาติและแบบร่าง	48
3.7 การศึกษาแรงดันดาลใจจากรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาและแบบร่าง	51
3.8 ขั้นตอนกระบวนการเตรียมภา้วลย	52
4.1 ร้อยละของผู้จำหน่ายจำแนกตามเพศ	55
4.2 ร้อยละของผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของบ้านสทิงหม้อ จำแนกตามอายุ	55
4.3 ร้อยละของผู้ขายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของบ้านสทิงหม้อ จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด	55
4.4 ร้อยละของผู้ขายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของบ้านสทิงหม้อ จำแนกตามระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	56
4.5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นต่อกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ จำแนกตามกลุ่มผู้ซื้อส่วนใหญ่เป็นเพศใด	56
4.6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นต่อกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ จำแนกตามกลุ่มอายุของผู้ซื้อ	57
4.7 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามราคาเริ่มต้นจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	57
4.8 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความยากง่ายของการเตรียมวัตถุดิบ	58
4.9 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพในอนาคต	58
4.10 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางการตลาด	59
4.11 แบบร่างแนวคิดจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ	62
4.12 แบบร่างแนวคิดจากรูปทรงแบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อ	64
4.13 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต และผู้จำหน่ายที่มีต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบ	76

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 นางปลื้มใจ เกษตรสุนทร ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ	12
2.2 เต้าเผาขนาดใหญ่ที่ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อใช้ในอดีต	13
2.3 เต้าเผาขนาดเล็กที่ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อใช้ในปัจจุบัน	13
2.4 หม้อข้าวหรือหม้อต้มยาสมุนไพร	14
2.5 หม้อแกงของชาวสทิงหม้อ	14
2.6 เพลิงของชาวสทิงหม้อ	15
2.7 สวด ภาชนะนั่งข้าวเหนียวของชาวภาคใต้	15
2.8 กระจกดินเผาที่ผู้ประกอบการเพิ่มเติมขึ้นนอกจากผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิม	16
2.9 สถานที่วางขายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของผู้ประกอบการ	16
2.10 สภาพของถาวรวัตถุที่อยู่ในป่า	18
2.11 ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บตัวอย่างถาวรวัตถุชนิดต่างๆ	18
2.12 เครื่องเขินหลง	19
2.13 โถงบันได Victor Horta Museum	20
2.14 ผลงานศิลปะแบบอาร์ตนูโว Three-dimensional analysis Victor Horta	20
2.15 พาเลทที่ทำมาจากไม้ยางพารา	22
2.16 ผลงานทัศนศิลป์ในรูปแบบประติมากรรม	24
2.17 เครื่องปั้นดินเผาโคมโไฟ	29
2.18 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์นวัตกรรม นาฬิกาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้	30
2.19 แก้วและโคมโไฟฟิตาไซน	34
2.20 เรือหัวโพงจำลอง สินค้าที่แสดงถึงวิถีชีวิตของจังหวัดกระบี่	35
3.1 แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิต	46
4.1 กระบวนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์	61
4.2 ผลิตภัณฑ์ประดับ แอบมอง	66
4.3 ผลิตภัณฑ์กึ่งประดับ	67
4.4 ผลิตภัณฑ์งานศิลปะ กำเนิด	68
4.5 ผลิตภัณฑ์งานศิลปะ ชีวิตใหม่	69
4.6 ผลิตภัณฑ์งานศิลปะ ชูกำม	70
4.7 ผลิตภัณฑ์โคมโไฟพ่นแสง	71
4.8 ผลิตภัณฑ์โคมโไฟสูง	72
4.9 ผลิตภัณฑ์โคมโไฟสมบูรณ์	73
4.10 ผลิตภัณฑ์โคมโไฟเกลียว	74

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์รู้จักใช้ดินเพื่อประโยชน์ของตนมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์พัฒนาเป็นสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันใช้สร้างที่อยู่อาศัย หม้อ ไห จานชาม ใช้เพื่อประโยชน์ต่างๆ มากมาย จนถึงปัจจุบันยังมีการใช้ดินเพื่อประโยชน์ใช้สอยของมนุษย์ แต่สิ่งที่แตกต่างจากเมื่อครั้งอดีตก็คือ ผู้คนในปัจจุบันจะเน้นที่ความสวยงามแปลกตามากกว่าประโยชน์ใช้สอยเนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ประกอบกับมีการนำวัสดุใหม่มาใช้แทน เช่น พลาสติก สแตนเลส เป็นต้น

ในภาคใต้ของประเทศไทยมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาอยู่หลายแห่ง จังหวัดสงขลาเองก็มีชุมชนที่มีชื่อเสียงในด้านเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง คือ ชุมชนบ้านสทิงหม้อ ซึ่งภาษาชนที่ขึ้นชื่อ คือ หม้อดิน และในอดีตชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นจะมีอาชีพหลักคือ การปั้นหม้อ แต่ในปัจจุบันพบว่า ผู้ประกอบการมีจำนวนลดน้อยลงซึ่งส่งผลให้เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านรวมถึงเทคนิควิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ได้สร้างสมสืบต่อกันมาจนเกิดเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ในเรื่องของการใช้วัสดุของท้องถิ่น ซึ่งในที่นี่ก็คือดินอาจสูญหายได้ เนื่องจากผู้คนในปัจจุบันมีความคิดว่ารูปแบบของเครื่องปั้นดินเผา สทิงหม้อรูปแบบดั้งเดิมนั้นล้าสมัย ซึ่งสาเหตุที่รูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อไม่มีการพัฒนาอาจเนื่องมาจากการขาดความรู้ด้านการออกแบบสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันของผู้ประกอบการและมุมมองของคนรุ่นใหม่ในแง่ที่ว่าการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานที่ยากและซับซ้อน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่จะสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผา เพื่อต้องการแสดงคุณค่า ศักยภาพของดินบริเวณชุมชนสทิงหม้อและ ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการศึกษาพัฒนาวัสดุกรรมวิธีและกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ทัศนธาตุ (Element) คือ สี (Colour) น้ำหนักอ่อนแก่ของแสง และเงา (Tone) มิติ (Dimension) เส้น (Line) พื้นที่ว่าง (Space) รวมถึงการคิดค้นนำวัสดุอื่น เช่น ไม้ยางพาราและภาววลัยที่มีในจังหวัดสงขลา มาประกอบเข้ากับเครื่องปั้นดินเผา เพื่อแสดงถึงสุนทรียศาสตร์แห่งความงามในเชิงศิลปะ และคุณค่าในเชิงศิลปะยุคนี้โดยใช้เครื่องปั้นดินเผาเป็นหลักในการออกแบบ อันเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ที่ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและภาววลัยในจังหวัดสงขลาผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยไว้ 4 ประการ ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษารูปแบบเครื่องปั้นดินเผาในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงกระบวนการผลิตของชาวสทิงหม้อ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม

1.2.3 เพื่อพัฒนาดินและศึกษารูปแบบ แนวคิด เทคนิค วิธีการ ในการทำเครื่องปั้นดินเผา ประกอบไม้อย่างพาราและเถาว์ลย์โดยต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2.4 เพื่อสร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษากระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อ อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและผลงานประติมากรรมรูปแบบต่างๆเพื่อเป็นแนวทางการสร้างสรรค์

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา

1.3.2.1 พื้นที่ในการศึกษาด้านวัสดุ คือ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

1.3.2.2 พื้นที่ในการศึกษาด้านกรรมวิธีการทำเครื่องปั้นดินเผา คือ บริเวณหมู่บ้านสทิงหม้อ หมู่ที่4 ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

1.3.2.3 พื้นที่ในการศึกษาไม้อย่างพาราและเถาว์ลย์ คือ พื้นที่ภายในจังหวัดสงขลา

1.3.3 กลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาหมู่บ้านสทิงหม้อ หมู่ที่4 ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จำนวน 1 คน

กลุ่มผู้ประกอบการที่ขายสินค้าประเภทเครื่องปั้นดินเผาในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 5 ร้านค้า

กลุ่มนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา รายวิชาวัสดุและกรรมวิธี และรายวิชาออกแบบของที่ระลึก จำนวน 24 คน

1.3.4 ตัวแปรต้น และตัวแปรตามในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ ลักษณะทางกายภาพของภาชนะดินเผาพื้นบ้าน

ตัวแปรตาม คือ การสร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาจากการศึกษาเครื่องปั้นดินเผา ประกอบไม้อย่างพาราและเถาว์ลย์ในจังหวัดสงขลา

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาว์ลย์ในจังหวัดสงขลา มีสมมุติฐานว่า ผลจากการศึกษา การทดลองและผลงานสร้างสรรค์เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาว์ลย์ในจังหวัดสงขลาจะมีคุณค่า มีความน่าสนใจสร้างมุมมองใหม่เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาและกระตุ้นให้ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ของตนเอง รวมถึงบุคคลในท้องถิ่น นักศึกษาหลักสูตรออกแบบ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และผู้สนใจเห็นคุณค่าของเครื่องปั้นดินเผาในบริบทอื่นนอกจากสิ่งของเครื่องใช้

การใช้กรอบแนวคิด ศึกษา ทดลองและจัดสร้างผลงานเครื่องปั้นดินเผาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและเถาวัลย์ในจังหวัดสงขลาโดยการต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ 2 ส่วน คือ

1.4.1 การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ

ผู้วิจัยใช้ผลงานเครื่องปั้นดินเผา เป็นสื่อในการสร้างสรรค์ ซึ่งจะเป็นการทดลองสร้างรูปแบบดินเผาเพื่อเลียนแบบลักษณะทางกายภาพของสัตว์แล้วนำมาประกอบกับไม้หรือเถาวัลย์สร้างสรรค์จัดวางให้เป็นรูปแบบเฉพาะตนโดยยึดกรอบแนวคิดของ ชลูด นิ่มเสมอ (2553 : 412) ที่กล่าวไว้ว่า การสร้างสรรค์ศิลปะ หมายถึง การสรรหาหรือคิดค้นรูปทรงหรือหน่วย (Unit) ที่มีต่อจุดหมายของการสร้างสรรค์ และจัดระเบียบหน่วยนั้นหรือหน่วยเหล่านั้นให้เกิดเป็นรูปทรงใหม่ เป็นรูปทรงที่มีเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะตัวของศิลปิน (Individuality) เป็นต้นแบบ (Originality) และมีเอกภาพ การสร้างสรรค์อาจทำได้ด้วยการใช้ธรรมชาติเป็นสื่อ ด้วยการเลือกสรร เพิ่มเติม ตัดทอนหรือแปรสภาพของธรรมชาติให้เป็นรูปทรงที่สามารถเป็นสิ่งแสดงความหมาย ซึ่งได้แก่ อารมณ์ ความรู้สึก ความคิดหรือจินตนาการของผู้สร้าง หรืออาจจะกระทำได้ด้วยการใช้รูปทรงที่สร้างขึ้นเองจากการประสานกันของทัศนธาตุ ซึ่งได้แก่ เส้น น้ำหนัก ที่ว่าง สี และพื้นผิวเพื่อแสดงอารมณ์ ความรู้สึก หรือความงามด้วยตัวรูปทรง

1.4.2 การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะประยุกต์

ผู้วิจัยนำวัสดุที่ได้จากการทดลองสร้างผลิตภัณฑ์โดยใช้พื้นฐานในการออกแบบมาจากลักษณะทางกายภาพของสัตว์โดยยึดกรอบแนวคิดของ ไพเวช วังบอน (2551 : 73-78) ที่กล่าวไว้ว่า แรงบันดาลใจในการออกแบบมาจากสิ่งเร้ารอบตัวที่กระตุ้นความคิดให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยแรงบันดาลใจนั้น เกิดจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ผลงานในอดีต สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา ผลงานออกแบบ หรือสิ่งอื่นๆ แล้วเลือกแรงบันดาลใจที่ประทับใจมาวิเคราะห์เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการคิดงาน และสร้างอัตลักษณ์ในงานออกแบบด้วยรูปแบบงานที่โดดเด่นมีความเฉพาะ มีความพิเศษ มีความแตกต่าง มีพัฒนาการทั้งระบบความคิดและกระบวนการที่ก่อเกิด ซึ่งขึ้นกับประสบการณ์ของผู้สร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์กับพื้นที่และเวลา

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1.5.1 ได้ทราบถึงรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงกระบวนการผลิตของชาวสทิงหม้อ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น

1.5.2 ได้ทราบถึงแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม

1.5.3 วัสดุ เช่น ดินและรูปแบบ แนวคิด เทคนิค วิธีการ ในการทำเครื่องปั้นดินเผาได้รับการพัฒนาโดยต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

1.5.4 ได้ผลงานศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนที่มีรูปแบบน่าสนใจ อันจะเป็นต้นแบบให้ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านนำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองรวมถึงนักศึกษา บุคคลในท้องถิ่นและผู้สนใจเล็งเห็นคุณค่าของเครื่องปั้นดินเผาและเป็นการสืบทอดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาวัลย์ในจังหวัดสงขลาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

1.6.1 การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องปั้นดินเผาสิ่งทงหม้อ

โดยการศึกษาตามมูลเหตุ จากรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาสิ่งทงหม้อในอดีตจนถึงปัจจุบัน และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวัสดุ เทคนิควิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชาวสสิ่งทงหม้อ จากทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของเครื่องปั้นดินเผาสิ่งทงหม้อ

1.6.2 การศึกษาทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้านกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

โดยศึกษาจากวัสดุ เทคนิควิธี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และประยุกต์เทคนิควิธีต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานทั้งการพัฒนาดินให้สามารถทำรูปทรงที่ซับซ้อนและไม่แตกร้าวเมื่อเผา รวมถึงเทคนิควิธีการในการประกอบไม้อย่างพาราหรือเถาวัลย์เข้ากับเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งจะได้การสัมภาษณ์ การสังเกตเก็บข้อมูลด้วยการบันทึก การถ่ายภาพ รวมทั้งการทดลอง ทำแบบร่างและปฏิบัติการสร้างต้นแบบ

1.6.3 การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลทฤษฎีด้านศิลปะ

ศึกษาผลงานศิลปกรรมด้านประติมากรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบในการออกแบบ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้

1.6.4 การจัดกระทำข้อมูล

โดยได้จัดกระทำข้อมูลเป็นลำดับขั้นตอนหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ทั้งนี้ได้จำแนกวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นสำคัญ คือ รูปแบบวัสดุ เทคนิควิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชาวสสิ่งทงหม้อในอดีตและปัจจุบันกระบวนการผลิตที่เหมาะสมในการสร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาวัลย์ ซึ่งผลงานนั้นจะปรากฏในเชิงศิลปะและศิลปะประยุกต์ ที่มีความงามด้านศิลปกรรมและศิลปะประยุกต์โดยแสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.7.1 เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากดินเหนียวจากแหล่งดินบริเวณอำเภอสิงห์พระ จังหวัดสงขลา ผ่านการเผาในอุณหภูมิประมาณ 900 องศาเซลเซียส และมีกระบวนการเผาตามกรรมวิธีของช่างหมู่บ้านสิงห์หม้อ หมู่ที่4 ตำบลสิงห์หม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

1.7.2 เถววัลย์ หมายถึง พืชประเภทเครือเถาที่พบได้ในจังหวัดสงขลา

1.7.3 ไม้ยางพารา หมายถึง ไม้แปรรูปจากต้นยางพาราที่ผ่านการใช้งานแล้ว เช่น ไม้พาเลท ไม้ลัง เป็นต้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทางเอกสาร หนังสือ บทความ งานวิจัย รวมทั้งสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สืบค้น และรวบรวมข้อมูลซึ่งสามารถนำมาสรุปเป็นประเด็นสำคัญตามลำดับดังนี้

2.1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลเครื่องปั้นดินเผา เพื่อใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์

2.1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา

เครื่องปั้นดินเผาเป็นศิลปหัตถกรรมที่ควบคู่กับสังคมมนุษย์มาเป็นเวลานานในประเทศไทย มีหลักฐานทางโบราณคดีที่ใช้ให้เห็นว่ามีการทำภาชนะดินเผาเป็นเวลานานนับหมื่นปีแล้ว ทั้งนี้จากหลักฐานทางโบราณคดีที่ขุดค้นได้จากถ้ำผีแมน ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้พบหลักฐานเครื่องปั้นดินเผาที่มีทั้งชนิดที่เป็นภาชนะผิวเคลือบ ที่เป็นเงา และลายเชือกทาบ กำหนดอายุจากการตรวจคาร์บอน 14 แล้ว มีอายุประมาณ 8,000 - 10,000 ปี และที่วัฒนธรรมบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งพบเครื่องมือหินของมนุษย์สมัยหินกลางวัฒนธรรมโฮบิเนียน และเครื่องปั้นดินเผาชนิดต่างๆ ทั้งชนิดที่เป็นภาชนะผิวเคลือบที่เป็นเงา และลายเชือกทาบ เป็นจำนวนมาก ภาชนะที่สำคัญ คือ ภาชนะ 3 ขา ขาทั้งสามมีลักษณะกลวง และเรียวยาว การผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบนี้คงจะผลิตขึ้นแบบง่ายๆ เฝากลางแจ้งด้วยเศษหญ้า และฟางข้าว ดังนั้นจึงไม่ปรากฏเตาเผาในช่วงนี้ (ศุภชัยสิงห์ยะบุศย์, 2542 : 21)

เครื่องปั้นดินเผาถือเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ควรแก่การศึกษาและพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกเหนือจากความจำเป็นด้านประโยชน์ใช้สอยแล้ว เครื่องปั้นดินเผายังแสดงถึงแนวคิด ภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งในด้านความเชื่อ ความงาม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา ดังนี้

2.1.2 ความหมายของเครื่องปั้นดินเผา

เมื่อกล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผา คนทั่วไปมักจะเข้าใจและมองเพียงแค่ว่า การทำภาชนะเครื่องถ้วยชาม (Pottery) แจกัน โอ่ง ไห เพียงเท่านั้น แต่ความจริงแล้ว คำว่าเครื่องปั้นดินเผา ยังมีรูปแบบ และคำจำกัดความอีกมากมาย ตามที่มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ เครื่องปั้นดินเผา หมายถึง ผลิตภัณฑ์นานาชนิดที่ทำจากดิน และหิน โดยผ่านกรรมวิธีการเผา (Firing process) ทำให้มีความแข็งแรง (Strength) มีความคงทนถาวร หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากอนินทรีย์สารอโลหะ (Inorganic Non metallic materials) ซึ่งได้แก่ แร่ธาตุดิน หินต่างๆ ในสมัยโบราณกรีก เรียกว่า เครามอส (Keramos) แปลว่า สิ่งที่ถูกเผา (Burnt - stuff) ซึ่งมีความหมายในทำนองเดียวกันกับภาษาอังกฤษว่า เซรามิกส์ (Ceramics) (ทวีพรหมพฤกษ์, 2523 : 1)

คำว่า Ceramics เครื่องปั้นดินเผา หมายถึง วัตถุประดิษฐ์เพื่อเป็นเครื่องใช้ ทำมาจาก อนินทรีย์สาร โลหะ เช่น แร่ธาตุ ดิน และหิน เป็นหลัก โดยผ่านกรรมวิธีเผาเพื่อให้เกิดความแข็งแรง และอาจจะเคลือบด้วยสารประกอบที่ทำเป็นน้ำยาเคลือบและเผาเคลือบอีกชั้นหนึ่งก็ได้ (พจนานุกรมศัพท์ศิลปะอังกฤษ - ไทย, 2530 : 37)

เครื่องปั้นดินเผา หมายถึง สิ่งที่ทำขึ้นด้วยดินเป็นรูปทรงต่างๆ สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ แล้วนำมาเผาเพื่อนำไปใช้ในงานต่อไป ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Ceramic ที่มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมทั้งเครื่องปั้นดินเผาทั้งที่เคลือบ และไม่เคลือบ รวมทั้งโลหะเคลือบ เช่น ช้อนสังกะสี กระเบื้อง อิฐ ตลอดจนแก้วทุกชนิด (นิดา หงษ์วิวัฒน์ บรรณาธิการ, 2554 : 13)

ความหมายของเครื่องปั้นดินเผาโดยสรุป คือ ผลิตภัณฑ์ที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการใช้งานในด้านต่างๆ โดยทำจากอนินทรีย์สาร โลหะ ด้วยกรรมวิธีการเผา เพื่อให้มีความแข็งแรง ความคงทน

2.1.3 ความสำคัญของเครื่องปั้นดินเผา

ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผามีมากมายหลากหลายชนิด แต่ละชนิดให้ประโยชน์และมีบทบาทต่อวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ในลักษณะต่างๆ รวมถึงยังมีความสำคัญ และจำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันของผู้คน จึงพอสรุปประเด็นความสำคัญของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ได้ดังนี้

2.1.3.1 ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ด้วยเหตุที่เครื่องปั้นดินเผา มีลักษณะเฉพาะ คือ มีความแข็งแรง คงทน ดังนั้น นักโบราณคดีจึงค้นพบโบราณวัตถุที่เป็นเครื่องปั้นดินเผาชนิดต่างๆ มากมาย ซึ่งเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นโบราณวัตถุเหล่านั้น ถือว่าเป็นข้อมูลสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้นักประวัติศาสตร์และโบราณคดี สามารถอธิบายวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรม ของคนในสังคมยุคนั้นๆ ได้ เช่น การค้นพบเครื่องปั้นดินเผา ในหลุมศพของคนยุคโบราณที่บริเวณบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีอายุเก่าแก่ประมาณ 6,000 ปี (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2536 : 71)

2.1.3.2 ความสำคัญด้านประโยชน์ใช้สอย ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ เพราะสามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้มากมาย ตั้งแต่ภาชนะเครื่องใช้สอยต่างๆ เช่น ถ้วย ชาม โอ่ง อ่าง กระจ่าง แก้วน้ำ ชุดชา - กาแฟ เป็นต้น นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ทางเซรามิกยังมีคุณสมบัติพิเศษต่างๆ เช่น ไม่เป็นสนิม มีความแข็งแรงสูง สามารถทนต่อแรงกดได้ 50,000 - 100,000 ต่อดารางนิ้ว และยังเป็นฉนวนต่อกระแสไฟฟ้า จึงนับว่าเป็นวัตถุดิบที่เป็นประโยชน์ในงานอุตสาหกรรมต่างๆ เช่น ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างจำพวก อิฐ ท่อน้ำ กระเบื้องโค้ง กระเบื้องปูพื้น เครื่องสุขภัณฑ์ เป็นต้น (ทวี พรหมพุกษ์, 2523 : 3)

2.1.3.3 ความสำคัญด้านศิลปะหรือสุนทรียะ หากพิจารณาในด้านศิลปะหรือด้านความงาม ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่มีเอกลักษณ์ทางด้านความงามที่โดดเด่น ทั้งในด้านรูปทรง สี สัน ตลอดจนลวดลาย อันเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ซึ่งก็เกิดจากการใช้วัสดุหรือวิธีการเผาที่แตกต่างกัน สามารถสืบสานถึงอารยธรรม รสนิยม ด้านความงามของชุมชนนั้นๆ

ดังจะเห็นได้จากเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงของประเทศต่างๆ เช่น เครื่องปั้นดินเผาแบบกังไส (Kang His) ของประเทศจีน และเครื่องปั้นดินเผาเบญจรงค์ของไทย เป็นต้น

2.1.3.4 ความสำคัญด้านเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากเครื่องปั้นดินเผา มีคุณสมบัติที่หลากหลาย นอกเหนือจากด้านประโยชน์ใช้สอยแล้ว ก็ยังมีคุณสมบัติด้านความสวยงาม คงทน อีกด้วย จึงทำให้เครื่องปั้นดินเผาเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย ทำให้ผู้ผลิตผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผามีรายได้ที่ดีขึ้น และยังส่งผลต่อชุมชนนั้นๆ ให้ต้องพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานขึ้น ซึ่งอาจจะต้องมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ แนวคิดจากชุมชนอื่นๆ แล้วพัฒนาขึ้นเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน และอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ต่อไป

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ทั้งใน ด้านประวัติศาสตร์ที่สามารถเป็นข้อมูลในการค้นคว้า ศึกษา และประโยชน์ทางด้านการใช้สอย ในชีวิตประจำวันของมนุษย์รวมถึงความงามที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ พร้อมทั้งยังส่งผลกับการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ในอีกทางหนึ่ง เพราะฉะนั้นเครื่องปั้นดินเผาจึงมีความจำเป็นต่อวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย

2.1.4 วัสดุในการทำเครื่องปั้นดินเผา

วัตถุดิบสำหรับใช้ทำเครื่องปั้นดินเผา มีหลากหลายชนิดซึ่งก็ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศของวัตถุดิบที่นำมาสร้างเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ดิน และหิน ดังนี้

2.1.4.1 ดิน (Clay) ดินที่นิยมนำมาทำเครื่องปั้นดินเผามีหลายประเภทซึ่งมีความแตกต่างกันตามแหล่งกำเนิด สีของดินจะเป็นผลมาจากการผสมตัวของอินทรีย์วัตถุ เหล็ก ซิลิกา และปูนขาวซึ่งจะแตกต่างกันไปตามชนิดของแร่ธาตุ ในหินที่เป็นต้นกำเนิดที่ผุพังสลายตัว สีของดินจะแตกต่างกันไปหลายชนิด ดินที่มีพวกอินทรีย์วัตถุจะมีสีดำถึงสีเทา เหล็กจะให้สีแดง น้ำตาลและเหลือง ส่วนซิลิกา และปูนขาวจะให้สีขาว และสีเทาอ่อน ประเภทของดิน และแหล่งดินที่ใช้ในงานปั้นเครื่องปั้นดินเผาของไทยทั้งในโบราณและปัจจุบันมีแหล่งดินอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

1) ดินขาว (Kaolin or China clay) ดินขาวหรือเรียกว่าดินเกาลิน เมื่อผสมน้ำจะมีความเหนียวพอที่จะขึ้นรูปได้ สามารถทนไฟได้ถึง 1,800 องศาเซลเซียส เมื่อเผาในอุณหภูมิ 800 องศาเซลเซียส ก็จะแกร่งแข็งตัวคงรูปอยู่ได้ แหล่งดินขาวที่ใช้ทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาทุกวันนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย

2) ดินขาวเหนียว (Ball Clay) คือ ดินที่เกิดจากการผุกร่อนของหินที่ถูกน้ำฝนหรือลมพัดพาไปทับถมกันจนเป็นแหล่งดินอีกครั้ง แหล่งดินชนิดนี้มักเกิดอยู่ตามบริเวณที่ราบใกล้ชายทะเล เป็นดินที่ประกอบด้วยแร่ Kaolin เป็นส่วนใหญ่ เนื้อดินละเอียดมีคุณสมบัติช่วยให้ดินเหนียวและเกาะยึดได้ดี ดินชนิดนี้มีทั้งสีขาวและสีดำ ที่มีสีดำเพราะมีสารพวกคาร์บอนเจือปนอยู่ แต่เมื่อเผาไฟแล้วจะมีสีขาว ดินขาวเหนียวนี้ใช้เป็นส่วนผสมของดินขาวเพราะมีคุณสมบัติเป็นเนื้อประสานใช้ในการปั้นเครื่องปั้นดินเผาออกจากรูปแล้วยังใช้ เป็นเนื้อประสานในการทำอิฐทนไฟ แหล่ง

ดินขาวเหนียวสำคัญที่พบ ได้แก่ บริเวณอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี และที่ตำบลโคกไม้ลาย อำเภอเมืองจังหวัดปราจีนบุรี

3) ดินเหนียว (Clay) ดินเหนียวที่ใช้ในการปั้นเครื่องปั้นดินเผา คือดิน ที่พบในที่ราบต่ำตามท้องทุ่งทั่วไป แต่ดินเหนียวที่จะใช้ในการปั้นเครื่องปั้นดินเผานั้นมักต้องขุดลงไปใต้ดินลึกประมาณ 1 เมตร หรือลึกมากกว่านั้น ถ้าหากเป็นดินเหนียวที่ลึกกว่า 1-1.50 เมตร ดินเหนียวมักจะมีสีเทาอ่อน หรือเทาแก่ ดินชั้นนี้นับว่าเป็นดินที่มีความเหนียวมากที่สุด

2.1.4.2 หิน (Rock) เป็นวัตถุดิบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ใช้ในการปั้นเครื่องปั้นดินเผา เนื่องจากสามารถนำไปผสมเนื้อดินสำหรับปั้นผลิตภัณฑ์ และเป็นส่วนผสมในน้ำเคลือบ หินแต่ละชนิดมีความสำคัญ และมีคุณสมบัติ ซึ่งหินที่ใช้ในการทำเครื่องปั้นดินเผาของไทย จะเป็นหินที่มีอยู่ในท้องถิ่น ได้แก่

1) หินเขียวหนุมาน หรือหินควอตซ์ (Quartz) เป็นสารประกอบของธาตุซิลิกา ที่เกิดในธรรมชาติ มีความบริสุทธิ์สูงมีสีขาวและสีชมพู นำมาบดเป็นผงใช้ผสมเป็นเนื้อดินปั้นและทำน้ำเคลือบได้เพราะมีคุณสมบัติที่ทนความร้อนสูง ลดการหดตัวของดินได้ดี พบที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดชลบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดตาก และจังหวัดจันทบุรี

2) หินฟันม้า (Feldspar) เป็นวัตถุดิบที่ใช้ผสมในเนื้อดินปั้น และน้ำเคลือบ ทำหน้าที่เป็นตัวประสานและหลอมละลายสารที่ช่วยให้หลอมละลาย (Flux) ทำให้เนื้อดินมีความแข็งแรง พบที่อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอบ้านบึง จังหวัดราชบุรี อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ และเขาพระบาท จังหวัดชลบุรี

3) หินปูน (Limestone) ใช้บ่อยมากในการผสมกับเนื้อดิน ส่วนในการผสมน้ำเคลือบก็ใช้บ้าง เพราะทำให้น้ำเคลือบมีความต้านทานต่อการกัดได้ดีทำให้น้ำเคลือบแห้งเร็ว พบในหลายพื้นที่แต่มีมากในเขตจังหวัดสระบุรีและราชบุรี

4) หินโดโลไมต์ (Dolomite) นิยมใช้ผสมกับเนื้อดินปั้นกระเบื้องและทำน้ำเคลือบเพราะมีสารประกอบของแมกนีเซียม และแคลเซียมคาร์บอเนตสูง พบมากที่อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

5) หินไพโรฟิลไลต์ (Pyrophyllite) มีเนื้อเปราะไม่แข็งมาก สีเทาปนแดง ชาวบ้านเรียกว่าหินสบู่ ใช้ผสมในเนื้อดิน และน้ำเคลือบ ช่วยลดการบิดของเนื้อดินได้ดีเพราะมีสารประกอบของอะลูมิเนียมซิลิเกต พบที่เขาชะงอก และเขาคอก จังหวัดกาญจนบุรี

6) ทัลก์ (Talc) เป็นสารประกอบของแมกนีเซียมซิลิเกต ใช้ผสมในเนื้อดินปั้นเผาออกเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีสีขาว (นิตดา หงษ์วิวัฒน์, 2554 : 15-29)

2.1.5 กรรมวิธีในการทำเครื่องปั้นดินเผา

กรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในแต่ละชุมชนหรือในแต่ละพื้นที่ อาจมีกรรมวิธีการผลิตในเรื่องของรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกัน แต่ก็จะมีขั้นตอนของกรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่เหมือนกันหรือคล้ายกันโดยสรุปเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1.5.1 การเตรียมเนื้อดินปั้น เป็นการเตรียมดินเพื่อให้มีความเหมาะสม ที่จะนำไปทำเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ซึ่งมีวิธีการ คือ นำวัตถุดิบอย่างอื่นผสมรวมเข้ากับเนื้อดินปั้น และนวดดินให้เข้ากัน โดยวัตถุประสงค์ของการเตรียมดิน คือ

1) เพื่อปรับปรุงคุณภาพของดิน เช่น เพิ่มความแข็งแกร่ง คงทนให้กับเนื้อดิน เป็นต้น

2) เพื่อให้ดินมีคุณสมบัติเฉพาะ ให้เหมาะสมกับวิธีปั้น เช่น การขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน ต้องการความเหนียวของดินมากกว่าการขึ้นรูปแบบอื่นๆ

3) เพื่อต้องการลดอุณหภูมิในการเผาให้สุกของเนื้อดินไม่ให้สูงมากนัก เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในด้านค่าเชื้อเพลิงในการเผา

2.1.5.2 การขึ้นรูป มีวิธีการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาหลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีจะมีความแตกต่างกันออกไปทั้งเครื่องมือ และวัตถุดิบ การเลือกวิธีการขึ้นรูปก็ขึ้นอยู่กับผู้ผลิตว่าจะเลือกวิธีไหนที่เห็นว่าเหมาะสมกับงานชิ้นหนึ่งๆ การขึ้นรูปด้วยวิธีต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1) การขึ้นรูปแบบอิสระ เป็นการปั้นด้วยการใช้มือ โดยจะใช้วิธีคลึง ปีบ กด ซึ่งจะอาศัยเครื่องมือช่วยบ้างเล็กน้อย วิธีการปั้นวิธีนี้จะใช้เวลามาก แต่มีคุณค่าของศิลปะดีกว่าวิธีอื่นๆ ส่วนใหญ่ใช้ในผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องประดับ

2) การปั้นด้วยวิธีขีด เป็นการนำดินมาคลึงให้เป็นเส้นให้มีความหนาเท่าๆ กัน แล้วนำดินเส้นมาขดขึ้นเป็นรูปผลิตภัณฑ์ตามแบบเชื่อมต่อกัน โดยใช้หัวแม่มือกดให้เนื้อดินแต่ละเส้นติดกัน หรือใช้น้ำดินชั้นเชื่อมรอยต่อก็ได้ วิธีการนี้จะเหมาะกับการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีรูปร่างกลมและมีขนาดใหญ่

3) การปั้นด้วยวิธีตีแผ่น เป็นการใช้ไม้คลึงดินให้เป็นแผ่นหนา หรือบาง แล้วใช้เครื่องมือตัดให้ได้ขนาดตามต้องการ แล้วนำมาต่อให้เป็นรูปต่างๆ โดยการใช้น้ำดินชั้นประสานรอยต่อ

4) การขึ้นรูปด้วยวิธีกดมือ เป็นวิธีทำดินให้เป็นแผ่นแล้วนำดินแผ่นวางลงในแม่พิมพ์ที่เตรียมไว้ นำลูกประคบกดลงให้แน่นตลอดทั้งพิมพ์ ปล่อยให้วัสดุแห้ง จึงแกะออกมา ตกแต่งให้สวยงาม

5) การปั้นด้วยแป้นหมุน การขึ้นรูปแบบนี้จะต้องทำบนแป้นหมุน ซึ่งแป้นหมุนก็มีหลายแบบทั้งชนิดหมุนมือ และใช้มอเตอร์ไฟฟ้า สิ่งที่สำคัญในการปั้นบนแป้นหมุนคือต้องอยู่บนจุดศูนย์กลางของแป้น ไม่บิดเบี้ยวไปทางใดทางหนึ่ง เพราะจะทำให้ผลิตภัณฑ์เสียรูปทรงได้

6) การขึ้นรูปด้วยวิธีการเทแบบ เป็นวิธีการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนโค้งงอที่ไม่สามารถขึ้นรูปได้ง่ายโดยวิธีอื่น การขึ้นรูปชนิดนี้ต้องอาศัยแบบพิมพ์ที่ทำมาจากปูนปลาสเตอร์ เพราะปูนปลาสเตอร์มีคุณสมบัติในการดูดซับน้ำ เหมาะในการขึ้นรูปโดยใช้เนื้อดินชั้น หรือน้ำโคลนดินนำมาเทลงแบบพิมพ์ ทิ้งไว้ให้แห้ง แล้วแกะออกจากพิมพ์

7) การตากแห้ง ขั้นตอนนี้จะกระทำหลังจากกระบวนการขึ้นรูปและตกแต่งเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนนำเข้าเตาเผาจะต้องนำผลิตภัณฑ์ไปผึ่งลมในที่ร่มที่มีอากาศถ่ายเทได้

สะดวก และเมื่อเนื้อดินมีความแห้งเสมอกันทุกด้านแล้ว จึงเตรียมเข้าสู่กระบวนการเผาในขั้นตอนต่อไป

2.1.5.3 การเผา สามารถแบ่งวิธีการเผาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาได้ 2 วิธี

คือ

1) การเผาดิบ (Biscuit Firing) คือ การเผาครั้งแรกของดินที่ทำการปั้น ตก หรือฝั่งแห้งแล้ว ซึ่งเผาในอุณหภูมิไม่สูงมากนัก โดยอุณหภูมิจะอยู่ที่ 600 - 900 องศาเซลเซียส เป็นการเผาภาชนะที่ยังไม่เคลือบ เพื่อกันไม่ให้ภาชนะแตกเวลาชุบน้ำยาเคลือบ

2) การเผาเคลือบ (Glost firing) หมายถึง การเผาให้น้ำเคลือบที่ชุบบน ผลิตภัณฑ์ละลายเป็นเนื้อเดียวกัน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความมันแวววาว ผิวด้าน หรือให้มีสีสนที่ สวยงาม และเป็นการเพิ่มความแข็งแกร่งทนให้กับผลิตภัณฑ์ได้อีกด้วย ซึ่งอุณหภูมิในการเผาเคลือบนี้ จะใช้อุณหภูมิที่สูงกว่าการเผาดิบ โดยทั่วไปจะใช้อุณหภูมิตั้งแต่ 800 - 1,450 องศาเซลเซียส

2.1.6 กรณีศึกษากรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่น

ในภาคใต้ของประเทศไทย มีการขุดค้นพบเครื่องปั้นดินเผารูปแบบต่างๆ มากมาย ทั้งชนิดเนื้อดินเคลือบและชนิดไม่เคลือบที่มีอายุเก่าแก่พันปีขึ้นไป เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อันเป็น หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญและความเป็นปึกแผ่นของชุมชนในแถบชายทะเล ทั้งฝั่ง ตะวันออกและตะวันตกตามแนวคาบสมุทรภาคใต้ ซึ่งชุมชนโบราณในระดับเมืองหลายแห่ง เช่น เมืองสงขลา เมืองพัทลุง หรือแม้แต่เมืองนครศรีธรรมราช ล้วนเป็นแหล่งเมืองท่าที่มีสินค้าเครื่อง เคลือบที่มาจากจีน เวียดนาม และทางสุโขทัย ศรีสัชชาลัย แทบทั้งสิ้น เพราะชุมชนใหญ่ในภาคใต้ มักเป็นเส้นทางการค้า จึงไม่จำเป็นต้องผลิตเครื่องปั้นดินเผาเคลือบที่มีคุณภาพสูงขึ้นใช้เอง จะพบ แหล่งที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาขึ้นเองเพียงไม่กี่แห่ง และเป็นเครื่องปั้นดินเผาเนื้อธรรมดาที่ไม่เคลือบ ซึ่ง มักผลิตเป็นภาชนะสำหรับพิธีกรรมและเป็นภาชนะเครื่องใช้สอยสำหรับชุมชนนั้นๆ และชุมชน ไกลเคียง (อ้อยทิพย์ พลศรี, 2542 : 1-2)

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เครื่องปั้นดินเผาเป็นศิลปหัตถกรรมที่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวเนื่องกับผู้คนในภาคใต้ของประเทศไทยมาช้านาน เป็นทั้งเครื่องใช้ไม้สอยหรือบางครั้งอาจสร้าง ขึ้นเพื่อตอบสนองพิธีกรรมทางความเชื่อ จวบจนปัจจุบันก็ยังคงมีชุมชนที่ยังคงประกอบอาชีพ เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาอยู่แต่เป็นเพียงอาชีพเสริมยามว่างจากอาชีพหลักเท่านั้น ซึ่งกรรมวิธีการ ผลิตยังคงรักษากระบวนการผลิตที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษไว้เช่นเดิม ทั้งในด้านการขึ้นรูปที่ ยังคงขึ้นรูปด้วยมือหรือการเผาที่เผาด้วยเตาพื้นบ้าน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่ายังเป็นวิธีการที่เหมาะสม กับชาวบ้านเนื่องจากมีกระบวนการที่ไม่ซับซ้อนแต่รูปแบบของผลิตภัณฑ์นั้นส่วนใหญ่ยังคงทำผลิตภัณฑ์ แบบเดิมอยู่ เช่น หม้อแกง หม้อนึ่งแบบโบราณ เป็นต้น ซึ่งในส่วนของรูปแบบผลิตภัณฑ์นั้น ควรที่จะ พัฒนาให้มีความทันสมัย และมีเอกลักษณ์ของตนเอง แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นให้มากขึ้น จึงจะสามารถที่จะขยายตลาดเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้นได้

สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่ ใช้ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในภูมิภาคใต้อย่างดี และเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความ เจริญทางอารยธรรม สะท้อนให้เห็นถึงประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ความคิดสร้างสรรค์

และพัฒนาการสืบมา และในบางพื้นที่ยังคงสานต่อภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกหมู่บ้านสทิงหม้อ หมู่ที่4 ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ยังประกอบอาชีพผลิตเครื่องปั้นดินเผาและใช้กระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมอยู่เป็นกรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

2.1.6.1 ความเป็นมาของกลุ่มตัวอย่างเครื่องปั้นดินเผาสทิงหม้อ เดิมสทิงหม้อ เป็นชื่อหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา อยู่ริมฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลา มีประชากรประมาณ 2,706 คน ซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เล่าสืบต่อกันมาว่าชาวสทิงหม้อส่วนใหญ่อพยพมาจากตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และจากอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ที่อพยพมาในระยะแรกๆ ส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีน อาชีพสำคัญในอดีตเมื่อประมาณ 70-80 ปีล่วงมาแล้ว คือ ทำเครื่องปั้นดินเผา แต่ในปัจจุบันได้หันไปประกอบอาชีพค้าขาย หรือไม่ก็รับราชการและทำงานจ้าง (อ้อยทิพย์ พลศรี, 2542 : 18)

ในปัจจุบันจากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษา ในระหว่างวันที่ 6-11 กรกฎาคม 2558 พบว่า เหลือผู้ประกอบการอาชีพปั้นหม้ออยู่เพียง 1 คนชื่อ นางปลื้มใจ เกษตรสุนทร และเหลือเตาเผาที่ใช้การได้อยู่จริง 1 เตา ทั้งนี้เกิดจากปัญหาหลายประการ เช่น ค่านิยมในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัยมากกว่าผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ค่านิยมในการประกอบอาชีพของคนรุ่นใหม่ๆ ทำให้ผู้ประกอบการเดิมที่เข้าสู่วัยชราภาพขาดผู้ที่จะสืบสานกิจการต่อไป

ภาพที่ 2.1 นางปลื้มใจ เกษตรสุนทร ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาสทิงหม้อ

ภาพที่ 2.2 เตาเผาขนาดใหญ่ที่ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อใช้อดีต

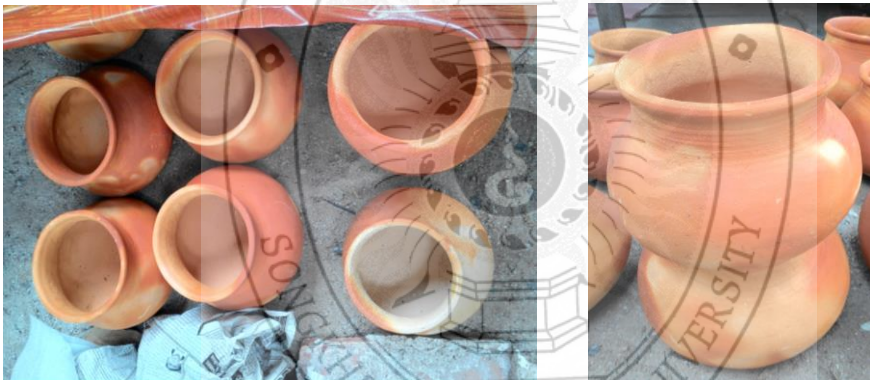

ภาพที่ 2.3 เตาเผาขนาดเล็กที่ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อใช้ในปัจจุบัน

2.1.6.2 ลักษณะรูปแบบศิลปะเครื่องปั้นดินเผาสทิงหม้อ การปั้นเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อจะขึ้นรูปภาชนะโดยการตีด้วยไม้ซึ่งจะทำให้ได้เครื่องปั้นดินเผาที่อยู่ในหมวดของเครื่องปั้นดินเผาที่บั้ง ผ่านการเผาในอุณหภูมิประมาณ 900 องศาเซลเซียส จะทำให้ได้เครื่องปั้นดินเผาแบบดินเผาที่บั้ง ซึ่งต่างไปจากเครื่องถ้วยเปลือกไข่ที่เผาในอุณหภูมิที่สูงมาก เครื่องปั้นดินเผาจะมีเนื้อค่อนข้างหยาบ เนื้อดินดูขี้มและอุ้มน้ำ ทำให้มีสีน้ำตาลอมเหลืองหรือส้ม ซึ่งเนื้อภาชนะที่ได้จะมีความพรุนค่อนข้างมาก เป็นภาชนะใช้นึ่งข้าวเหนียว ต้มแกงหรือปรุงอาหาร ซึ่งลักษณะรูปแบบศิลปะของเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อ จังหวัดสงขลา มีรูปแบบที่อธิบายได้ ดังนี้

1) รูปแบบหม้อดินในอดีต จากงานวิจัยของสุภาภักย์ อินทองคง (2523 : 103 - 110) และการลงพื้นที่ของผู้วิจัย พอสรุปรูปแบบหม้อดินของบ้านสทิงหม้อในอดีตตามประเภทลักษณะและประโยชน์ใช้สอยได้ ดังนี้

(1) รูปแบบหม้อข้าวหรือหม้อต้มยาสมุนไพร ส่วนลำตัวมีลักษณะคล้ายวงรี คอตั้งตรง มีสันที่ขอบปาก ก้นมน ไม้นิยมตกแต่งลวดลาย จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการหม้อข้าวหรือหม้อต้มยาสมุนไพรในปัจจุบันไม่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคเลย จะมีบ้างคือการซื้อหาเพื่อนำไปตกแต่งที่พิกาศัยแต่ก็เป็นจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ภาพที่ 2.4 หม้อข้าวหรือหม้อต้มยาสมุนไพร

(2) รูปแบบหม้อแกง ลักษณะมีหูสองข้างติดกับขอบปากหม้อ หูมีลักษณะครึ่งวงกลมคล้ายหูกระทะ ไม่ตกแต่งลวดลาย

ภาพที่ 2.5 หม้อแกงของชาวสทิงหม้อ

(3) รูปแบบของเพลิง เป็นหม้อชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับใส่น้ำ แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

- เพลิงชนิดมีฝา มีขนาดใหญ่ ช่วงปากจะสูงกว่าชนิดไม่มีฝา นิยมตีลายรอบนอกตลอดทั้งใบยกเว้นช่วงคอถึงปากหม้อ
- เพลิงชนิดไม่มีฝา ลักษณะเหมือนมีฝาทุกประการ ยกเว้นช่วงคอจะกึ่งและปากแบอก

ภาพที่ 2.6 เพลิงของชาวสทิงหม้อ

(4) รูปแบบของสวดหรือหม้อสวด ลักษณะทั่วไปของสวด ตัวสวดแบ่งเป็นสองส่วน ส่วนล่างมีลักษณะคล้ายเพลิง มีการตีลาย ใช้บรรจุน้ำ ส่วนบนคล้ายปากเพลิงแต่สูงกว่าประมาณ 3-4 เท่า ไม่มีการตีลาย ใช้บรรจุข้าวเหนียว (อ้อยทิพย์ พลศรี, 2542 : 20 - 21) ในปัจจุบันผู้ประกอบการได้ผลิตสวดเป็นจำนวนมากเนื่องจากกลุ่มผู้ใช้งานเปลี่ยนความนิยมไปใช้สวดแบบภาคอีสาน สวดแบบภาคใต้จึงผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในพิธีกรรมในงานแต่งงานแบบพื้นบ้านภาคใต้เท่านั้น

ภาพที่ 2.7 สวด ภาชนะหนึ่งข้าวเหนียวของชาวภาคใต้

2) รูปแบบหม้อดินในปัจจุบัน รูปแบบยังคงมีลักษณะเหมือนเดิมจากอดีต หากแต่มีจำนวนการผลิตลดน้อยลง นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังมีการนำรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาของภาคอื่นมาดัดแปลงสร้างสรรค์ชิ้นใหม่ตามแนวคิดของตนเองด้วย

ภาพที่ 2.8 กระจ่างดินเผาที่ผู้ประกอบการผลิตเพิ่มเติมขึ้นนอกจากผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิม

ภาพที่ 2.9 สถานที่สำหรับวางขายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของผู้ประกอบการ คือ ตลาดนัดเมืองสงขลา บริเวณตลาดรถไฟ ซึ่งจะเปิดให้ค้าขายในทุกเช้าวันอาทิตย์

3) การผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ การผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ ทั้งในอดีตและปัจจุบันจะมีความคล้ายคลึงกันมาก เพราะผู้ประกอบการได้รับการถ่ายทอดกรรมวิธีต่างๆ มาจากบรรพบุรุษ แต่สิ่งที่เปลี่ยนไปจากอดีตคือแหล่งดินที่เป็นวัตถุดิบที่อดีตจะนำมาจากตำบลปอแดง แต่ปัจจุบันจะนำมาจากอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา แต่กรรมวิธีที่ทำยังคงเดิมทุกอย่าง ขั้นตอนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของบ้านสทิงหม้อ มีดังนี้

(1) การเตรียมวัตถุดิบ วัตถุดิบในการปั้นของชาวสทิงหม้อมีวัตถุดิบอยู่สองอย่าง คือ ดินเหนียวกับดินทราย โดยจะมีขั้นตอนการเตรียมดิน คือ การผสมดินเหนียวและทราย โดยมีสัดส่วนประมาณ 5/1 คือ ดิน 5 ส่วน/ทรายละเอียด 1 ส่วน วิธีการการผสมในอดีตจะใช้เท้าเหยียบให้ส่วนผสมเข้ากันแต่ในปัจจุบันจะใช้เครื่องนวดผสมดิน เสร็จแล้วจะนำดินไปพักที่บ่อเก็บ

(2) การขึ้นรูป เป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยความชำนาญเป็นพิเศษเพราะต้องขึ้นรูปกับแป้นหมุน ในอดีตจะใช้แป้นมือหมุนแต่ในปัจจุบันจะใช้แป้นหมุนไฟฟ้า

(3) การตาก เมื่อขึ้นรูปเสร็จแล้ว จะนำไปผึ่งแดดประมาณหนึ่งวันแล้วจึงเก็บไว้ในร่มโดยใช้ผ้าปิดไว้เพื่อไม่ให้น้ำในดินระเหยเร็วเกินไปเพราะจะทำให้บดแตกได้ยากเสร็จแล้วก็ทำการตกแต่งลดทอนโดยใช้ลูกถือและไม้ตีลาย

(4) การเผา จะเผาในเตาเผาที่มีทั้งแบบเตายืนและเตานอน โดยปัจจุบันจะเหลือเพียงเตายืน ซึ่งจะจัดวางให้ภาชนะขนาดใหญ่อยู่ข้างล่างและซ้อนขนาดเล็กไว้อยู่ด้านบนตามลำดับจนถึงเพดานเตา เพื่อป้องกันการก่อกวนของน้ำหนักของภาชนะที่ทับซ้อนกัน เมื่อจัดวางเต็มพื้นที่เตาแล้วจะทำการปิดช่องไฟทุกช่องรวมถึงประตูลำเลียงเหลือไว้เพียงช่องสำหรับติดไฟ โดยเชื้อเพลิงที่ใช้เผายังใช้เป็นไม้พื้นเหมือนเมื่อครั้งอดีต

2.2 การศึกษาและสำรวจข้อมูลเถาววัลย์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเถาววัลย์ซึ่งเป็นพืชที่มีในท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบในการสร้างสรรค์ผลงานโดยเล็งเห็นว่า เถาววัลย์เป็นพืชชนิดหนึ่งที่มีลักษณะทางกายภาพซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาตินั้นมีความสวยงามที่เป็นเอกลักษณ์ จนถูกนำมาใช้ในงานศิลปะ และศิลปประยุกต์หลายรูปแบบ การนำเถาววัลย์มาใช้ในงานออกแบบเครื่องปั้นดินเผาที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษารอบด้านก่อนนำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เพื่อที่จะสามารถแสดงความสวยงามของเถาววัลย์และสอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยให้ปรากฏในผลิตภัณฑ์ ซึ่งการศึกษาและสำรวจข้อมูลเถาววัลย์ครั้งนี้สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

2.2.1 ลักษณะทางกายภาพของเถาววัลย์และการจำแนกประเภทเถาววัลย์

เถาววัลย์ เป็นไม้เลื้อยที่มีอยู่มากมายหลายชนิด สามารถพบได้ตามป่าธรรมชาติ ทั้งในป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในป่าดิบแล้งและป่าดิบชื้นซึ่งจะพบว่าปริมาณเถาววัลย์ในป่าธรรมชาติมากกว่าในป่าชนิดอื่นๆ เถาววัลย์เป็นไม้เลื้อยที่มีทั้งประเภทอายุยาวนานมีขนาดใหญ่ และมีเนื้อไม้ สั้น และยืนหลายปี โดยในประเภทอายุยืนเมื่อมีอายุมากขึ้นจะมีขนาดใหญ่ และมีเนื้อไม้ สำหรับเถาววัลย์หรือไม้เถานี้สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่ 1 จำแนกตามอายุ แบ่งได้เป็นไม้เถาอายุปีเดียว (annual climber) ไม้เถาอายุ 2 ปี (biennial climber) และไม้เถาอายุหลายปี (perennial climber) กลุ่มที่ 2 จำแนกตามลักษณะของเนื้อไม้ แบ่งได้เป็น ไม้เถาเนื้ออ่อนและอวบน้ำ (herbaceous and succulent climber) และไม้เถาเนื้อแข็ง (woody climber) กลุ่มที่ 3 จำแนกตามการเกาะเกี่ยว แบ่งได้เป็นการเลื้อยพันแบบพาดพิง

(leaner) การเลื้อยแบบขัดสาน (weaver) และการเลื้อยพัน เถาะ ยึด เกี่ยวกัน (grasper) ไม้เถาหรือเถาว์ลัยโดยเฉพาะไม้เถาเนื้อแข็งพบได้มากในป่าเขตร้อน เพราะเป็นไม้ที่ชอบแสงมาก เจริญเติบโตได้ดีในที่โล่ง ส่วนพวกไม้เถาล้มลุกพบได้ในเขตป่าอบอุ่ม เมื่อยังเป็นต้นเล็ก เถาว์ลัยสามารถยืนต้นได้ด้วยตัวเองเหมือนต้นไม้อื่น แต่เมื่อเถาว์ลัยอายุมากขึ้นก็จะเริ่มเกาะเกี่ยวต้นไม้อื่น แต่ไม่ได้ทำร้ายต้นไม้ที่เกาะ เพราะเถาว์ลัยไม่ใช่พืชพวกกาฝาก การมีเถาว์ลัยในป่าเป็นการช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ และความหนาแน่นของพรรณไม้ในป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ (กนก เลิศพานิช, 2546 : 43)

ภาพที่ 2.10 สภาพของเถาว์ลัยที่อยู่ในป่า

ภาพที่ 2.11 ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บตัวอย่างเถาว์ลัยชนิดต่างๆ

2.2.2 เถาวัลย์กับการใช้สอยของมนุษย์

2.2.2.1 การใช้เครือเถาวัลย์ที่เกิดจากความจำเป็นในการดำรงชีวิต เถาวัลย์เป็นไม้เลื้อยที่ขึ้นได้ทุกพื้นที่ทั่วทุกภาค พบได้ทั่วไปทั้งตามสวน ไร่นา และป่าธรรมชาติ โดยจะขึ้นหนาแน่นในป่าโปร่งขึ้น บริเวณริมน้ำ พืชประเภทเถาวัลย์มีหลายชนิด เช่น หวาย ลิเกา ย่านาง เถาวัลย์แดง ซึ่งสามารถใช้เป็นเชือกผูกของ เป็นยาสมุนไพร และทำเครื่องจักสานได้หลายชนิด เช่น ตะกร้า กระเช้า ในอดีตยังไม่มีวัสดุที่หลากหลาย ชาวบ้านจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยเครื่องมือเครื่องใช้ที่สามารถนำวัสดุดิบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นมาสร้างผลิตภัณฑ์ได้ด้วยตนเอง โดยการคัดเลือกวัสดุดิบจากการสังเกต การทดลอง จนเกิดเป็นภูมิความรู้ในด้านวัสดุต่างๆ ที่พบหาได้ง่ายในท้องถิ่น เถาวัลย์จึงถูกนำมาทำเป็นสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ที่เป็นงานหัตถกรรมเพื่อประโยชน์ใช้สอย

2.2.2.2 การใช้เครือเถาวัลย์ที่เกิดจากสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม เถาวัลย์เป็นพืชที่สามารถพบได้ตามป่าธรรมชาติทั่วประเทศไทย มีชื่อเรียกตามแต่ละภูมิภาคโดยในภาคเหนือและอีสานจะเรียกเถาวัลย์ว่า “เครือ” ส่วนทางภาคใต้จะเรียกว่า “ย่าน” และภาคกลางจะเรียกว่า “เถา” เถาวัลย์มีประโยชน์ต่อระบบนิเวศป่าไม้ ทำให้ป่าชุ่มชื้นเป็นที่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์ป่า เป็นสะพานธรรมชาติให้สัตว์ต่างๆ ที่อยู่บนยอดไม้อาศัยเดินทาง และเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญ เถาวัลย์มีประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตัวยาสมนไพรโบราณจำนวนมากในหลายพื้นที่ใช้เถาวัลย์เป็นส่วนผสม เช่น ถอบแถบเครือ ใช้เป็นยาระบาย ขับพยาธิ ส่วนม้ากระที่บโรง ใช้บำรุงร่างกาย และกวาวเครือขาว ที่ปัจจุบันมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงโดยทำเป็นครีมเพื่อใช้เสริมทรหดทรง นอกจากนี้ เถาวัลย์ยังใช้เป็นอาหารของคนได้ เช่น ใบของเถา หรือเมื่อเดินทางไกลในป่าก็สามารถใช้น้ำจากต้นเถาวัลย์เพื่อดับความกระหายได้ เนื่องจากมีเถาวัลย์อยู่หลายชนิดที่ให้น้ำ เช่น เถาวัลย์น้ำ

ในปัจจุบันเถาวัลย์ยังถูกนำมาใช้เป็นวัสดุดิบในการผลิตสินค้าหัตถกรรมชนิดต่างๆ เป็นการสร้างรายได้กับคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้พื้นที่ป่า เช่น การทำเครื่องจักสานจากย่านลิเกา ที่มีราคาแพง นอกจากนี้เถาวัลย์หลายชนิดที่มีดอกสวยและมีกลิ่นหอมได้ถูกนำมาใช้ตกแต่งสวนอีกด้วย

2.2.2.3 การใช้เครือเถาวัลย์ที่เกิดจากความเชื่อ จากการศึกษาพบว่า นอกจากเถาวัลย์จะเป็นอาหารของสัตว์ มีประโยชน์ทางยา และสามารถนำมาเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนแล้ว เถาวัลย์ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเชื่ออีกด้วย เช่น เครือเขาหลง ที่คนบางกลุ่มมีความเชื่อว่าทำให้คนที่พบเห็นหรือผู้ที่มาติดต่อกับชายนิยมนิยมชอบ จึงมีการนำมาเครือเขาหลงมาดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์ประดับตกแต่งเพื่อตอบสนองความเชื่อดังกล่าว

ภาพที่ 2.12 เครือเขาหลง

2.2.3 เถาวัลย์กับงานศิลปะ

ในด้านความเกี่ยวข้องของเถาวัลย์กับงานศิลปะ จากการศึกษาพบว่าเถาวัลย์เข้ามา มีบทบาทในงานศิลปะอยู่บ้างแม้ไม่เด่นชัดนัก ดังจะเห็นได้จากศิลปะอาร์ตนูโว หรือรู้จักกันในอีกชื่อ หนึ่งว่า ยูเกนด์ชติล (เยอรมัน : Jugendstil) เป็นลักษณะศิลปะ สถาปัตยกรรม ศิลปประยุกต์ซึ่ง ได้รับความนิยมสูงสุดในช่วง ค.ศ. 1890 - 1990 มีจุดเด่น คือ ใช้รูปแบบธรรมชาติ โดยเฉพาะดอกไม้ และพืชอื่นๆ มาทำเป็นลวดลายเส้นโค้งที่อ่อนช้อย ลักษณะรูปแบบจะเป็นการลดทอนรูปแบบ จากรุกขชาติ แมลง และเปลือกหอย ไปไม้ เถาวัลย์ ตามธรรมชาติ นำมาประดิษฐ์เป็นลวดลายประดับ ทั้งภายในภายนอกอาคารตลอดจนเครื่องใช้ของประดับบ้าน และเครื่องแต่งกาย

ภาพที่ 2.13 โถงบันได Victor Horta Museum
ที่มา : (Aurelie Julien, 2558 : เว็บไซต์)

ภาพที่ 2.14 ผลงานศิลปะแบบอาร์ตนูโว Three - dimensional analysis Victor Horta
ที่มา : (Aurelie Julien, 2558 : เว็บไซต์)

ศิลปะอาร์ตนูโวเป็นรูปแบบที่น่ากลับมาใช้ตกแต่งเสมอๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในอาคารพาณิชย์ เช่น ร้านอาหารฝรั่งเศส ร้านอาหารเสื้อผ้าสตรี และกิจการเกี่ยวกับความงามอื่นๆ โดยแรงบันดาลใจจากรูปทรง คือ สีจากธรรมชาติ ของฤดูใบไม้ร่วง ได้แก่ สีจากฤดูกาล เช่น สีโทนส้มและน้ำตาล สีจากพืชพันธุ์ต่างๆ เช่น สีเขียวเข้ม สีเขียวตอง และสีของดอกไม้ เช่น สีขาวนวล ดอกมะลิ สีม่วงดอกไอริส สีแดงของดอกป๊อบบี้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการทิวทัศน์ และแร่ธาตุจากธรรมชาติ ได้แก่ งาม้าง เงิน ทองแดง นำมาใช้ด้วยเช่นกัน ศิลปินที่สำคัญ คือ กุสตาฟ คลิมต์ (Gustav Klimt) อัมรอน มุชชา (Alphonse Mucha)

โดยสรุป มนุษย์พยายามสร้างสรรค์ผลงานจากการเลียนแบบธรรมชาติที่มีความงามของรูปทรง และสีเฉพาะตัวโดยการนำมาประยุกต์ให้เข้ากับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ เพื่อตอบสนองในด้านประโยชน์ใช้สอย ประดับตกแต่งที่อยู่อาศัยและประโยชน์ทางการค้า

2.3 การศึกษาและสำรวจข้อมูลไม้ยางพารา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำไม้ยางพาราซึ่งเป็นพืชที่มีในท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบในการสร้างสรรค์ผลงานโดยเล็งเห็นว่า เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นและมีราคาที่ไม่แพงจนเกินไปนัก และมีความสอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยให้ปรากฏในผลิตภัณฑ์ ซึ่งการศึกษาและสำรวจข้อมูลไม้ยางพาราครั้งนี้สามารถสรุปประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

2.3.1 ข้อมูลทั่วไปของไม้ยางพารา

ไม้ยางพาราเป็นไม้ยืนต้นมีถิ่นกำเนิดอยู่แถบกลุ่มแม่น้ำอะเมซอนในทวีปอเมริกาใต้ เป็นไม้อยู่ในสกุล (Genus) Hever และวงศ์ (Family) Euphorbiaceae ลักษณะลำต้นมีขนาดกลางถึงใหญ่ ซึ่งลำต้นสามารถสูงได้มากกว่า 30 เมตร ยางพาราเป็นไม้ต้นผลัดใบ ใบอ่อนสีออกม่วงแดงเป็นมัน เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลปนส้ม หรือแดง ใบเรียงเวียน ใบประกอบแบบนิ้วมือ มีใบย่อย 5-7 ใบ รูปรีแกมรูปใบหอก หนาเหมือนแผ่นหนัง ดอกสีขาวปนเหลือง มีกลิ่นหอม ผลแห้งแตกขนาดใหญ่ รูปทรงกลม มี 3 เมล็ด เมื่อแก่เต็มที ผงผลแตกติดเมล็ดแรง กระเด็นไปไกล มีลักษณะเด่นคือเมื่อต้นยางถูกของมีคมกรีดจะมีน้ำยางหยดไหลออกมา ตัวอย่างมีสีขาวหรือสีเหลือง โดยถูกเก็บอยู่ภายใต้เปลือกไม้ และน้ำยางจะใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น การนำน้ำยางสดไปเคลือบผ้าทำผ้าอย่างกันฝน นำไปผลิตเป็นส่วนประกอบต่างๆ ของรถยนต์ ใช้ทางการแพทย์ ทำอุปกรณ์กีฬาของใช้ในชีวิตประจำวันและของเล่นต่างๆ

ยางพาราเริ่มเข้าสู่ในประเทศไทยประมาณปี พ.ศ. 2442 โดยพระยารัษฎานุประดิษฐ์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตรัง ได้นำยางพาราจากประเทศมาเลเซียเข้ามาปลูกที่อำเภอกันทรังจังหวัดตรัง เป็นแห่งแรก และเนื่องจากภูมิประเทศทางภาคใต้ของประเทศไทยมีความเหมาะสมกับการปลูกไม้ยางพาราประกอบกับมีความต้องการใช้ยางพารามากขึ้นในประชาคมโลก ทำให้ยางพารามีราคาที่สูง ส่งผลให้เกษตรกรนิยมปลูกไม้ยางพารามากขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ของไทย (ศิวากรณ์ สุรจินตนาภรณ์, 2555 : 25-31)

2.3.2 ไม้ยางพาราที่อุตสาหกรรมการแปรรูปไม้

เกษตรกรมีวัตถุประสงค์หลักในการปลูกต้นยางพาราคือต้องการน้ำยางพารา แต่เมื่อเจ้าของสวนยางพารามีอายุมากขึ้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมีอายุที่ 25 ปีขึ้นไป และมีผลผลิตน้ำยางลดน้อยลงจนไม่คุ้มค่ากับการกรีดยางอีกต่อไป เกษตรกรจะทำการตัดโค่นต้นยางเพื่อจัดส่งให้กับโรงเลื่อย วิธีการตัดโค่นต้นยางพารามักตัดโค่นทีละต้นโดยใช้เลื่อยยนต์ตัดที่โคนต้น หรือใช้รถตัดดิน (Backhoe) ดินต้นให้ล้ม แล้วใช้เลื่อยโซยนต์มาตัดเป็นท่อน ซึ่งในการตัดท่อนไม้ยางจะแยกตามขนาดที่โรงงานรับซื้อ เช่น ไม้ท่อนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเกิน 8 นิ้ว และ 6-8 นิ้ว ยาวประมาณ 1.1 เมตร หรือ 1.3 เมตร สำหรับส่งโรงเลื่อย ไม้ขนาดต่ำกว่า 6 นิ้ว สำหรับป้อนป้อนโรงงานผลิตแผ่นชั้นไม้อัด และแผ่นใยไม้อัด สำหรับเศษไม้จะนำไปผลิตเป็นเชื้อเพลิง เช่น เป็นฟืนหรือนำไปเผาถ่าน เป็นต้น (อภิชาติ ศรีสะอาด, พริ้ม ศรีหานาม, 2555 : 95-96)

ไม้ยางพาราไม่จัดเป็นไม้เนื้อแข็ง จึงไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นไม้ในการก่อสร้างโครงสร้างใหญ่ๆ เพราะมีการบิดงอและไม่คงทนเท่าที่ควรเป็นสาเหตุสำคัญ แต่สามารถใช้เป็นไม้แบบคอนกรีตและใช้เป็นไม้ลังใส่ของเพื่อการขนส่งดีมากเนื่องจากมีแรงยึดเกาะสูง การแปรรูปไม้ยางพาราส่วนใหญ่จึงอยู่ในรูปของผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในอาคารและผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดเล็ก เช่น เฟอร์นิเจอร์ ของใช้ในครัวเรือน ของเด็กเล่น เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ามีการใช้ประโยชน์จากต้นยางพาราได้อย่างหลากหลาย ทั้งประโยชน์จากน้ำยางพาราและจากไม้ยางพารา แต่ในงานวิจัยเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและเถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา นั้นผู้วิจัยเน้นการใช้ไม้ยางพาราที่ผ่านการใช้งานมาแล้ว เช่น ไม้พาเลท ทั้งนี้เพื่อลดต้นทุนในการทำและเป็นการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าอีกด้วย

ภาพที่ 2.15 พาเลทที่ทำมาจากไม้ยางพารา

2.4 การศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมเพื่อประยุกต์ใช้ในงานออกแบบ

ในการวิจัยเรื่องเครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ ยางพาราและเถาวัลย์ในจังหวัดสงขลาซึ่งเป็นงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการออกแบบ และงานทัศนศิลป์ด้านประติมากรรมโดยตรง จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประติมากรรม ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

2.4.1 ความหมายของงานประติมากรรม

ประติมากรรมเป็นศิลปะที่มีรูปทรงสามารถจับต้อง และชื่นชมความงามได้ด้วยตา และการสัมผัสโดยตรง กลวิธีการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมทำได้หลายวิธี ได้แก่ การปั้น การแกะสลัก การหล่อ การทาบ การตี เคาะ และเชื่อมต่อไปเป็นรูปทรง ผู้สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมเรียกว่า ประติมากร ประติมากรรมในยุคแรกมักจะสร้างเพื่อเป็นรูปเคารพเกี่ยวข้องกับศาสนา ต่อมาพัฒนาการของประติมากรรมได้สร้างขึ้นเพื่อการตกแต่งสถาปัตยกรรม สิ่งแวดล้อมให้เกิดความสวยงามด้วยการปั้น แกะสลักเป็นลวดลายที่วิจิตรบรรจง รวมถึงการสร้างอนุสาวรีย์รูปเหมือนของพระมหากษัตริย์หรือบุคคลสำคัญ ในปัจจุบันการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมเป็นไปอย่างแพร่หลาย ศิลปินมีอิสระในการคิด การแสดงออกทั้งรูปแบบ และกลวิธี ทำให้ผลงานประติมากรรมมีการพัฒนาสร้างสรรค์ในรูปแบบ และแนวคิดที่แปลกใหม่ (พูลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า, 2549 : 1)

2.4.1.1 ความหมายของประติมากรรม มีหลายทัศนะ ดังนี้

ประติมากรรมเป็นทัศนศิลป์แขนงหนึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์รูปทรงที่มองเห็น (Visual form) มีลักษณะเป็นสามมิติ คือ มีความกว้าง ความยาว ความหนา หรือความสูง (อารี สุทธิพันธุ์, 2535 : 41)

ประติมากรรมในความหมายทางปฏิบัติ หมายถึง การสร้างสรรค์รูปทรงในบริเวณ ที่ว่างด้วยวัสดุ เครื่องมือ และกระบวนการ รูปทรงทางประติมากรรมมี 3 มิติ คือ ความกว้าง ความยาว ความหนาหรือความสูง สามารถสัมผัสจับต้องลูบคลำได้ และมองเห็นได้รอบทุกด้าน (สุพจน์ โตนวล, 2539 : 25)

โดยสรุปแล้ว ประติมากรรม หมายถึง ศิลปะที่เป็นรูปทรงกึ่งระวาง เนื้อที่ในอากาศมีลักษณะเป็น 3 มิติรูปร่าง รูปทรงปรากฏแก่สายตาสามารถสัมผัสได้โดยตรงด้วยการจับต้องซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ด้วยวิธีการปั้น หล่อ แกะสลัก เพื่อตอบสนองความเชื่อ ความพึงพอใจของผู้สร้างสรรค์ผลงานได้แสดงออกมาเป็นงานประติมากรรมนั้นๆ

ภาพที่ 2.16 ผลงานทัศนศิลป์ในรูปแบบประติมากรรม

2.4.2 บทบาทของประติมากรรมประยุกต์

การนำเอารูปแบบกลวิธี และเทคนิคของประติมากรรมมาออกแบบเป็นผลงาน หรือผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองทางด้านประโยชน์ใช้สอย และความงาม เรียกว่า ประติมากรรมประยุกต์ การสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบของประติมากรรมประยุกต์นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.4.2.1 ความหมายของประติมากรรมประยุกต์ ประติมากรรม หมายถึง ศิลปะที่เป็นรูปทรง กั้นระวางเนื้อที่ในอากาศ มีลักษณะเป็น 3 มิติ สามารถสัมผัสโดยตรงด้วยการ จับต้องได้ สร้างสรรค์ได้ด้วยการปั้น การแกะสลัก การหล่อ และการเชื่อม ทูบ ติ เคาะ ในส่วน ความหมายของการประยุกต์ นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายทัศนะ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 508) ให้ความหมายคำว่า ประยุกต์ ไว้ว่า นำความรู้ในวิทยาการต่างๆ มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ ที่นำความรู้มาปรับ ใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น วิทยาศาสตร์ประยุกต์ จิตวิทยาประยุกต์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545 : 2-11) ได้ให้ความหมาย และ อธิบายคำว่า การประยุกต์ไว้ว่า การประยุกต์ หมายถึง การนำบางสิ่งมาใช้ประโยชน์โดยปรับใช้ อย่างเหมาะสม กับสถานะที่เฉพาะเจาะจงซึ่งได้ขยายความของคำว่า การประยุกต์ ไว้ดังนี้

- 1) การประยุกต์เป็นการนำภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ
- 2) การประยุกต์เป็นการนำความรู้ในสาขาหนึ่งมาปรับใช้กับอีกสาขาหนึ่งเพื่อแก้ปัญหา เฉพาะเจาะจงบางประการ

- 3) การประยุกต์เป็นการปรับใช้ไม่ใช่ลอกเลียน การประยุกต์เป็นการนำสิ่งหนึ่งหรือ แนวคิดหนึ่งมาปรับใช้ ส่วนการลอกเลียนเป็นการนำสิ่งที่อยู่ในบริบทหนึ่งมาใช้ในอีกบริบทหนึ่ง ทั้งหลักการ วิธีการ และรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมในบริบทที่แตกต่างกัน

- 4) การประยุกต์เป็นการนำบางส่วนของบางสิ่งมาใช้

- 5) การประยุกต์นำสิ่งหนึ่งมาปรับใช้ในบทบาทหน้าที่ใหม่เพื่อเป้าหมายใหม่ พูลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า (2553 : 161) กล่าวไว้ว่า การประยุกต์ หมายถึง การนำความรู้วิทยาการต่างๆ มาปรับใช้ตามกระบวนการประยุกต์ เป็นการพัฒนาสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ อาจจะเป็นผลงานประติมากรรม เครื่องประดับหรือผลิตภัณฑ์เพื่อประโยชน์ใช้สอย ที่มีความสัมพันธ์

กับความงามโดยนำภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติ นำแนวคิดมาปรับใช้ นำความรู้สาขาหนึ่งมาปรับใช้กับอีกสาขาหนึ่ง นำบางส่วนมาใช้ให้เกิดประโยชน์โดยการนำบางส่วนมารวมกัน และการหาสิ่งทดแทนเป็นการพัฒนาสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ เพื่อประโยชน์ใช้สอย ความเหมาะสม และความงาม

โดยสรุป ประติมากรรมประยุกต์ หมายถึง การนำวิทยาการของประติมากรรมซึ่งได้แก่ การสร้างสรรค์รูปทรง 3 มิติในบริเวณว่างด้วยวัสดุ กลวิธีการปั้น การแกะสลัก การหล่อและการเชื่อม ทูบ ตี เคาะ นำมาผสมผสานด้วยการออกแบบเพื่อ พัฒนาสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยและความงามเป็นหลัก

2.4.2.2 ความสำคัญของประติมากรรมประยุกต์ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานหรือผลิตภัณฑ์โดยการนำเอารูปแบบ กลวิธี และเทคนิคของประติมากรรมมาออกแบบประยุกต์เป็นผลงานหรือผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองทางด้านประโยชน์ใช้สอยและความงามให้มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นสังคมที่ต้องการความสะดวกสบาย ต้องการสิ่งใช้สอยหรือผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองทางกายภาพ มีความงามอย่างมีรสนิยม ความสำคัญของประติมากรรมประยุกต์สามารถแบ่งได้ 3 ด้าน คือ

- 1) ด้านความงาม ความงามเป็นสิ่งที่มนุษย์ชื่นชม อย่างมีความสุข ความงามจึงเป็นสิ่งที่กล่อมเกลาจิตใจมนุษย์ ทำให้มีจิตใจเปิดกว้างในการคิดออกแบบสร้างสรรค์สิ่งที่ดีต่อไป ความงามจึงเป็นสิ่งช่วยเสริมสร้างคุณภาพ ความสมบูรณ์ของชีวิต มนุษย์มีประสบการณ์ที่สัมผัสกับความงามได้โดยทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น สีสนในธรรมชาติ และความงามจากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่างๆ ความงามทางรูปทรงของประติมากรรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่นักออกแบบนำมาผสมผสานในรูปทรงของผลิตภัณฑ์ ทำให้ผลิตภัณฑ์หรือสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ มีรูปทรงที่มีความงามความเหมาะสม น่าสัมผัส น่าใช้ และมีคุณค่ามากขึ้น เช่น การออกแบบคอมพิวเตอร์ โดยออกแบบจากรูปทรงของดอกไม้สีลาสวยงามอย่างเรียบง่าย ใช้ประโยชน์ในการสร้างแสงสว่าง เพื่อสร้างบรรยากาศของสถานที่ในรูปแบบใหม่ที่ทันสมัย ซึ่งเน้นความงาม ทางรูปทรงของประติมากรรม ผสมผสานกับการนำไปใช้ อย่างมีคุณค่า

- 2) ด้านประโยชน์ใช้สอย การออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบเครื่องประดับ การออกแบบเครื่องแต่งกาย เป็นการออกแบบเพื่อเน้นการใช้สอยเป็นหลัก โดยออกแบบเพื่อนำไปผลิตให้ตอบรับกับความต้องการของผู้ใช้ อย่างไรก็ตามการออกแบบควรคำนึงถึง ความงามที่สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอยด้วย เพื่อชักจูงผู้ซื้อให้เกิดความต้องการมากขึ้น ซึ่งการออกแบบผลิตภัณฑ์สามารถนำเอาองค์ประกอบ และกลวิธีของประติมากรรมไปใช้ในกระบวนการผลิตได้ ซึ่งจะทำให้ผลิตภัณฑ์ตอบสนองประโยชน์ใช้สอยได้อย่างสมบูรณ์ เช่น การออกแบบเก้าอี้ โดยคำนึงถึงการนั่งให้สบาย รูปทรงสวยงาม ทันสมัย ผลิตจากวัสดุที่มีความแข็งแรงทนทาน เป็นต้น

- 3) ด้านการพัฒนาอาชีพ การผลิตสิ่งของเครื่องใช้ หรือผลิตภัณฑ์ เพื่อจำหน่ายในท้องตลาดมีระบบของการผลิตที่แตกต่างกัน คือ ผลิตในระบบอุตสาหกรรม และผลิตในระบบหัตถกรรม การผลิตในระบบอุตสาหกรรมเป็นกระบวนการผลิตขนาดใหญ่ ส่วนการผลิตในระบบหัตถกรรม เป็นการผลิตขนาดเล็ก อาจจะผลิตในครัวเรือน หรือผลิตโดยชุมชนในหมู่บ้าน ส่วนมากเป็นการผลิตด้วยมือ มีเครื่องจักรช่วยในการผลิตเป็นส่วนน้อย ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นส่วนมากเป็นของใช้ และเครื่องประดับตกแต่ง เช่น ตุ๊กตา จาน ชาม เครื่องปั้นดินเผา คอมพิวเตอร์ นาฬิกา เป็นต้น โดยใช้วัสดุพื้นบ้านเป็นหลักในการผลิต ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้

2.4.3 การประยุกต์ใช้ประติมากรรม

อดีตที่ผ่านมาประติมากรรมกับสถาปัตยกรรม มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ส่วนต่างๆ ของอาคารจะได้รับการตกแต่งด้วยผลงานปั้นหรือแกะสลักอย่างสวยงาม เรื่องราวที่นิยมตกแต่งมักจะเป็นเรื่องราวทางความเชื่อ ศาสนา หรือลวดลายประดิษฐ์ที่ผู้สร้างสรรค์คิดค้นขึ้นเอง ในปัจจุบันผลงานประติมากรรมเป็นส่วนหนึ่งของการตกแต่งสถานที่ให้เกิดความสวยงามทั้งภายในและภายนอกอาคาร เช่น ตกแต่งห้องรับแขกในบ้าน สำนักงาน หรือตกแต่งสวนหย่อม เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถนำประติมากรรมมาประยุกต์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้ได้อีกด้วย ซึ่งการนำประติมากรรมประยุกต์ จำแนกได้เป็นสามประเภท คือ ประติมากรรมประยุกต์แบบตั้งพื้น ประติมากรรมประยุกต์แบบติดผนัง และประติมากรรมประยุกต์แบบแขวน ซึ่งอธิบายได้ ดังนี้

2.4.3.1 ประติมากรรมประยุกต์แบบตั้งพื้น เป็นประติมากรรมแบบลอยตัว มีลักษณะเด่นมองเห็นได้รอบด้านของตัวงาน ถ้าเป็นขนาดเล็กสามารถนำไปจัดวางตกแต่งภายในได้ทุกสถานที่ เช่น บนโต๊ะ ในตู้โชว์บนชั้นวาง เป็นต้น ส่วนผลงานที่มีขนาดใหญ่เหมาะสำหรับตกแต่งสำนักงาน โรงแรม หรือตกแต่งสวนหย่อมภายนอก เช่น กระจ่างต้นไม้ หรือซันน้ำพุ เป็นต้น

2.4.3.2 ประติมากรรมประยุกต์แบบติดผนัง เป็นผลงานลักษณะนูนต่ำ และนูนสูงที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับสถาปัตยกรรม เนื่องจากต้องนำตัวงานไปติดผนัง ทำให้เป็นส่วนหนึ่งของสถาปัตยกรรม ดังนั้น การออกแบบประติมากรรมประยุกต์ติดผนังต้องศึกษาข้อมูลของสถาปัตยกรรมนั้นๆ เพื่อความกลมกลืนอย่างสวยงามของผลงานกับสถาปัตยกรรม

2.4.3.3 ประติมากรรมประยุกต์แบบแขวน เป็นประติมากรรมอีกประเภทหนึ่งที่มีรูปแบบแตกต่างจากประติมากรรมโดยทั่วไป ประติมากรรมแบบแขวนเป็นการสร้างรูปทรงในบริเวณว่างส่วนบนโดยการห้อยแขวนจากเพดาน มีลมเป็นส่วนสำคัญในการพัดพาวัสดุที่นำมาทำประติมากรรมให้เกิดการเคลื่อนไหวอย่างมีลีลา ทำให้เกิดคุณค่าทางความงามลักษณะใหม่

โดยสรุปบทบาทหน้าที่หลักของประติมากรรมมี 3 ประการ คือ บทบาทการทำหน้าที่เสริมสร้างสุนทรียะ บทบาททางด้านศิลปะ และบทบาทด้านการประยุกต์ใช้

บทบาทการทำหน้าที่เสริมสร้างสุนทรียะ หมายถึง ผลงานประติมากรรมสามารถเป็นสื่อที่นำเสนอเรื่องราวของสุนทรียภาพต่อผู้พบเห็น ช่วยจรรโลงจิตใจ และอารมณ์ เสริมสร้างความสุข ทำให้มีจินตนาการคิดสร้างสรรค์ สุนทรียภาพของประติมากรรมสามารถรับรู้ได้ จากความงามของรูปทรง พื้นผิว บริเวณว่าง แสงเงา และจังหวะลีลา

บทบาททางด้านศิลปะ เป็นการถ่ายทอดผลงานจากความคิด ความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์ โดยประติมากรรมเป็นที่สร้างขึ้นเพื่อชื่นชม ตอบสนองทางด้านศิลปะ สามารถแยกได้ 4 ประการ ได้แก่ ประติมากรรมเพื่อศาสนา ประติมากรรมตอบสนองความคิดของศิลปิน ประติมากรรมกับสิ่งแวดล้อม และประติมากรรมกับสังคม

บทบาททางด้านศิลปะประยุกต์ใช้ เป็นการนำเอารูปแบบ และกลวิธีของประติมากรรม มาออกแบบสร้างสรรค์เป็นผลงานหรือผลิตภัณฑ์ เพื่อสนองทางด้านประโยชน์ใช้สอย และความงาม

2.5 ประโยชน์ใช้สอยกับการออกแบบประติมากรรมประยุกต์

หน้าที่ใช้สอยถือเป็นหลักการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ที่สำคัญที่สุดอันดับแรกที่ต้องคำนึง ผลิตภัณฑ์ทุกชนิดต้องมีหน้าที่ใช้สอยถูกต้อง ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้กล่าวคือสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสะดวกสบาย จึงจะถือว่าผลิตภัณฑ์นั้นมีประโยชน์ใช้สอยดี (High Function) แต่ถ้าหากผลิตภัณฑ์ ใดไม่สามารถสนองความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลิตภัณฑ์นั้นก็ถือว่า มีประโยชน์ใช้สอยไม่ดีเท่าที่ควร (Low Function) ดังนั้น ประโยชน์ใช้สอยในงาน ออกแบบจึงต้องจำแนกออกเป็น 2 ด้าน คือ

2.5.1 ประโยชน์ใช้สอยทางจิตใจ (Psychological Function)

วิธีคิดของผู้ใช้จะเป็นปัจจัยสำคัญในการคิดของนักออกแบบ การออกแบบประเภทต่างๆ ผู้ออกแบบจึงมีความจำเป็นที่จะต้องคิดถึงสิ่งที่อยู่ลึกลงไป นอกเหนือจากการตอบสนองการใช้งานที่วัดผลได้ นั่นก็คือ การคิดที่ตอบสนองทางจิต สร้างให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจ เรียกว่า มีประโยชน์ใช้สอยทางจิตใจ โดยทำให้เกิดความชอบใจหรือถูกใจสำหรับผู้ใช้ในด้านต่างๆ ดังนี้ (ศักดิ์ชาย สิกขา, 2555 : 30)

- 2.5.1 สะดุดตามีเอกลักษณ์น่าสนใจ
- 2.5.2 มีค่ามากกว่าที่ปรากฏทางสายตา
- 2.5.3 มีความน่าเชื่อถือ และสามารถไว้วางใจได้
- 2.5.4 มีระดับเป็นสัญลักษณ์แสดงภาพพจน์

2.5.2 ประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ (Practical Function)

เป็นประโยชน์ใช้สอยที่สัมผัสได้ เป็นประโยชน์ใช้สอยที่ส่งผลโดยตรงต่อผู้ใช้ทางร่างกาย มีความชัดเจนสามารถจับต้องใช้งานตามขอบเขตที่กำหนด ประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพสามารถแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

2.5.2.1 ประโยชน์ใช้สอยหลัก (Essential Function) คือ ประโยชน์เฉพาะ โดยตรงที่งานออกแบบนั้นๆ จะต้องทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์เป็นประโยชน์สำคัญซึ่งผู้สร้างริเริ่มตามความมุ่งหมาย เช่น แก้วอ้อมีประโยชน์ใช้สอยหลัก เพื่อให้มันงัด หมวกมีประโยชน์ใช้สอยหลักเพื่อใช้กันแดดที่ร้อน เสื้ออ้อมีประโยชน์ใช้สอยหลักเพื่อปกปิดร่างกาย เป็นต้น

2.5.2.2 ประโยชน์ใช้สอยรอง (Supporting Function) คือ ประโยชน์ใช้สอยที่มีเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมให้ประโยชน์ใช้สอยหลักสามารถ ใช้งานได้ครบถ้วนสมบูรณ์ดียิ่งขึ้น เช่น แก้วอ้อมี นอกจากใช้นั่งได้แล้ว แก้วอ้อมีบางประเภทยังต้อง ออกแบบให้เหมาะสำหรับการใช้งานแต่ละสถานที่ เพื่อให้มีประโยชน์ใช้สอยในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น

- 1) ความสะดวกสบายในการใช้งาน
- 2) ความปลอดภัย ไม่หกหล่นง่าย
- 3) การดูแลบำรุงรักษาได้ง่ายทำความสะอาดง่าย

- 4) ความแข็งแรงทนทานตามอายุการใช้งาน
- 5) มีขนาด - น้ำหนัก ที่เหมาะสมต่อการยกหรือเคลื่อนย้าย
- 6) การประหยัดพื้นที่ทั้งขณะใช้ และเก็บรักษา
- 7) มีราคาเหมาะสมทั้งราคาสินค้า และค่าบำรุง

ประโยชน์ใช้สอยในงานออกแบบจึงเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับ การออกแบบที่นักออกแบบจำเป็นต้องรู้อย่างชัดเจน การค้นหา และรวบรวมข้อมูลด้านการสอย ไม่เพียงได้จากการศึกษาการสอบถาม การสังเกต และการคาดเดาเท่านั้น บางครั้งจำเป็นต้องทำการสำรวจหาความต้องการจากตลาดที่เป็นกลุ่มผู้ใช้โดยตรง เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน และถูกต้องแม่นยำ เมื่อได้ผลงานออกแบบมา แล้วการตรวจสอบวัดผลก็มีระดับของความ ยากง่ายต่างกันด้วย ถ้าเป็นประโยชน์ใช้สอย ทางกายภาพสามารถสร้างเครื่องมือ หรือตั้งหลักเกณฑ์สำหรับใช้ประเมินได้อย่างชัดเจนมากกว่าการประเมินประโยชน์ใช้สอยทางจิตใจ ที่ผ่านมาพบว่า ประโยชน์ใช้สอยทางจิตใจ ส่วนใหญ่มักใช้ความรู้สึกรู้สึกของผู้ประเมินในการวัด ซึ่งมักทำให้เกิดปัญหา และมีข้อโต้แย้งเสมอ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีประสบการณ์ในผลิตภัณฑ์นั้นเป็นผู้ทำหน้าที่ในการประเมิน

2.5.3 การออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยจากประติมากรรมประยุกต์

ในแวดวงของการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้จัดแบ่งลักษณะต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ทั่วไป ออกเป็น 5 ลักษณะ คือ แบบโบราณ (Old Style) แบบอมตะ (Classic Style) แบบร่วมสมัย (Contemporary style) แบบทันสมัย (Modern Style) และแบบล้ำยุค (Advanced style) โดยรูปแบบของผลิตภัณฑ์ทั้ง 5 แบบ เป็นแบบที่มีจำหน่ายทั่วไปในท้องตลาด

ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย เป็นหนึ่งในรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคจำนวนมากทั้งผู้บริโภคในประเทศและต่างประเทศ ปัจจุบันคำว่า ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย (Contemporary Products) เป็นคำที่รู้จักกัน โดยทั่วไปและถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลาย ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ด้วยเหตุที่การพัฒนาวัตถุ สิ่งของเครื่องใช้ของมนุษย์ ไม่อาจละทิ้งของเก่า ของโบราณ หรือของดั้งเดิมได้โดยสิ้นเชิง มนุษย์ยังคงปรารถนากลิ่นไอ คุณค่าความงามบางอย่างจากของเก่า ของโบราณ โดยเฉพาะ ของเก่า ของโบราณเหล่านั้นเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ผ่านการกลั่นกรอง ผ่านกระบวนการคิด จนตกผลึกเป็นวัตถุ สิ่งของ เครื่องใช้ที่มีคุณค่าและความหมาย ซึ่งบุคคลที่สืบ ทอดภูมิปัญญาได้เล็งเห็นคุณค่าถึงการนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บุคคลต่างถิ่นก็มองเห็นคุณค่าและความสำคัญที่ไม่แตกต่างกัน (ศักดิ์ชาย สิกขา, 2555 : 25)

การนำคุณค่าความงามจากของเก่า ของโบราณ มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ ถือเป็นการใช้มรดกทางวัฒนธรรม ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาอย่างคุ้มค่า วิธีการนำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาใช้ประโยชน์ที่ได้รับความนิยม ก็คือ วิธีการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย

การออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย หมายถึง การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ประสานแนวคิดในการออกแบบระหว่างแบบเก่าหรือแบบดั้งเดิมกับแบบสมัยใหม่ ซึ่งเป็นการใช้คุณค่า และความงามจาก 2 ยุคสมัยมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ สร้างความเหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน โดยลักษณะของเก่าหรือดั้งเดิมที่นำมา อาจเป็นวัสดุ วิธีผลิต รูปแบบ ลวดลาย หรือรูปทรงก็ได้

ภาพที่ 2.17 เครื่องปั้นดินเผาโคมไฟ

ที่มา : (<http://www.pantipmarket.com/mall/mittarehome/?node=products&id=18769>, 2558 : เว็บไซต์)

2.6 ประเภทของการออกแบบผลิตภัณฑ์

จากการศึกษางานออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยที่ผ่านมา พบว่า รูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนในแต่ละประเภท แต่ละชนิด ที่มีการผลิตมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ในหลายชนิด ซึ่งหากย้อนกลับไปดูที่มาของแบบผลิตภัณฑ์ จะพบว่า งานออกแบบบางส่วนมีนักออกแบบมืออาชีพ เข้ามาออกแบบให้ บางส่วนมีการแก้ไขปรับปรุงแบบผลิตภัณฑ์จากการเรียนรู้ผลิตภัณฑ์อื่น บางส่วนมีการคิดค้นแบบลองผิดลองถูกด้วยตนเองจนค้นพบรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ และบางส่วนมีการขอความช่วยเหลือจากสถาบันการศึกษาที่มีบุคลากรด้านการออกแบบ ทั้งนี้ หากจำแนกผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบ อาจจำแนกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ (ศักดิ์ชาย สิกขา, 2555 : 27)

2.6.1 ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบใหม่ (Original Design)

เป็นการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใหม่ โดยผู้ออกแบบมีความคิดสร้างสรรค์ขึ้นเอง และนำแนวคิดนั้นมาพัฒนาจนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน บางครั้งเรียกว่า ผลิตภัณฑ์นวัตกรรม

(Product Innovation) สำหรับการจะสร้างนวัตกรรมในการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม (Crafts Product Design Innovation) นั้น ผู้ออกแบบจะต้องแสดงให้เห็นถึงวิธิตดในการออกแบบ และวิธีการผลิตที่มีการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมในรูปแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย การประดิษฐ์สร้างสรรค์วัสดุ รูปแบบ และกระบวนการผลิตที่สร้างความแตกต่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตัวผลิตภัณฑ์เอง และในผลิตภัณฑ์ ประเภทเดียวกันด้วย

ภาพที่ 2.18 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์นวัตกรรม นาฬิกาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ โดยดินที่นำมาใช้เป็นการผสมระหว่างดินเหนียว ดินเชื้อและเยื่อฟางข้าว

2.6.2 ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบปรับปรุงบางจุด (Adaptive Design)

เป็นออกแบบใหม่เพียงบางจุด โดยเลือกแก้ปรับปรุงเฉพาะส่วนที่ผู้ออกแบบมองเห็นปัญหา หรือคิดว่าจะทำให้ผลิตภัณฑ์โดดเด่นขึ้น

2.6.3 ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบพัฒนา (Variant Design)

เป็นการปรับรูปลักษณะภายนอกใหม่ เช่น ปรับขนาด ปรับเปลี่ยนรูปทรง ใช้วัสดุ โครงสร้างใหม่ เพื่อสร้างความแตกต่างให้เห็นอย่างเด่นชัด

2.6.4 ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบแก้ไขในรายละเอียด (Redesign)

เป็นการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์เดิมอย่างมีระบบ มีการวางขั้นตอนการทำงาน ตั้งแต่การศึกษาเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ผู้บริโภค การหาแนวคิดเพื่อเป็นข้อสรุปในการออกแบบ จากนั้นจึงร่างแบบแนวคิด การออกแบบ การผลิตต้นแบบ การทดสอบใช้งาน งานออกแบบ อาจแก้ไข มากหรือน้อยตามผลของการศึกษาวิเคราะห์

2.7 หลักคิดในการคิดออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย

สำหรับวิธีคิดพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสิ่งที่เรา มองเห็นโดยทั่วไป ทั้งสิ่งที่เป็นผลิตภัณฑ์เดิม หรือไม่ใช่เป็นผลิตภัณฑ์ แต่เมื่อเรามองดูแล้ว เห็นคุณค่าในความงาม อาจสามารถนำสิ่งเหล่านั้น มาประยุกต์ใช้ในลักษณะต่างๆ โดยอาศัยหลักคิด 5 ประการ ดังนี้ (ศักดิ์ชาย ลีक्षा, 2555 : 26-27)

2.7.1 การลดส่วน (Minify)

การลดส่วน หมายถึง การตัดออก หรือการย่อส่วน เช่น การตัดส่วนที่ไม่จำเป็นออก การย่อส่วนให้เล็กลงและการกระชับลงไปกว่าเดิม เป็นต้น

2.7.2 การขยายส่วน (Magnify)

การขยายส่วน หมายถึง การเพิ่มเติมส่วนใหม่ๆ เข้าแทนของเดิม เช่น เพิ่มประโยชน์ใช้สอยทางอ้อม เพิ่มความสูง ความยาว ความหนา ความแข็งแรง เป็นต้น

2.7.3 การเปลี่ยนแปลง (Modify)

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การตัดแปลงแก้ไขบางส่วน อาจเป็นส่วนที่เล็กน้อย จากของเดิม เช่น เปลี่ยนสี เปลี่ยนรูปทรง เปลี่ยนเสียง เป็นต้น

2.7.4 การจัดส่วนประกอบใหม่ (Rearrange)

การจัดส่วนประกอบใหม่ หมายถึง การจัดส่วนประกอบให้ดูแปลกใหม่ไปจากเดิม โดยอาจจัดหรือสลับที่ทางใหม่ รวมถึงจังหวะช่องไฟ ช่องว่าง และองค์ประกอบต่างๆ ใหม่ เป็นต้น

2.7.5 การกลับไปในทางตรงกันข้าม (Conmbine)

การกลับไปในทางตรงกันข้าม หมายถึง การกลับตำแหน่งทิศทางหรือเรื่องราวที่ จากเดิมเคยมีอยู่ในเป็นไปในทางการตรงกันข้าม เช่น ดำเป็นขาว เหลี่ยมเป็นมนโค้ง ยาวเป็นสั้น เป็นต้น

2.7.6 การรวมกัน (Compile)

การรวมกัน หมายถึง การรวมการผสมสิ่งที่ละม้ายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน เข้าไว้ด้วยกัน คือ การรวมประโยชน์ใช้สอยเข้าด้วยกันซึ่งก็ได้ผลิตภัณฑ์หลายประเภทที่นิยมออกแบบ ในลักษณะนี้ เช่น ไม้เท้าที่มีมีดซ่อนไว้ด้านใน หมอนที่สามารถเปลี่ยนเป็นผ้าห่มและมีช่องเก็บของ ซ่อนไว้ด้านใน แปรงฤดูตัวออกแบบด้ามถือเป็นที่เกาหลัง เป็นต้น

2.7.7 การแทนที่ใหม่ (Substitute)

การแทนที่ใหม่ หมายถึง การทดแทนด้วยสิ่งใหม่เป็นส่วนใหญ่ โดยอยู่ในลักษณะ ของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ใช้วัสดุใหม่ พลังงานใหม่ เปลี่ยนส่วนประกอบ บางส่วนใหม่เปลี่ยนกระบวนการทำงาน แบบใหม่ เป็นต้น

หลักคิดในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ทั้ง 7 ประการข้างต้น ผู้ออกแบบสามารถนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยได้ ทั้งนี้ อาจใช้หลักการใดหลักการหนึ่งหรือผสมผสานกันหลายอย่างก็ได้โดยพิจารณาตามความเหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการออกแบบ

2.8 หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย

ผลิตภัณฑ์ที่ดีย่อมเกิดมาจากการออกแบบที่ดี ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยนี้ ก่อออกแบบ ต้องคำนึงถึงหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณสมบัติผลิตภัณฑ์ที่ดีเอาไว้ว่า ควรจะมีองค์ประกอบอะไรบ้างจะใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างไร จึงจะทำให้ผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมกับการใช้งาน โดยหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย ที่นักออกแบบควรคำนึงนั้นมีอยู่ 9 ประการ ดังนี้ (ศักดิ์ชาย ลีศึกษา, 2555 : 28)

2.8.1 หน้าที่ใช้สอย (Function)

ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบ ควรคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสังคมของผู้บริโภคเป้าหมาย

2.8.2 ความปลอดภัย (Safety)

ความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญในยุคปัจจุบัน ผู้ออกแบบควรให้ความสำคัญ ตั้งแต่การเลือกใช้วัสดุ การเลือกวิธีการผลิต การเลือกรูปแบบที่ไม่เป็นอันตรายต่อการนำไปใช้งาน

2.8.3 ความแข็งแรง (Construction)

เป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับอายุการใช้งาน แม้ว่าผลิตภัณฑ์นั้นจะเป็นงานหัตถกรรมที่เป็นงานทักษะฝีมือของชาวบ้าน (Handmade) ความคงทนแข็งแรงก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องพิจารณา เพราะความคงทนแข็งแรงเป็นความต้องการของผู้ใช้งานทุกคน

2.8.4 ความสะดวกสบายในการใช้ (Ergonomics)

เป็นการศึกษากรรมวิธีในการทำงานของใช้ผลิตภัณฑ์ในด้านต่างๆ นับตั้งแต่การสัมผัสพฤติกรรมการใช้ระยะเวลาในการใช้ผลกระทบที่เกิดจากการใช้ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะต้องถูกนำมาเป็นข้อพิจารณาในการออกแบบ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายในการใช้งาน

2.8.5 ความสวยงาม (Aesthetics)

ความสวยงามต้องสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบ

2.8.6 ราคาพอสมควร (Cost)

ราคาที่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค จะช่วยให้การจำหน่ายสินค้า มีความยั่งยืน ทั้งนี้ ราคาที่สมควรต้องมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น ค่าออกแบบ ค่าแรง ค่าวัสดุดิบในการผลิต ค่าเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิต ค่าโฆษณา เป็นต้น หลังการคำนวณต้องมีการศึกษาเปรียบเทียบราคากับสินค้าคู่แข่ง

2.8.7 การซ่อมแซมง่าย (Ease of Maintenance)

ผลิตภัณฑ์ที่ดีต้องมีการดูแลรักษาได้ง่าย ซ่อมแซมได้ง่ายเมื่อชำรุด รวมถึงสามารถหาชิ้นส่วนสับเปลี่ยนได้เมื่อเกิดความเสียหาย

2.8.8 วัสดุและการผลิต (Materials and Production)

การเลือกวัสดุที่ดีสำหรับการนำมาใช้ในการผลิต เป็นส่วนหนึ่งของงานออกแบบที่ผู้ออกแบบจะต้องคิดและกำหนด

2.8.9 การขนส่ง (Transportation)

เป็นการนำส่งสินค้าเพื่อส่งมอบแก่ลูกค้า ผู้ออกแบบต้องคำนึงถึงความยุ่งยากของการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ นับตั้งแต่หนึ่งชิ้นจนถึงจำนวนหลายชิ้นว่าจะขนส่งหรือเคลื่อนย้ายอย่างไร บางครั้งอาจจำเป็นต้องมีการถอดประกอบชิ้นส่วน หรือไม่ต้องใช้บรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมหรือไม่ ทั้ง 9 ประการข้างต้น เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาทั่วไป ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยได้ ทั้งนี้ ผู้ออกแบบต้องให้ความสำคัญต่อความต้องการ ในด้านต่างๆ ของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายในทุกด้าน

2.9 อัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย

คำว่า เอกลักษณ์ ตามพจนานุกรม เอก แปลว่า เด่น หนึ่ง เอกลักษณ์ จึงเป็นลักษณะเด่นของสังคมหรือลักษณะ ส่วนรวมของสังคมที่มีร่วมกัน เห็นเด่นชัด ซึ่งแตกต่างจากสังคมอื่นๆ เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542 :1391) เช่น ชุมชนนี้มีเอกลักษณ์อยู่ที่เครื่องปั้นดินเผา หมายความว่า คนในชุมชนนี้ ส่วนใหญ่มีอาชีพผลิตเครื่องปั้นดินเผาเหมือนๆ กันหมด คนไทยมีเอกลักษณ์เป็นคนสนุกสนาน ให้อภัยง่าย สิมง่าย รักอิสระ รักศักดิ์ศรี เป็นต้น ลักษณะนี้ถือเป็นลักษณะรวมๆ ของคนไทย โดยทั่วไปที่แตกต่างจากคนชาติอื่น เอกลักษณ์ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Uniqueness ส่วนคำว่า อัตลักษณ์ (อ่านว่า อัด-ตะ-ลัก) คำว่า อัด หมายถึง ตน หรือ ตัวเอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542 : 1352) กับคำว่า ลักษณะ หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542 : 1001) คำว่า อัตลักษณ์ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Identity (อ่านว่า ไอ-เดน-ทิ-ตี) หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ เช่น ผู้ประกอบการรายนี้มีอัตลักษณ์ทางด้านทำแกงเผ็ดเปิดอย่าง เด่นมากใครได้ชิมก็จำรสชาติความอร่อย ได้ทันที สังคมแต่ละสังคมมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง ในโลกปัจจุบันถือเป็นยุคโลกาภิวัตน์

ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตมนุษย์มากมาย และยังส่งผลให้อัตลักษณ์ของสังคมไทยเปลี่ยนไปด้วย

ในการพัฒนาพัฒนาผลิตภัณฑ์ของหลายประเทศได้หันกลับมาให้ความสำคัญกับการสร้างอัตลักษณ์ให้กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นมากขึ้น โดยนำมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างมาสร้างจุดขายให้กับสินค้า สำหรับประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีต้นทุนทางด้านศิลปะ และวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์ และคุณค่าอย่างสูงยิ่ง เมื่อเทียบกับประเทศอื่นในแถบอาเซียน หลายจังหวัดของไทยได้มีการนำศิลปะและวัฒนธรรมของไทยมาต่อยอดทางธุรกิจอย่างสร้างสรรค์ เช่น จังหวัดเลย มีประเพณีการละเล่นผีตาโขน ในงานบุญหลวงของชาวด่านซ้าย จังหวัดเลย ที่หยิบยกเรื่องเล่าผีป่าที่แฝงตนมากับชาวบ้าน เพื่อส่งพระเวสสันดร และนางมัทรีกลับสู่เมือง สามารถสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่นให้กับชาวชุมชน จนเกิดธุรกิจการท่องเที่ยวที่สร้างความคึกคักให้กับจังหวัด เป็นต้น การนำคุณค่าทางวัฒนธรรมหรือประเพณี มาบวกกับการพัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ถือเป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย ทั้งนี้ หากมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพวัสดุในการผลิต การพัฒนาทักษะฝีมือ การใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม จะก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มทางด้านคุณค่า (Value Creation)

ภาพที่ 2.19 แก้วและโคมไฟผีตาโขน
ที่มา : (อภิชาติ คำเกษม, 2558 : เว็บไซต์)

ภาพที่ 2.20 เรือหัวโทงจำลอง สินค้าที่แสดงถึงวิถีชีวิตของจังหวัดกระบี่

2.10 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องปั้นดินเผา

เครื่องปั้นดินเผาของไทย ถือเป็นงานฝีมือ ที่มีเอกลักษณ์ และมีชื่อเสียงในระดับประเทศ โดยเฉพาะเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกสต์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เครื่องปั้นดินเผาลำปาง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี และเครื่องปั้นดินเผาราชบุรี อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ส่วนในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ก็มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในทุกจังหวัด ซึ่งสามารถจำแนกรูปแบบผลิตภัณฑ์ตามลักษณะการนำไปใช้งานได้ 5 ประเภท (ศักดิ์ชาย สึกษา, 2555 : 47) คือ

- 1) เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในวิถีชุมชน เช่น ครก หม้อน้ำ ตุ่มน้ำ ไห เป็นต้น
- 2) เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในวิถีสังคมเมือง เช่น โคมไฟ แจกัน กระจ่างต้นไม้ เป็นต้น
- 3) เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในงานตกแต่ง เช่น รูปภาพ รูปเหมือน ประติมากรรม เป็นต้น
- 4) เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้เป็นของที่ระลึก เช่น สิ่งของจำลองต่างๆ ตุ๊กตา เป็นต้น
- 5) เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในศาสนา และวัฒนธรรม ความเชื่อ เช่น รูปสักการะต่างๆ

ของตกแต่งในศาสนสถาน รวมทั้งวัตถุมงคลต่างๆ

ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้มีกรรมวิธีการผลิตที่ต่างกัน ใช้ลวดลายต่างกันใช้วัสดุและสูตรผสมที่ต่างกัน มีเทคนิคการให้สีสันทันที่ต่างกัน ซึ่งเป็นถือทักษะความเชี่ยวชาญของแต่ละพื้นที่ ดังนั้น ในการที่พัฒนางานเครื่องปั้นดินเผาสู่สากล ผู้วิจัยได้ยึดหลักการออกแบบ 5 ประการ ดังนี้

- 1) การออกแบบที่คำนึงถึงการใช้งาน ของผู้บริโภค
- 2) การออกแบบที่คำนึงถึงการขนส่ง เคลื่อนย้าย
- 3) การใช้ลวดลายที่มีการประยุกต์ใช้ ให้สอดคล้องกับยุคสมัย
- 4) การผลิตที่ให้ความสำคัญกับความ ประณีต และความคงทนแข็งแรง
- 5) ผลิตภัณฑ์ที่สร้างมูลค่าด้วยอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ทั้งในด้านวัตถุดิบในการผลิต ได้แก่ ดิน โดยได้คัดค้นส่วนผสมของดินใหม่เพื่อให้

เหมาะสมกับกระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์ของตนเอง ที่เป็นการเผาโดยใช้ถ่านน้ำมันเป็นเตาเผา และใช้เศษไม้เป็นเชื้อเพลิง ส่วนในด้านของการออกแบบรูปแบบนั้น ผู้วิจัยได้ใช้หลักคิดในการออกแบบ คือ การเปลี่ยนแปลง (modify) โดยการดัดแปลงรูปร่างสิ่งของเครื่องใช้ที่มีอยู่แล้ว เช่น ครก ตุ่มน้ำ หม้อ ให้มีความร่วมสมัยมากขึ้น มีการใช้หลักการทางด้านศิลปะเพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมในเชิงศิลปะ

นอกจากหน้าที่ใช้สอย ความปลอดภัย ความสวยงามที่ผู้วิจัยคำนึงถึงแล้ว การแสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นในผลิตภัณฑ์ก็นับว่ามีส่วนสำคัญ เนื่องจากการนำความแตกต่างมาสร้าง จุดขายให้กับสินค้าเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์อีกทางหนึ่ง

จากแนวคิดและหลักในการออกแบบที่กล่าวข้างต้น ในงานวิจัย เรื่องเครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาว์ลัยในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการนำไปใช้จริงในการสร้างเป็นอาชีพ ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ดินในท้องถิ่น วัสดุเหลือใช้ในการเกษตร อุปกรณ์หาง่ายราคาไม่แพง รวมถึงกระบวนการผลิตที่ไม่ซับซ้อนสามารถทำได้ง่าย โดยไม่ต้องใช้ทักษะฝีมือมากนัก เพื่อที่จะเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาและอนุรักษ์วัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาว์ลัยในจังหวัดสงขลาครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย หนังสือ วารสารต่างๆ มีข้อมูลที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้

ชลุด นิมเสมอ (2553 : 412) การสร้างสรรค์ศิลปะ หมายถึง การสรรหาหรือคิดค้นรูปร่าง หรือหน่วย (Unit) ที่มีต่อจุดหมายของการสร้างสรรค์ และจัดระเบียบหน่วยนั้นหรือหน่วยเหล่านั้นให้เกิดเป็นรูปร่างใหม่ เป็นรูปร่างที่มีเอกภาพ หรือลักษณะเฉพาะตัวของศิลปิน (Individuality) เป็นต้นแบบ (Originality) และมีเอกภาพ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ อิชฎี รานอก ในการออกแบบชุดผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบดินเผาสำหรับประดับตกแต่งบ้าน โดยได้รับแรงบันดาลใจจากหิน พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบโดยใช้แนวคิดในการนำรูปทรงธรรมชาติ พื้นผิว และสีสนของหินมาออกแบบให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยสอดคล้องกับรูปแบบการตกแต่งบ้านแบบร่วมสมัยมีเอกลักษณ์น่าสนใจ ในการผสมกันของรูปแบบและรูปทรงธรรมชาติ สามารถใช้งานได้จริงและสามารถผลิตในระบบอุตสาหกรรมได้

ในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะประยุกต์ ผู้วิจัยนำวัสดุที่ได้จากการทดลองสร้างผลิตภัณฑ์โดยใช้พื้นฐานในการออกแบบมาจากลักษณะทางกายภาพของเถาว์ลัย และยึดกรอบแนวคิดของ ไพเวช วังบอน (2551 : 73-78) ที่ว่า แรงบันดาลใจในการออกแบบมาจากสิ่งเร้ารอบตัวที่กระตุ้นความคิดให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยแรงบันดาลใจนั้น เกิดจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ผลงานในอดีต สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา ผลงานออกแบบ หรือสิ่งอื่นๆ แล้วเลือกแรงบันดาลใจที่ประทับใจมาวิเคราะห์ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการคิดงาน และสร้างอัตลักษณ์ในงานออกแบบด้วยรูปแบบงานที่โดดเด่นมีความเฉพาะ มีความพิเศษ มีความแตกต่าง มีพัฒนาการทั้ง

ระบบความคิด กระบวนการที่ก่อเกิด ซึ่งจะขึ้นกับประสบการณ์ของผู้สร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์กับพื้นที่และเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพงษ์ ศรีชุมพล (2551 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาชุมชนด่านเกวียนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า กระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาตามภูมิปัญญาของชุมชนด่านเกวียนนั้น ยังต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการ และเครื่องทุ่นแรงในการผลิตแต่ยังคงอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตนในเรื่องของการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นหลักการออกแบบ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายทั้งประโยชน์ใช้สอยและความงามการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นของใช้และของประดับตกแต่งที่มีรูปแบบเฉพาะถิ่นที่มีความงามตามหลักการทัศนศิลป์ ด้วยลักษณะรูปแบบเฉพาะตัวที่เรียบง่ายประณีตงดงาม มีคุณค่าทางด้านความงามต่อรูปแบบ รูปทรง ใช้กรรมวิธีตามภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับเทคนิคสมัยใหม่ แล้วสืบทอดมรดกภูมิปัญญาสู่ความเป็นสากล และยกระดับพัฒนาสู่อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบพื้นบ้านให้คงอยู่เป็นศิลปะและวัฒนธรรม

ในการสร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีทางทัศนธาตุมาเป็นตัวกำหนดการพัฒนา รูปแบบผลงาน โดยการหารูปทรงที่เหมาะสมกับเนื้อหางาน สร้างพื้นผิวและสีสันทองขึ้นงานให้เกิดน้ำหนักอ่อนแก่เพื่อให้เกิดความงามที่ผสมผสานกันอย่างลงตัวในชิ้นงาน ทั้งนี้ผลงานที่ได้จะต้องเป็นการผสมผสานระหว่างเรื่องและทัศนระของผู้วิจัยซึ่งผลงานที่ได้นั้นเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยนำเสนอ หรือผสมความคิดเห็นส่วนตนเข้าไปในด้านรูปลักษณะของเรื่องผสมผสานกับจินตนาการทำให้รูปร่าง เรื่องเนื้อหามีความสัมพันธ์กันในตัวผลงานโดยผู้วิจัยได้ดัดแปลง คลี่คลายให้สวยงามตามทัศนะ หรือจินตนาการของตนเองเพื่อให้ได้ผลงานที่เป็นอัตลักษณ์ หรือลักษณะเฉพาะตน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการทดลองเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและเถาว์วัลย์ในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้แบ่งแนวทางในการวิจัยเป็นสองส่วน คือ 1) การพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์โดยใช้แรงบันดาลใจจากรูปทรงของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม และจินตนาการจากธรรมชาติ 2) การพัฒนาคุณภาพดินและกรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ซึ่ง ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

3.1 การพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิต

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกการผลิตเครื่องปั้นดินเผา เป็นกรรมวิธีหลักในการ สร้างสรรค์งาน ดังนั้น เพื่อให้ผลงานที่สร้างสรรค์มีคุณค่า สามารถนำไปต่อยอดเพื่อการผลิต และ จำหน่ายได้จริง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคุณลักษณะของผลงานเพื่อเป็นเกณฑ์ในการพัฒนา 5 ประการ ประกอบด้วย 1) วัสดุมีความคงทน แข็งแรงเหมาะกับประโยชน์ใช้สอย 2) รูปแบบผลิตภัณฑ์สะท้อน ให้เห็นความเป็นธรรมชาติ โดยอาศัยคุณลักษณะของเถาว์วัลย์เป็นสื่อ 3) สีและพื้นผิวสอดคล้องกับ ความต้องการของผู้บริโภค 4) ประเภทของผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และ 5) กรรมวิธีการผลิตสามารถผลิตได้โดยไม่ต้องใช้ทักษะฝีมือในการทำมากนัก

จากเกณฑ์ข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางในการพัฒนาวัสดุ และกรรมวิธีในการผลิต ควรเน้นการพัฒนาในประเด็นต่อไปนี้

3.1.1 การทดสอบคุณสมบัติของดินบ้านสทิงหม้อ

การพัฒนาเนื้อดินในการขึ้นรูป ผู้วิจัยได้นำดินจากผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้าน สทิงหม้อมาทดลองเผาโดยใช้ถังน้ำมันขนาด 50 ลิตร เป็นเตาเผาปรากฏว่าผลงานที่ทำขึ้นโดยดินจาก แหล่งผู้ผลิตบ้านสทิงหม้อ จะแตกหักเสียหายระหว่างการเผาขึ้นงาน เนื่องจากการเผาโดยใช้ถังน้ำมัน เป็นเตาเผาและใช้เศษไม้เป็นเชื้อเพลิงจะควบคุมอุณหภูมิลำบากความร้อนจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชิ้นงานแตกหักเสียหาย แต่เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกกระบวนการเผาขึ้นงานโดยใช้ถังน้ำมันเป็น เตาเผาและใช้เศษไม้เป็นเชื้อเพลิงนั้น เป็นเพราะว่าสามารถหาวัสดุอุปกรณ์ได้ง่ายในท้องถิ่นและมี ราคาถูก อีกทั้งบุคคลหรือนักศึกษาที่สนใจสามารถทำได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องสร้างเตาเผาที่มีขนาดใหญ่ ใช้ต้นทุนสูงและใช้พื้นที่มาก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องพัฒนาดินจากแหล่งสทิงหม้อให้สอดคล้องกับ กระบวนการ กรรมวิธีการเผา

เมื่อทดลองเผาชิ้นงานที่ทำขึ้น โดยดินจากแหล่งผู้ผลิตบ้านสทิงหม้อแล้วแตกหัก เสียหายระหว่างการเผาขึ้นงาน ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานว่า อาจเกิดจากดินมีการหดตัวเร็วเกินไปเมื่อ ได้รับความร้อน เนื่องจากดินแหล่งสทิงหม้อจะผสมทราย โดยมีสัดส่วนประมาณ 5/1 คือ ดิน5 ส่วน/ทรายละเอียด1ส่วน ซึ่งเมื่อนำมาเผาตามกระบวนการที่ผู้วิจัยทดลองจึงไม่เหมาะสมกับกรรมวิธี

การเผา ผู้วิจัยจึงได้จัดทำดินเชื้อการเตรียมดินเชื้อ ดินเชื้อ คือ การนำดินเผามาบดให้ละเอียด ซึ่งเรียกดินเชื้อชนิดนี้ว่า Grog โดยดินเชื้อจะทำหน้าที่ช่วยลดความเหนียวช่วยปรับสภาพการหดหรือขยายตัวของดินเหนียว โดยทำให้มีช่องระบายน้ำในการถ่ายเทอากาศภายในเนื้อดินปั้น ส่งผลให้ภาชนะไม่แตกร้าวขณะผึ่งให้แห้งและเผา โดยผู้วิจัยได้แนวคิดและกรรมวิธีการทำดินเชื้อมาจากชาวบ้านหม้อ หมู่ที่ 11 ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นชุมชนที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเช่นเดียวกับชุมชนสทิงหม้อ โดยขั้นตอนการทำดินเชื้อมีดังนี้

3.1.1.1 การผสมดินเชื้อ เริ่มจากนำดินเลนบริเวณผิวหน้าดินจากหนองเลิงเพ็ญ จากนั้นนำแกลบที่เตรียมไว้มาผสมในอัตราส่วน 1:1 ด้วยการเหยียบคลุกเคล้าเข้าหากัน จากนั้นจึงนำมาปั้นเป็นก้อนให้มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 15 - 20 เซนติเมตร แล้วนำไปผึ่งแดดให้แห้งไว้ประมาณ 2 - 3 วัน ถ้าไม่แห้งเวลาดินเผาจะทำให้ก้อนดินเชื้อไม่สุกทั่วทั้งก้อน ภายในยังมีความชื้นอยู่ ดินเชื้อที่แตกแห้งแล้วนำไปเก็บรอเพื่อการเผาต่อไป

3.1.1.2 การเผาดินเชื้อ เริ่มจากการเตรียมถังน้ำมันขนาด 50 ลิตร โดยเจาะรูด้านล่างนำมาวางบนก้อนอิฐให้ก้นถังมีความสูงจากพื้นประมาณ 20 เซนติเมตร จากนั้นนำฟืนที่จะใช้เป็นเชื้อเพลิงเรียงให้ถึงครึ่งถังน้ำมัน นำก้อนดินเชื้อที่ตากแห้งไว้มาเรียงให้เต็มถังโดยวางเรียงกัน 2-3 ชั้น แล้วจุดไฟด้านล่างเมื่อไฟติดฟืนลุกดีแล้ว นำฟืนมาทับลงบนก้อนเชื้อ หมั่นคอยเติมฟืนอยู่เสมอๆ สังเกตว่าเมื่อฟืนด้านล่างกลายเป็นถ่านแดงแล้วจึงเลิกเติมฟืนและใช้แกลบดิบกลบทับ ปลอบทิ้งไว้ประมาณ 2 วัน เพื่อให้ดินเชื้อเย็นตัว ดินเชื้อที่ได้จากการเผาจะสุกมีสีเหลืองอมส้มหรือสีเหลืองแดงอ่อน

3.1.1.3 การตำดินเชื้อ ก้อนดินเชื้อที่สุกแล้วจะถูกนำมาตำในครก ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้ครกมือตำ เมื่อตำดินเชื้อละเอียดแล้วจึงนำไปร่อนดินด้วยตะแกรงตาเล็กๆ ถ้าเมื่อดินใดไม่สามารถผ่านตาของตะแกรงไปได้ให้นำกลับมาตำใหม่ ดินเชื้อที่ตำแล้วจะถูกนำไปเก็บไว้ เพื่อใช้ผสมดินปั้นต่อไป

เมื่อเตรียมดินเชื้อได้ปริมาณตามที่ต้องการแล้ว ผู้วิจัยได้ทดลองนำดินเชื้อไปผสมกับดินแหล่งสทิงหม้อในสัดส่วนต่างๆ เพื่อหาสัดส่วนที่มีความเหมาะสมสำหรับกรรมวิธีการเผาในงานวิจัย ซึ่งมีผลการทดลอง ดังนี้

ตารางที่ 3.1 การทดลองการเผาเพื่อทดสอบหาความเหมาะสมของสัดส่วนระหว่างดินกับดินเชื้อ

หมายเลข	ความยาวของแท่งทดสอบ			สัดส่วนของดิน : ดินเชื้อ	
	ดินแห้ง	ดินที่เผาแล้ว	เปอร์เซ็นต์การหดตัวของดิน	ดิน	เชื้อ
A	6	*		100	0
B	6	4.89	18.15	90	10
C	6	5.26	12.33	80	20
D	6	5.48	8.61	70	30
E	6	5.57	7.16	60	40
F	6	5.64	6.00	50	50

จากตารางที่ 3.1 พบว่า แท่งทดสอบที่เป็นดินเหนียว 100 % ไม่มีดินเชื้อเป็นส่วนผสม เวลาเผาเกิดการหดตัวอย่างเร็ว ชั้นงานแตก ไม่สามารถคงรูปอยู่ได้ และสูตรที่ใช้คำนวณเปอร์เซ็นต์การหดตัวของดินเมื่อเผาแล้ว คือ

$$\text{เปอร์เซ็นต์การหดตัวของดินเมื่อเผาแล้ว} = \frac{\text{ความยาวดินแห้ง} - \text{ความยาวดินเมื่อเผาแล้ว}}{\text{ความยาวดินแห้ง}} \times 100$$

สามารถแสดงรูปภาพเปรียบเทียบชั้นงานหลังการเผา ดังนี้

ตารางที่ 3.2 เปรียบเทียบก่อนเผาและหลังเผา

ก่อนเผา	หลังเผา	ข้อสังเกต
	ชั้นงานแตกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย	
	 สีน้ำตาลอมส้ม	ดินมีความเหนียวมาก มีเนื้อละเอียด เปอร์เซ็นต์การหดตัวเมื่อเผาแล้ว อยู่ที่ 18.15
	 สีเหลืองน้ำตาล	ดินมีความเหนียวเนื้อละเอียด เปอร์เซ็นต์การหดตัวอยู่ที่ 12.33
	 สีน้ำตาลเทา	ดินมีความเหนียวปานกลาง มีเนื้อหยาบเล็กน้อย เปอร์เซ็นต์การหดตัวเมื่อเผาแล้ว อยู่ที่ 8.61

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ก่อนเผา	หลังเผา	ข้อสังเกต
	 สีน้ำตาลอมส้ม	ดินมีความเหนียว เล็กน้อย เนื้อดิน หยาบเปอร์เซ็นต์การ หดตัวอยู่ที่ 7.16
	 ยังไม่ระเบิด	ดินมีความเหนียว เล็กน้อย เนื้อดิน หยาบมากเปอร์เซ็นต์ การหดตัวเมื่อเผา แล้ว อยู่ที่ 6.00

จากการทดลอง พบว่า ชั้นงานที่เป็นดินเหนียว 100% ไม่มีดินเชื้อเป็นส่วนผสม เวลาเผาเกิดการหดตัวอย่างเร็ว ทำให้ชั้นงานแตกไม่สามารถคงรูปอยู่ได้ชั้นงานที่มีอัตราส่วนผสมของดิน เชื้อมากกว่าดินเหนียวจะทำให้ชั้นงานมีเนื้อหยาบไม่สามารถเก็บรายละเอียดของพื้นผิวตามที่ต้องการ อัตราส่วนผสมที่เหมาะสมมากที่สุดคือ 70 : 30 ในชั้นงาน D และรองลงมาคืออัตราส่วน 80 : 20 ในชั้นงาน C จากการค้นพบนี้ ผู้วิจัยจึงนำดินในสัดส่วน 70 : 30 มาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ เครื่องปั้นดินเผาต่อไป

นอกจาก การศึกษาทดลองในเรื่องของสัดส่วนของดินเหนียวกับดินเชื้อแล้ว ผู้วิจัยยังได้ทำการทดลองในเรื่องของพื้นผิวสำหรับไปใช้ตกแต่งผลิตภัณฑ์ต้นแบบด้วย โดยมีขั้นตอน รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3.3 ขั้นตอนรายละเอียดการศึกษาพื้นผิว

ขั้นตอนที่	ภาพประกอบ	รายละเอียดข้อมูล
1		<p>นวดดินในสูตรสัดส่วน D เมื่อดินมีความเหนียวได้ที่แล้ว จึงรีดดินให้แบนและตัดดินด้วยบล็อกทำขนมคุกกี้ก็จะทำให้ชิ้นงานทดลองมีขนาดที่เท่ากัน</p>
2		<p>สร้างพื้นผิวหลายๆแบบด้วยวิธีต่างๆ เช่น ใช้เครื่องมือที่มีลักษณะแหลมๆจิ้ม หรือใช้วิธีการบีบด้วยก้อนหินเป็นต้น เสร็จแล้วนำไปตากไว้ในที่ร่ม ประมาณสามถึงสี่วัน แล้วจึงนำไปผึ่งแดดอีกหนึ่งถึงสองวัน เพื่อให้ดินแห้งสนิท</p>

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ชั้นตอนที่	ภาพประกอบ	รายละเอียดข้อมูล
3		ชั้นงานทดลองพื้นผิวที่เผาเสร็จแล้ว

ผู้วิจัย พบว่า เมื่อบดดินเชื้อให้มีความละเอียดมากขึ้นจะทำให้ชั้นงานมีความละเอียดมากขึ้นด้วย เนื่องจากไม่มีเม็ดดินเชื้อปรากฏให้เห็น ซึ่งจะเก็บรายละเอียดพื้นผิวได้สวยงามมากขึ้น

3.2 การพัฒนาด้านเทคนิคในการขึ้นรูป

เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับเกณฑ์ในการพัฒนาที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในตอนต้น คือ ผลิตภัณฑ์ต้องสามารถนำไปต่อยอดเพื่อการผลิต และจำหน่ายได้จริง กรรมวิธีการผลิตต้องสามารถผลิตได้โดยไม่ต้องใช้ทักษะฝีมือมากนัก ผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการขึ้นรูปที่หลากหลายเพื่อให้ผู้สนใจได้เลือกศึกษาวิธีการตามความสนใจและความถนัดในแต่ละคน ทั้งวิธีการขึ้นรูปด้วยมือ ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน และขึ้นรูปด้วยต้นแบบแม่พิมพ์เพื่อช่วยให้กรรมวิธีการผลิตมีขั้นตอนลดน้อยลง ดังนี้

ตารางที่ 3.4 เทคนิคการขึ้นรูปในงานวิจัย

เทคนิคที่	ภาพและขั้นตอน	รายละเอียดข้อมูล
1		<p>คือการขึ้นรูปแบบขดด้วยมือ เป็นการขึ้นรูปที่สะดวกที่สุด เนื่องจากใช้วัสดุอุปกรณ์ น้อย แต่ต้องมีทักษะฝีมือในการปั้นพอสมควร ผลงานจึงจะออกมาสวยงาม</p>
2		<p>ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน เป็นกรรมวิธีที่มีความยุ่งยากและซับซ้อน เนื่องจากต้องใช้ อุปกรณ์(แป้นหมุน) และทักษะฝีมือความชำนาญที่ดีด้วย</p>
3		<p>การขึ้นรูปด้วยแม่พิมพ์ โดยจะนำต้นแบบมาทำแม่พิมพ์ด้วยน้ำยางซิลิโคนและใช้เรซินเคลือบไว้ชั้นเพื่อความแข็งแรง จากนั้นจึงอัดดินด้วยมือ เป็นวิธีการที่ง่ายสำหรับผู้ที่ไม่มีความชำนาญมากนัก</p>

3.3 การเผาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

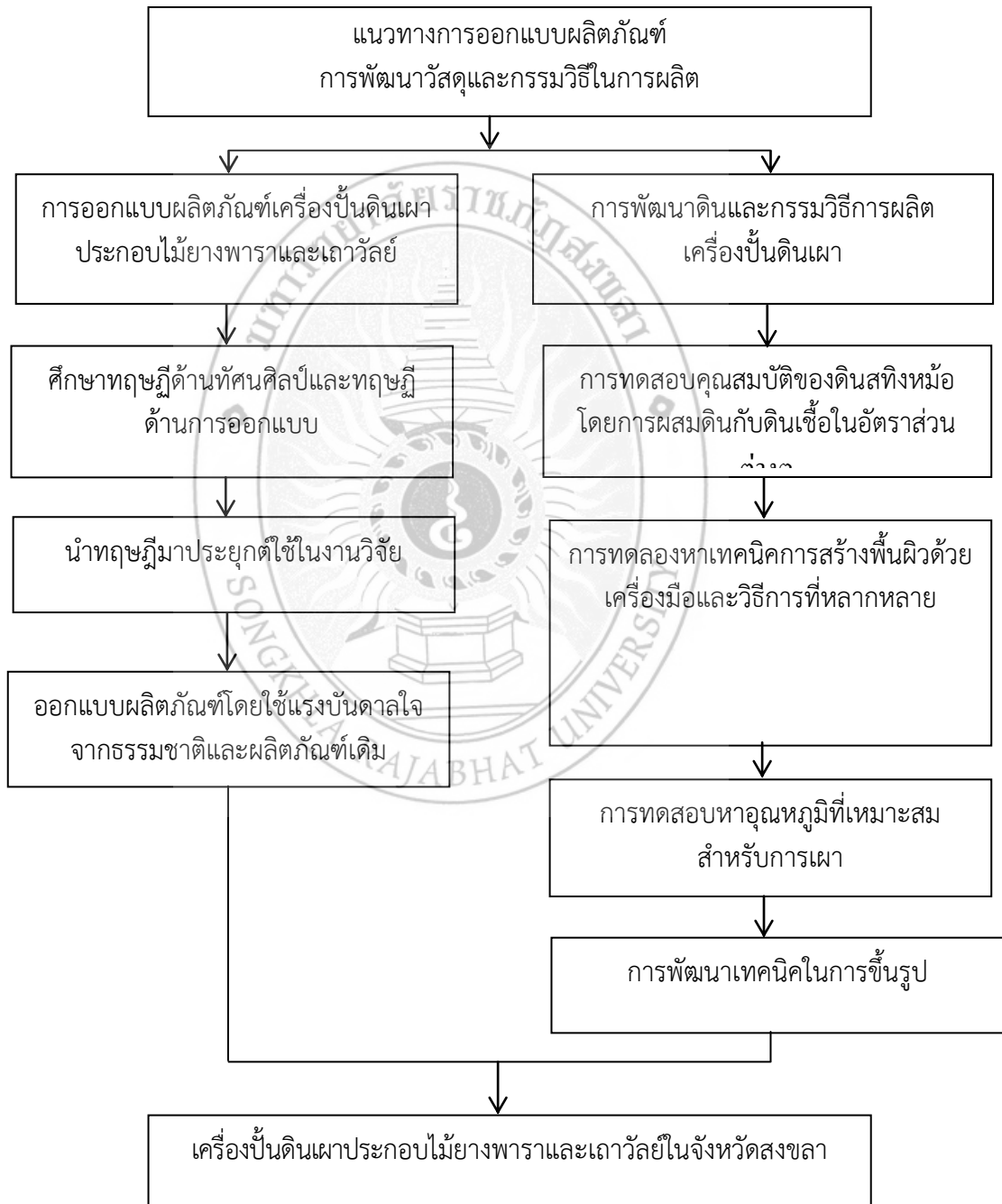
เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับเกณฑ์ในการพัฒนาที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในตอนต้น คือกรรมวิธีการผลิตต้องสามารถผลิตได้โดยไม่ต้องใช้ทักษะฝีมือมากนัก ผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการเผาโดยใช้ถ่านน้ำมันขนาด 50 ลิตร เป็นเตาเผาและใช้เศษไม้เป็นเชื้อเพลิงในการเผา สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกวิธีการเผาชิ้นงานด้วยวิธีการนี้เนื่องจากมีขั้นตอนที่ง่ายไม่ซับซ้อน วัสดุอุปกรณ์สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น และมีราคาถูก ซึ่งขั้นตอนในการเผาชิ้นงานมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3.5 ขั้นตอนรายละเอียดการเผาชิ้นงาน

ขั้นตอนที่	ภาพและขั้นตอน	รายละเอียดข้อมูล
1		เมื่อตากชิ้นงานเป็นเวลาห้าถึงหกวันชิ้นงานจะแห้งสนิท โดยสังเกตได้จากสีเมื่อแห้งสนิทแล้วชิ้นงานจะมีสีซีดลง
2		การวางชิ้นงาน จะวางพื้นไว้ที่ก้นถังที่เจาะรูข้างล่างสองถึงสามชั้นแล้ววางชิ้นงานไว้ด้านบน เสร็จแล้วจึงวางไม้พื้นทับบนชิ้นงานให้เต็มถัง
3		ก่อไฟด้านล่างถัง และหมั่นเติมพินด้านบนเมื่อไฟติดแล้ว เติมพินให้เต็มถังประมาณสองถึงสามรอบแล้วปล่อยให้ไฟมอดเอง รอให้ชิ้นงานเย็นแล้วจึงยกออกจากเตาเผา

3.4 แนวทางในการพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิต

สำหรับแนวทางในการพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ประกอบไม้อย่างพาราและเถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนภาพเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีการผลิต ดังนี้

ภาพที่ 3.1 แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิต

จากภาพประกอบที่ 20 เพื่อให้การพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีการผลิตให้มีความเหมาะสมกับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาวัลย์ในจังหวัดสงขลาให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ดี ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคุณลักษณะของผลงานเพื่อเป็นเกณฑ์ในการพัฒนา คือ วัสดุมีความคงทน แข็งแรงเหมาะกับประโยชน์ใช้สอย สีและพื้นผิวสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ประเภทของผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบสอดคล้องกับความต้องการของตลาด กรรมวิธีการผลิตสามารถผลิตได้โดยช่างพื้นบ้าน และไม่ต้องใช้ทักษะฝีมือมากนัก ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งแนวทางในการวิจัยเป็นสองส่วน ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาวัลย์ ซึ่งจะศึกษาคุณค่าความงามจากธรรมชาติและผลิตภัณฑ์รูปแบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์ แนวทางที่สองคือการพัฒนาดินและกรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผา โดยเป็นกระบวนการทดสอบหาอัตราส่วนที่เหมาะสมกับการขึ้นรูปและการเผาแบบเปิดระหว่างดินบ้านสทิงหม้อและดินเชื้อ ซึ่งสูตรที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้ในงานวิจัยมากที่สุด มีอัตราส่วน คือ ดินบ้านสทิงหม้อ 70 % ดินเชื้อ 30 % แล้วเพื่อให้ง่ายต่อการสร้างผลิตภัณฑ์ผู้วิจัยได้พัฒนาเทคนิคในการขึ้นรูปโดยการสร้างต้นแบบแม่พิมพ์เพื่อช่วยให้กรรมวิธีการผลิตมีขั้นตอนลดน้อยลง และทำให้ผลิตภัณฑ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งผลการทดลองที่ได้ทำมาทั้งหมดนี้จะเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ในขั้นต่อไป

3.5 การกำหนดแนวคิดในการออกแบบ

การกำหนดแนวคิดในการออกแบบและพัฒนางานเครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา โดยได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติและรูปแบบผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการออกแบบ ซึ่งประเสริฐ พิษยะสุนทร (2556 : 16 - 17) ได้กล่าวว่า แรงบันดาลใจเป็นพลังอันเร้นลับชนิดหนึ่ง ที่ทำให้เกิดความคิด และจินตนาการทางศิลปกรรม ไม่ว่าจะเป็นามธรรมหรือรูปธรรม เมื่อศิลปินและนักออกแบบมองดูสิ่งใด จะเป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ทางธรรมชาติที่มีระเบียบและความกลมกลืน หรือไม่เป็ระเบียบ และน่าเกลียดก็มีอ่านหนังสือฟังเสียงขับร้องและดนตรีก็ต่ออาจรู้สึกได้รับความบันเทิงขึ้นมาทันทีทันใด ซึ่งก่อให้เกิดเป็นแนวความคิดเห็นเป็นผลงานทางศิลปะของตนขึ้นและ ไพเวช วังบอน (2551 : 73 - 78) ได้กล่าวว่า แรงบันดาลใจในการออกแบบมาจากสิ่งเร้ารอบตัวที่กระตุ้นความคิดให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยแรงบันดาลใจนั้น เกิดจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ผลงานในอดีต สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา ผลงานออกแบบ หรือสิ่งอื่นๆ จากข้อความข้างต้น ผู้วิจัยได้จำแนกแหล่งที่มาของแรงบันดาลใจออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.5.1 แรงบันดาลใจธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม

สามารถเป็นแหล่งที่มาของแรงบันดาลใจได้ทั้ง 2 ทาง คือ ทางตรงและทางอ้อม ทางตรง คือ สิ่งที่เราสามารถมองเห็น สามารถสัมผัสได้โดยตรง หรืออยู่ในสถานที่นั้นๆ แล้วเกิดแรงบันดาลใจในขณะนั้น ทางอ้อม คือ เราไม่ได้ไปยังสถานที่นั้นจริงๆแต่อาจจะเห็นจาก

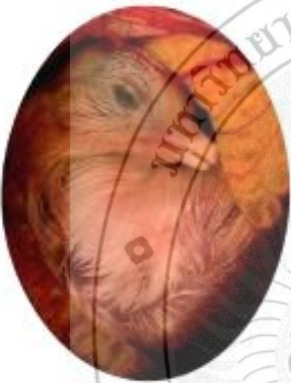

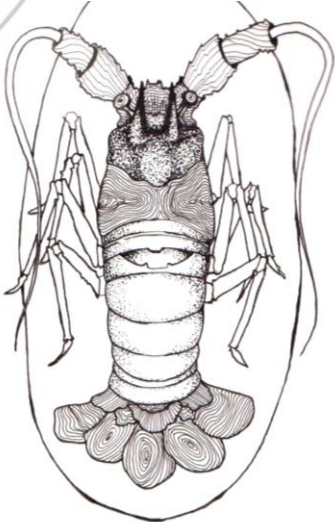
รูปภาพ จากหนังสือหรือสื่ออื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ เป็นต้น แล้วเกิดความบันดาลใจขึ้นมา แล้วนำมาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ ออกแบบผลงาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวความคิดของศิลปินในการแสดงออก

สำหรับแหล่งที่มาของแรงบันดาลใจของผู้วิจัยในโครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำแหล่งบันดาลใจจากธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมมาเป็นแรงบันดาลใจ คือ นกและสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย และปู เนื่องจากเป็นสัตว์ที่พบเห็นได้ง่ายในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มาจัดองค์ประกอบให้สอดคล้องกลมกลืนกับรูปทรงทางศิลปะ ซึ่งมีรายละเอียดในการออกแบบ ดังนี้

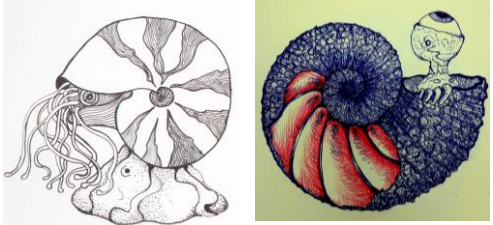

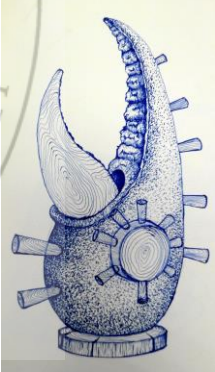
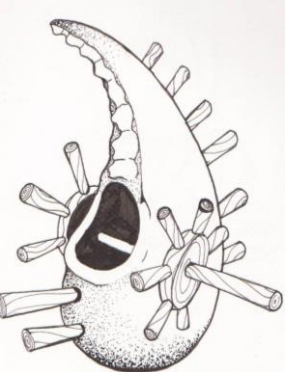
ตารางที่ 3.6 การศึกษาแรงบันดาลใจจากธรรมชาติและแบบร่าง

แหล่งแรงบันดาลใจ	แบบร่าง
 <p>ที่มา : http://www.clipmass.com/story/36227</p> 	

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

แหล่งแรงบันดาลใจ	แบบร่าง
  <p>ที่มา : http://thaiavian.blogspot.com/2013/02/blog-post_10.html</p>	
 <p>ที่มา : http://www.talad2you.com</p>	

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

แหล่งแรงบันดาลใจ	แบบร่าง
 <p>ที่มา : http://www.parindra.com</p> <p>ที่มา : http://www.thaigoodview.com/node/47206</p>	
 <p>ที่มา : http://www.gourmetropolis.com</p> <p>ที่มา : http://www.weekendhobby.com</p>	

3.5.2 แรงบันดาลใจจากรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อ

นอกจากแรงบันดาลใจจากธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในงานวิจัยแล้ว ผู้วิจัยยังได้แรงบันดาลใจจากรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อ นำมาพัฒนารูปทรงโดยการเพิ่มเติม ทัดทอนหรือเปลี่ยนหน้าที่การทำงาน ซึ่งมีรายละเอียดในการออกแบบ ดังนี้

ตารางที่ 3.7 การศึกษาแรงบันดาลใจจากรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาและแบบร่าง

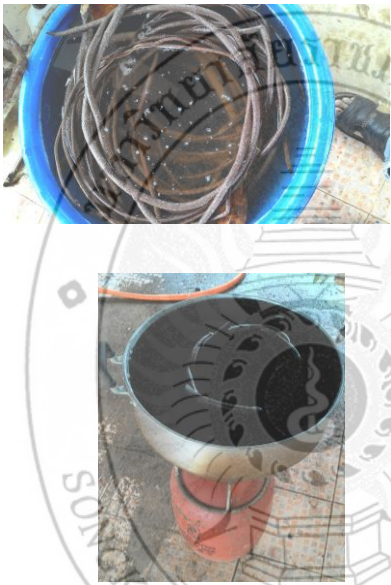

แหล่งแรงบันดาลใจ	แบบร่าง
	
	

เมื่อออกแบบร่างเสร็จแล้วจึงเลือกแบบร่างที่ผู้วิจัยคิดว่าดีที่สุดมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ โดยผ่านกระบวนการปั้นที่ผู้วิจัยคิดว่ามีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์และเข้าสู่กระบวนการเผาผลงาน เมื่อเผาชิ้นงานเรียบร้อยแล้วจึงจะเข้าสู่ขั้นตอนการประกอบเข้ากับไม้ยางพาราและเถาว์วัลย์ต่อไป

3.6 การเตรียมเถาว์ลย์และประกอบเถาว์ลย์

ในโครงการวิจัยนี้ นอกจากกระบวนการทำเครื่องปั้นดินเผาแล้ว กระบวนการจัดเตรียมเถาว์ลย์ เพื่อนำมาประกอบเครื่องปั้นดินเผา ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เนื่องจากต้องมีกรรมวิธีการเพื่อให้เถาว์ลย์มีความสวยงาม คงทนและสามารถป้องกันแมลงกัดแทะได้ ซึ่งกระบวนการเตรียมเถาว์ลย์มีขั้นตอน ดังนี้

ตารางที่ 3.8 ขั้นตอนกระบวนการเตรียมเถาว์ลย์

ขั้นตอนที่	ภาพประกอบขั้นตอน	รายละเอียดขั้นตอน
1		<p>ขั้นตอนการเก็บเถาว์ลย์ควรตัดเถาว์ลย์ให้สูงจากโคนประมาณ 2-3 เมตร เพื่อให้เถาว์ลย์สามารถเจริญเติบโตต่อไปได้ เมื่อตัดเถาว์ลย์มาแล้วให้แช่น้ำไว้ประมาณ 1 วัน แล้วจึงนำมาต้มในน้ำเดือดประมาณ 1 ชั่วโมง ในขั้นตอนการต้มให้ใส่ไบสะเดาลงไปในด้วย เพราะไบสะเดามีสารที่ช่วยป้องกันแมลงกัดแทะ</p>
2		<p>เมื่อต้มครบ 1 ชั่วโมงแล้วจึงลอกเปลือกออกและต้มซ้ำอีก 1 ชั่วโมง เพื่อให้ น้ำจากไบสะเดาซึมเข้าไปที่เนื้อเถาว์ลย์ เมื่อผ่านกระบวนการต้มแล้ว ม้วนเถาว์ลย์และนำไปผึ่งแดดให้แห้งสนิท แล้วเก็บไว้ในที่ร่มรอการประกอบกับเครื่องปั้นดินเผาต่อไป</p>

โครงการวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและเถาว์ลย์ในจังหวัดสงขลา เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่สมบูรณ์ผู้วิจัยได้ทดลองหลายกระบวนการทั้งการทดลองหาสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างดินเหนียวสทิงหม้อกับดินเชื้อ ซึ่งสัดส่วนที่เหมาะสมคือ

ดินเหนียว 70% และดินเชื้อ 30% รวมถึงศึกษาเทคนิควิธีการขึ้นรูปให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์
ต้นแบบและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ยังค้นคว้ากระบวนการจัดเตรียมเภาวัลย์โดย
คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนด้วย

เมื่อได้ออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต้นแบบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะเข้าสู่กระบวนการ
วิเคราะห์ผลงานต้นแบบที่จะกล่าวถึงในบทต่อ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้
ยางพาราและเถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาข้อมูลด้านต่างๆ มาใช้ในการ
กำหนดแนวคิดในการออกแบบ การทดลอง การผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบ และการประเมิน
ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการผลิตและด้านการตลาด

4.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการผลิต

จากการสำรวจ และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นทางด้านการผลิตของกลุ่มตัวอย่าง
ชาวบ้านสทิงหม้อ จังหวัดสงขลา พบว่า ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ มีผู้ผลิตที่ยังผลิต
เครื่องปั้นดินเผาอยู่เพียงเจ้าเดียว ผลิตภัณฑ์ส่วนมากจะเป็นของใช้ เช่น หม้อดิน วัสดุที่ใช้ในการปั้น
เป็นดินที่ได้จากบ้านสทิงหม้อ และในปัจจุบันพบว่าผู้ประกอบการมีจำนวนลดน้อยลง เนื่องจากผู้คนใน
ปัจจุบันมีความคิดว่ารูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาสทิงหม้อรูปแบบดั้งเดิมนั้นล้าสมัย

จากการสำรวจข้อมูล และความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการผลิต และวิธีการ
เผาเครื่องปั้นดินเผาของผู้วิจัย โดยการใช้เครื่องมือแบบสอบถามผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ
พบว่า ความยากง่ายในการเตรียมวัตถุดิบในการทำเครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัย โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับปานกลาง ด้านความยากง่ายในการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ ในวิธีการเผาเครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัย
พบว่า การขึ้นรูปดินจากแม่พิมพ์ การประกอบดินที่แกะจากแม่พิมพ์ลงในชิ้นงาน การตกแต่ง
ชิ้นงานอยู่ในระดับง่าย ส่วนการเตรียมแม่พิมพ์นั้นอยู่ในระดับยาก ด้านความยากง่ายของกรรมวิธี
การเผาเครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัยนั้น พบว่า การเตรียมวัสดุในการเผา (ถังน้ำมัน, อิฐมอญ, กิ่งไม้
ขนาดเล็ก) อยู่ในระดับง่าย ขั้นตอนในการเผา และการหาพื้นที่ในการเผานั้นอยู่ในระดับง่ายที่สุด

4.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการตลาด

จากศึกษาข้อมูลเบื้องต้นทางด้านการตลาดเครื่องปั้นดินเผา ของผู้ผลิตบ้านสทิงหม้อ
อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มลูกค้าที่มาซื้อมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มลูกค้าทั่วไป ได้แก่
เพื่อนบ้านในท้องถิ่นหรือท้องถิ่นใกล้เคียง ข้าราชการ บุคคลทั่วไปที่สนใจงานเครื่องปั้นดินเผา ซึ่ง
เป็นลูกค้ารายย่อยมีวัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในบ้าน กลุ่มลูกค้าที่เป็นพ่อค้าคนกลาง
หรือตัวแทนจำหน่าย มีวัตถุประสงค์ในการซื้อหรือสั่งผลิตเพื่อนำไปจำหน่ายอีกทอดหนึ่ง สำหรับ
ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์มีตั้งแต่การจำหน่ายที่บ้าน การจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางซึ่ง
จำหน่ายทั้งปลีกและส่ง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สร้างเครื่องมือแบบสอบถามผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา
จากบ้านสทิงหม้อ เพื่อหาข้อมูลทางด้านความต้องการของลูกค้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง โดยแสดงจำนวน ร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามชนิดปลายเปิดโดยวิธีการสรุปข้อมูลที่คล้ายคลึงกัน มาสรุปเป็นภาพรวมด้วยการพรรณนาซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.1.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของบ้านสทิงหม้อ

ตารางที่ 4.1 ร้อยละของผู้จำหน่ายจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	3	60.00
หญิง	2	40.00
รวม	5	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของบ้านสทิงหม้อส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 60.00 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 40.00

ตารางที่ 4.2 ร้อยละของผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของบ้านสทิงหม้อ จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ 31 - 40 ปี	1	20.00
อายุ 41 - 50 ปี	2	40.00
อายุ 51 - 60 ปี	1	20.00
อายุมากกว่า 60 ปี	1	20.00
รวม	5	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของบ้านสทิงหม้อส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00

ตารางที่ 4.3 ร้อยละของผู้ขายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของบ้านสทิงหม้อ จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด

ระดับการศึกษาสูงสุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	2	40.00
มัธยมศึกษา	2	40.00
อนุปริญญา	1	20.00
ปริญญาตรี	0	0.00
สูงกว่าปริญญาตรี	0	0.00
รวม	5	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ขายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของบ้านสทิงหม้อ ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุด คือ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา คือ ระดับอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 20.00

ตารางที่ 4.4 ร้อยละของผู้ขายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของบ้านสทิงหม้อ จำแนกตามระยะเวลา ในการดำเนินธุรกิจจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 - 5 ปี	0	0.00
6 - 10 ปี	1	20.00
11 - 15 ปี	3	60.00
15 ปี ขึ้นไป	1	20.00
รวม	5	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ดำเนินธุรกิจจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา อยู่ในระยะเวลา 11- 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมา คือ 6 - 10 ปี ร้อยละ 20.00 และ 15 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.00

4.1.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ

ตารางที่ 4.5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นต่อกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา บ้านสทิงหม้อ จำแนกตามกลุ่มผู้ซื้อส่วนใหญ่เป็นเพศใด

เพศของกลุ่มผู้ซื้อ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	2	40.00
หญิง	3	60.00
รวม	5	100.00

จากตารางที่ 4.5 พบว่า กลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ ส่วนใหญ่กลุ่มผู้ซื้อเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.00 และรองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 40.00

ตารางที่ 4.6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นต่อกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา บ้านสทิงหม้อ จำแนกตามกลุ่มอายุของผู้ซื้อ

อายุของผู้ซื้อ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ 15 - 20 ปี	0	0.00
อายุ 21 - 30 ปี	0	0.00
อายุ 31 - 40 ปี	2	40.00
อายุ 41 - 50 ปี	1	20.00
อายุ 51 - 60 ปี	2	40.00
อายุ 61 ปีขึ้นไป	0	0.00
รวม	5	100.00

จากตารางที่ 4.6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ระหว่าง -31 - 40 ปี และอายุระหว่าง 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.00

ตารางที่ 4.7 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามราคาเริ่มต้นจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

ราคาเริ่มต้นในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
50 - 100 บาท	0	0.00
100 - 150 บาท	2	40.00
150 - 200 บาท	2	40.00
200 - 250 บาท	1	20.00
250 - 300 บาท	0	0.00
300 บาท ขึ้นไป	0	0.00
รวม	5	100.00

จากตารางที่ 4.7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเริ่มต้นที่ 100 - 150 บาท และ 150 - 200 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา ราคา 200 - 250 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.00

4.1.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความยากง่ายของการเตรียมวัตถุดิบในการทำเครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัยของนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา รายวิชาวัสดุและกรรมวิธี และรายวิชาออกแบบของที่ระลึก

ตารางที่ 4.8 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความยากง่ายของการเตรียมวัสดุ

รายการ	ง่ายที่สุด	ง่าย	ปานกลาง	ยาก	ยากที่สุด	รวม
1. การเตรียมดิน	63.00	12.50	8.33	16.17	0.00	100.00
2. การเตรียมดินเชื้อ	67.53	12.54	7.39	12.54	0.00	100.00
3. การผสมวัสดุ طبقตามสัดส่วน	68.26	13.24	12.68	5.82	0.00	100.00
เฉลี่ย	66.26	12.76	9.47	11.51	0.00	100.00

จากตารางที่ 4.8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการเตรียมดิน การเตรียมดินเชื้อ และการผสมวัสดุตามสัดส่วน มีความง่ายที่สุด โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 66.26

4.1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นในการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพในอนาคต ของนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา ระบายสี และกรรมวิธี และรายวิชาออกแบบของที่ระลึก

ตารางที่ 4.9 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพในอนาคต

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. สนใจทำงานด้านเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลัก	8	33.00
2. สนใจทำงานด้านเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพเสริม	12	50.00
3. สนใจทำงานด้านเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานศิลปะ หรือเฉพาะเมื่อมีเวลว่าง	4	17.00
รวม	24	100.00

จากตารางที่ 4.9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นอาชีพเสริมในอนาคต คิดเป็นร้อยละ 50.00 และสนใจทำเป็นอาชีพหลักคิดเป็นร้อยละ 33.00

4.1.2.5 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เกี่ยวกับผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา จากแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาพบว่า ผู้จำหน่าย 5 คน แสดงความคิดเห็น ดังนี้

1) ให้ความสำคัญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยการเผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยว และบุคคลทั่วไปให้มากยิ่งขึ้น

2) ผู้ประกอบการควรรักษาคุณภาพงานเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ ขั้นตอนการผลิต การเผา การขนส่งให้มีคุณภาพ

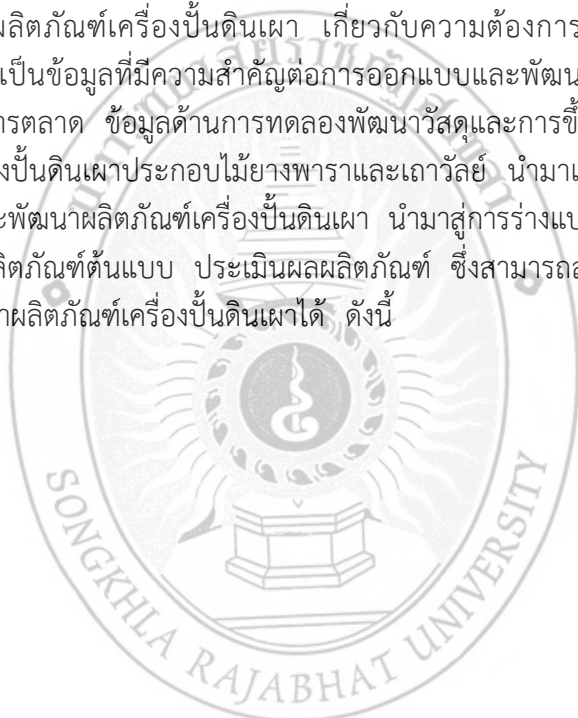
ตารางที่ 4.10 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางการตลาด

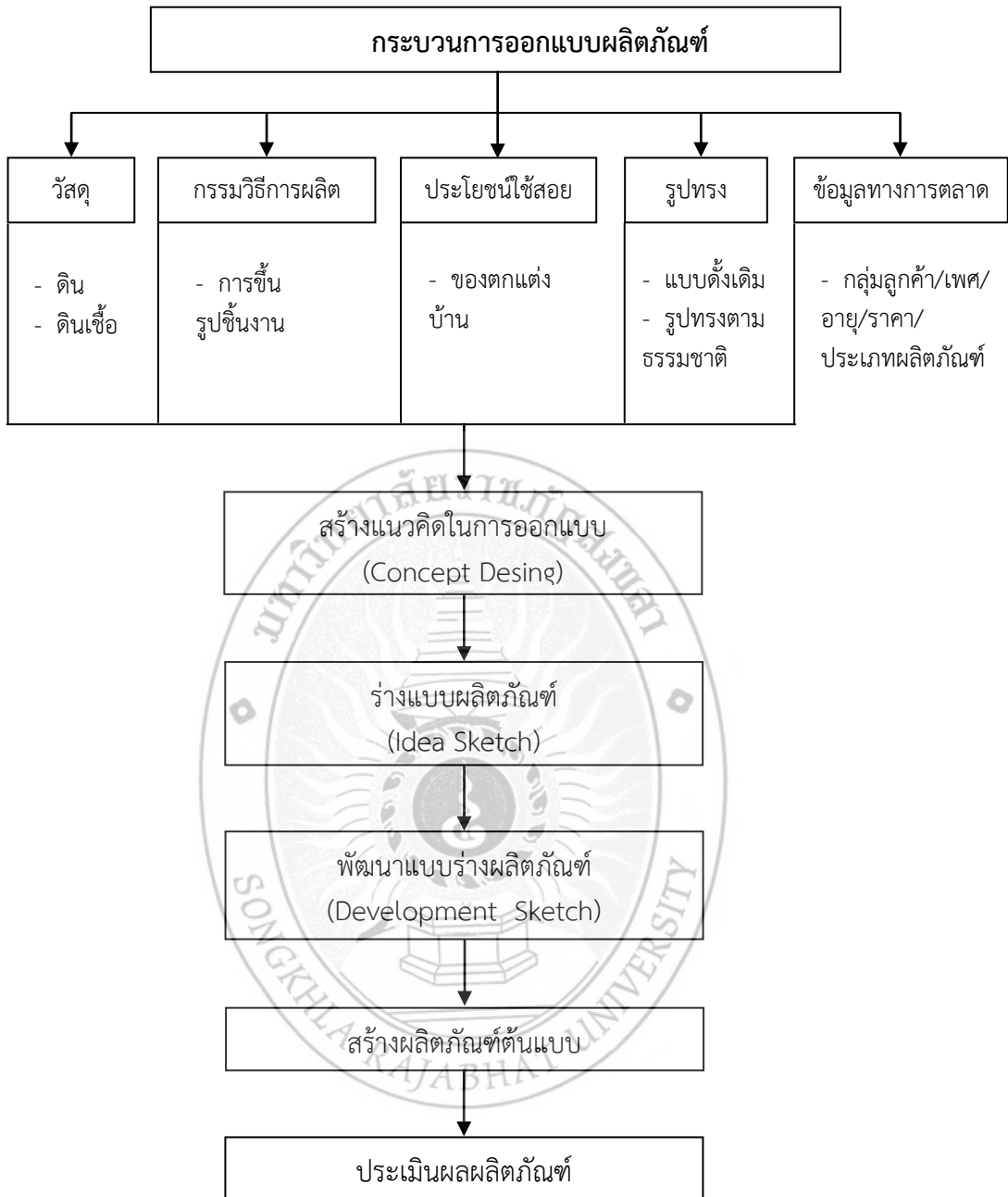
ข้อมูล	ผลการวิเคราะห์
1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของกลุ่มผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 2. ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41- 50 ปี 3. ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา มีระดับการศึกษาสูงสุดคือประถมศึกษา และมัธยมศึกษา 4. ดำเนินธุรกิจจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในระยะเวลา 15 ปีขึ้นไป รองลงมา คือ 11 - 15 ปี 5. ราคาจำหน่ายงานผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาตามต้นแบบ ควรเริ่มต้นที่ 100 - 200 บาท
2. ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60 2. ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 - 40 และ คือ 51 - 60 ปี
3. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความยากง่ายของการเตรียมวัตถุดิบในการทำเครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัยของนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา รายวิชาวัสดุและกรรมวิธี และรายวิชาออกแบบของที่ระลึกในอนาคต ข้อมูลเกี่ยวกับในการประกอบอาชีพเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาของนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา รายวิชาวัสดุและกรรมวิธี และรายวิชาออกแบบของที่ระลึกในอนาคต	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการเตรียมดิน การเตรียมดินเชื้อ และการผสมวัตถุดิบตามสัดส่วน มีความง่ายที่สุด โดยเฉลี่ย ร้อยละ 66.26 2. นักศึกษากลุ่มตัวอย่างสนใจทำงานด้านเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลัก 8 คน 3. นักศึกษากลุ่มตัวอย่างสนใจทำงานด้านเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพเสริม 12 คน 4. นักศึกษากลุ่มตัวอย่างสนใจทำงานด้านเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานศิลปะหรือเฉพาะเมื่อมีเวลารว่าง 4 คน

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ข้อมูล	ผลการวิเคราะห์
4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	1. ให้ความสำคัญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาโดยการเผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยว และบุคคลทั่วไปให้มากยิ่งขึ้น 2. ผู้ประกอบการควรรักษาคุณภาพงานเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ ขั้นตอนการผลิต การเผา การขนส่งให้มีคุณภาพ

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ข้อมูลทางการตลาด ที่ใช้จากการสำรวจความคิดเห็นผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เกี่ยวกับความต้องการของลูกค้าในงานผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เป็นข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยนำข้อมูลทางการตลาด ข้อมูลด้านการทดลองพัฒนาวัสดุและการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผา ข้อมูลจากการศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้มายางพาราและเถาวัลย์ นำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแนวคิดในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา นำมาสู่การร่างแบบผลิตภัณฑ์ พัฒนาแบบร่างผลิตภัณฑ์ สร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ประเมินผลผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภูมิกระบวนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาได้ ดังนี้

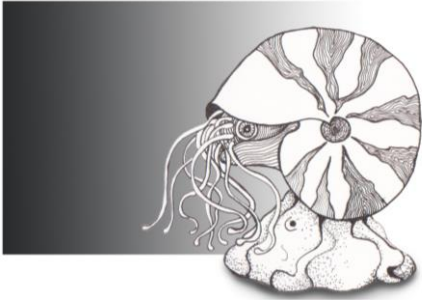

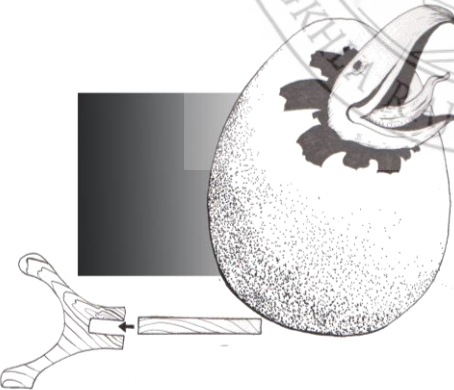

ภาพที่ 4.1 กระบวนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์

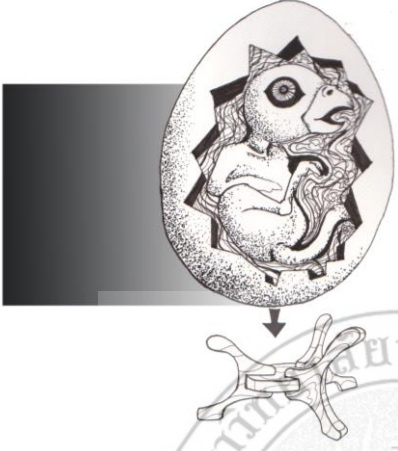
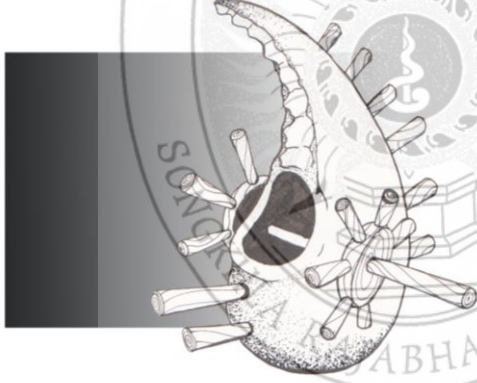
4.2 แบบร่างแนวคิดจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

สำหรับภาพร่างแนวคิดในการออกแบบและพัฒนางานเครื่องปั้นดินเผาที่มีแรงบันดาลใจจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ โดยนำรูปทรง ลักษณะทางกายภาพของสัตว์มาประกอบในการออกแบบ ผู้วิจัยได้สร้างแบบร่างแนวคิดในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 4.11 แบบร่างแนวคิดจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

ภาพร่าง (Idea Sketch)	แนวความคิด (Concept)
<p>แบบที่ 1 แอบมอง</p> 	<p>เป็นการออกแบบโดยใช้รูปทรงและลักษณะทางกายภาพของหอยที่มีรูปทรงที่สวยงามและมีลวดลายที่สวยงามที่สยายเปลือกตา</p>
<p>แบบที่ 2 กุ้งประดับ</p> 	<p>เป็นการออกแบบโดยใช้รูปทรงของกุ้งซึ่งเป็นสัตว์น้ำที่มีความสวยงามทั้งรูปทรงและสีสันเพื่อแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและความสวยงามของเส้น</p>
<p>แบบที่ 3 กำเนิด</p> 	<p>เป็นการออกแบบผลงานศิลปะประดับจากเครื่องปั้นดินเผาโดยใช้รูปทรงของสิ่งมีชีวิตที่เกิดใหม่เพื่อแสดงถึงการกำเนิดและการเริ่มชีวิตใหม่</p>

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ภาพร่าง (Idea Sketch)	แนวความคิด (Concept)
<p data-bbox="359 394 571 432">แบบที่ 4 ชีวิตใหม่</p> 	<p data-bbox="901 394 1401 577">เป็นการออกแบบผลงานศิลปะประดับจากเครื่องปั้นดินเผาโดยใช้รูปทรงของสิ่งมีชีวิตที่กำเนิดใหม่เพื่อแสดงถึงการกำเนิดและการเริ่มชีวิตใหม่ในอีก 1 รูปแบบ</p>
<p data-bbox="359 972 539 1010">แบบที่ 5 ชูกำม</p> 	<p data-bbox="901 972 1401 1155">การออกแบบที่ได้แนวคิดจากการลักษณะทางกายภาพของปูที่มีรูปทรงและเส้นที่เป็นเอกลักษณ์ และการชูกำมของปูที่มีลักษณะท่าทาง องอาจ อวดความสวยงาม</p>

4.3 แบบร่างจากรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อ

สำหรับภาพร่างแนวคิดในการออกแบบและพัฒนางานเครื่องปั้นดินเผาที่มีแรงบันดาลใจจากแรงบันดาลใจจากรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อ นำมาพัฒนารูปทรงโดยการเพิ่มเติม ทัดทอนหรือเปลี่ยนหน้าที่การทำงาน ซึ่งมีรายละเอียดในการออกแบบ ดังนี้

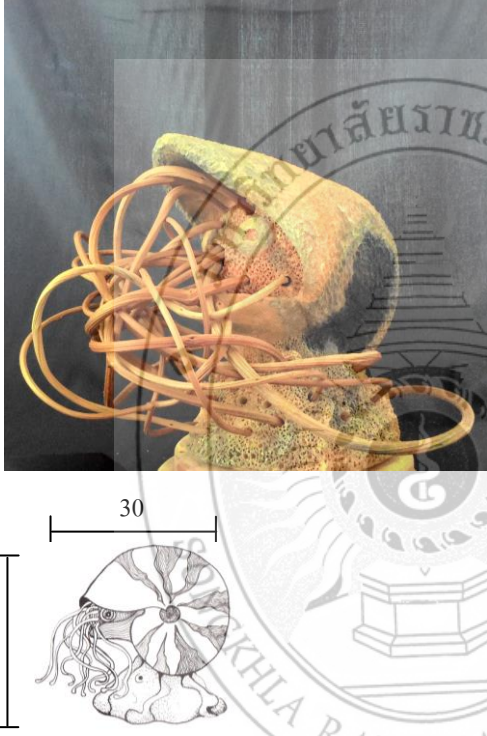
ตารางที่ 4.12 แบบร่างแนวคิดจากรูปทรงแบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อ

ภาพร่าง (Idea Sketch)	แนวความคิด (Concept)
<p data-bbox="359 672 635 712">แบบที่ 6 โคมไฟพ่นแสง</p> 	<p data-bbox="901 672 1398 853">การออกแบบโคมไฟที่ได้แนวคิดหม้อต้มยาและจากการเกี่ยวพันรอบต้นไม้ของเถาวัลย์ ซึ่งต้องพั้งพิงต้นไม้ชนิดอื่นถึงจะสามารถผลิดอกออกผลได้</p>
<p data-bbox="359 1254 582 1294">แบบที่ 7 โคมไฟสูง</p> 	<p data-bbox="901 1254 1398 1391">การออกแบบโคมไฟตั้งพื้นโดยใช้รูปทรงของหม้อต้มยา และใช้เส้นเถาวัลย์มาจัดวางองค์ประกอบให้มีลีลาที่ดูเหมือนหมუნวน</p>

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ภาพร่าง (Idea Sketch)	แนวความคิด (Concept)
<p data-bbox="363 398 639 439">แบบที่ 8 โคมไฟสมบูรณ</p> 	<p data-bbox="906 398 1398 533">การออกแบบโคมไฟตั้งพื้นโดยใช้รูปทรงของสวด และใช้เส้นเถาวัลย์มาจัดวางองค์ประกอบให้มีลีลาที่ดูเหมือนหมუნวน</p>
<p data-bbox="363 976 624 1016">แบบที่ 9 โคมไฟเกลียว</p> 	<p data-bbox="906 976 1398 1155">โคมไฟทรงต่ำที่ได้แรงบันดาลใจในการออกแบบมาจากรูปทรงจากสวด แล้วนำเถาวัลย์มาจัดวางให้ความรู้สึกเหมือนเถาวัลย์เกิดหรือออกจากฐานของงาน</p>

4.4 ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

<p>งานวิจัย</p> <p>ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 1</p> <p>ออกแบบ</p>	<p>: เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและ เถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา</p> <p>: แอบมอง</p> <p>: พีรพงษ์ พันระศรี</p>
<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="margin-left: 20px;"> <p>แนวความคิด (Concept)</p> <p>เป็นการออกแบบโดยใช้รูปทรงและ ลักษณะทางกายภาพของหอยที่มีรูปทรงที่ สวยงามและมีลวดลายที่สวยงามแปลกตา</p> </div> </div> <p>(1) ชื่อผลิตภัณฑ์ แอบมอง ประโยชน์ใช้สอย ระดับตกแต่ง มิติ ก x ย x ส (ซ.ม.) 30 x 28 x 32</p>	

ภาพที่ 4.2 ผลิตภัณฑ์ระดับ แอบมอง

งานวิจัย	: เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและ เถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา
ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 2 ออกแบบ	: กุ้งประดับ : พีรพงษ์ พันธะศรี

แนวความคิด (Concept)
เป็นการออกแบบโดยใช้รูปทรงของ
กุ้งซึ่งเป็นสัตว์น้ำที่มีความสวยงามทั้งรูปทรง
และสีสันเพื่อแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์
ของท้องถิ่นและความสวยงามของเส้น

(2) ชื่อผลิตภัณฑ์ กุ้งประดับ (ผนัง)
ประโยชน์ใช้สอย ประดับตกแต่ง
มิติ ก x ย x ส (ซ.ม.) 23 x 40 x 5

ภาพที่ 4.3 ผลิตภัณฑ์กุ้งประดับ

งานวิจัย	: เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและ เถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา
ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 3 ออกแบบ	: กำเนิด : พีรพงษ์ พันธะศรี

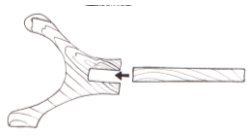

แนวความคิด (Concept)

เป็นการออกแบบผลงานศิลปะประดับ
จากเครื่องปั้นดินเผาโดยใช้รูปทรงของ
สิ่งมีชีวิตที่กำเนิดใหม่เพื่อแสดงถึงการกำเนิด
และการเริ่มชีวิตใหม่

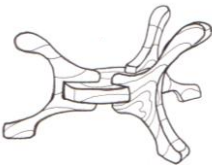

28

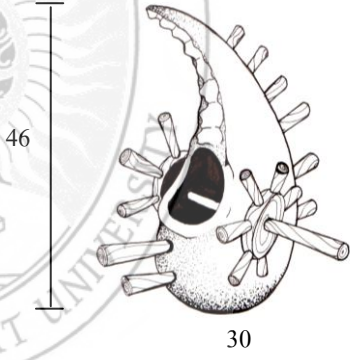

(3) ชื่อผลิตภัณฑ์ งานศิลปะ กำเนิด
ประโยชน์ใช้สอย ประดับตกแต่ง
มิติ ก x ย x ส (ซ.ม.) 28 x 20 x 45

ภาพที่ 4.4 ผลิตภัณฑ์งานศิลปะ กำเนิด

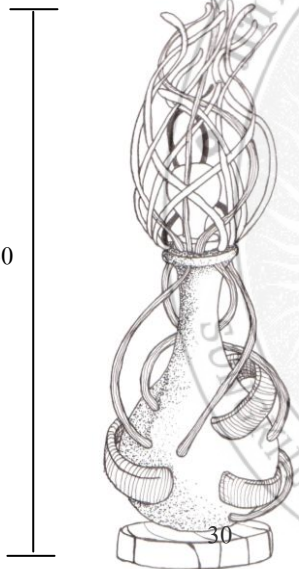
<p>งานวิจัย</p> <p>ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 4 ออกแบบ</p>	<p>: เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและ เถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา</p> <p>: ชีวิตใหม่</p> <p>: พีรพงษ์ พันธะศรี</p>
<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: right;"> <p>แนวความคิด (Concept)</p> <p>เป็นการออกแบบผลงานศิลปะประดับ จากเครื่องปั้นดินเผาโดยใช้รูปทรงของ สิ่งมีชีวิตที่คิดใหม่เพื่อแสดงถึงการกำเนิด และการเริ่มชีวิตใหม่ในอีก 1 รูปแบบ</p> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center; margin-top: 20px;"> <div style="text-align: center;"> <p>45</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>28</p> </div> </div> <p style="margin-top: 20px;">(4) ชื่อผลิตภัณฑ์ งานศิลปะ ชีวิตใหม่ ประโยชน์ใช้สอย ประดับตกแต่ง มิติ ก x ย x ส (ซ.ม.) 28 x 20 x 45</p>	

ภาพที่ 4.5 ผลิตภัณฑ์งานศิลปะ ชีวิตใหม่

<p>งานวิจัย</p> <p>ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 5</p> <p>ออกแบบ</p>	<p>: เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและ เถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา</p> <p>: ชูกำม</p> <p>: พีรพงษ์ พันธะศรี</p>
<div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: flex-start;"> <div style="width: 45%;"> </div> <div style="width: 45%;"> <p>แนวความคิด (Concept) การออกแบบที่ได้แนวคิดจากการ ลักษณะทางกายภาพของปูที่มีรูปทรงและ เส้นที่เป็นเอกลักษณ์ และการชูกำมของปู ที่มีลักษณะท่าทาง องอาจ อดความ สวยงาม</p> </div> </div> <p>(6) ชื่อผลิตภัณฑ์ งานศิลปะ ชูกำม ประโยชน์ใช้สอย ประดับตกแต่ง มิติ ก x ย x ส (ซ.ม.) 30 x 26 x 46</p>	

ภาพที่ 4.6 ผลิตภัณฑ์งานศิลปะ ชูกำม

งานวิจัย	: เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและ เถาว์ลัยในจังหวัดสงขลา
ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 6 ออกแบบ	: โคมไฟพั้นแสง : พีรพงษ์ พันระศรี

60

30

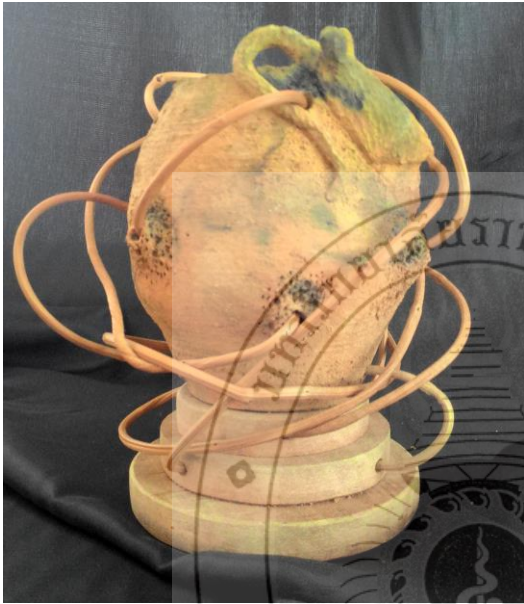
แนวความคิด (Concept)
การออกแบบโคมไฟที่ได้แนวคิด
หม้อต้มยาและจากการเกี่ยวพันรอบ
ต้นไม้ของเถาว์ลัย ซึ่งต้องพึ่งพิงต้นไม้
ชนิดอื่นถึงจะสามารถผลิตดอกออกผลได้

(5) ชื่อผลิตภัณฑ์ โคมไฟพั้นแสง
ประโยชน์ใช้สอย ตกแต่งให้แสงสว่าง
มิติ ก x ย x ส (ซ.ม.) 30 x 30 x 60

ภาพที่ 4.7 ผลิตภัณฑ์โคมไฟพั้นแสง

<p>งานวิจัย</p> <p>ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 7</p> <p>ออกแบบ</p>	<p>: เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา</p> <p>เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและ</p> <p>เถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา</p> <p>: โคมไฟสูง</p> <p>: พีรพงษ์ พันธะศรี</p>
<div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: flex-start;"> <div style="width: 45%;"> </div> <div style="width: 45%;"> <p>แนวความคิด (Concept)</p> <p>การออกแบบโคมไฟตั้งพื้นโดยใช้</p> <p>รูปทรงของหม้อต้มยา และใช้เส้นเถาวัลย์</p> <p>มาจัดวางองค์ประกอบให้มีลีลาที่ดูเหมือน</p> <p>หม้อนวน</p> </div> </div> <p>(7) ชื่อผลิตภัณฑ์ โคมไฟสูง</p> <p>ประโยชน์ใช้สอย ให้แสงสว่าง ประดับตกแต่ง</p> <p>มิติ ก x ย x ส (ซ.ม.) 25 x 25 x 53</p>	

ภาพที่ 4.8 ผลิตภัณฑ์โคมไฟสูง

<p>งานวิจัย</p> <p>ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 8 ออกแบบ</p>	<p>: เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและ เถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา</p> <p>: โคมไฟสมบูรณ</p> <p>: พีรพงษ์ พันธศรี</p>
<div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: flex-start;"> <div style="width: 45%;"> </div> <div style="width: 45%;"> <p>แนวความคิด (Concept) การออกแบบโคมไฟตั้งพื้นโดยใช้ รูปทรงของสวด และใช้เส้นเถาวัลย์มาจัด วางองค์ประกอบให้มีลีลาที่ดูเหมือนหมุนวน</p> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center; margin-top: 20px;"> <div style="text-align: center;"> <p>36</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>23</p> </div> </div> <p style="margin-top: 20px;">(8) ชื่อผลิตภัณฑ์ โคมไฟสมบูรณ ประโยชน์ใช้สอย ให้แสงสว่าง ประดับตกแต่ง มิติ ก x ย x ส (ซ.ม.) 23 x 23 x 36</p>	

ภาพที่ 4.9 ผลิตภัณฑ์โคมไฟสมบูรณ

งานวิจัย	: เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษา เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและ เถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา
ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 9	: โคมไฟเกลียว
ออกแบบ	: พีรพงษ์ พันธะศรี

แนวความคิด (Concept)
โคมไฟทรงต่ำที่ได้แรงบันดาลใจใน
การออกแบบมาจากรูปทรงจากสวด แล้วนำ
เถาวัลย์มาจัดวางให้ความรู้สึกเหมือนเถาวัลย์
เกิดหรืองอกจากฐานของงาน

(9) ชื่อผลิตภัณฑ์ โคมไฟเกลียว
ประโยชน์ใช้สอย ให้แสงสว่าง ประดับตกแต่ง
มิติ ก x ย x ส (ซ.ม.) 26 x 26 x 40

ภาพที่ 4.10 ผลิตภัณฑ์โคมไฟเกลียว

4.5 การประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

ผู้วิจัยทำการประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน ผู้ผลิตและผู้จำหน่าย จำนวน 6 คน และนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา รายวิชาวัสดุและกรรมวิธี และรายวิชาออกแบบของที่ระลึก จำนวน 24 คนรวมทั้งสิ้นจำนวน 32 คน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียงโดยแสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน SD (สมนึก ภัททิยธนี, 2551 : 43) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามชนิดปลายเปิด โดยวิธีการสรุปข้อมูลที่คล้ายคลึงกันมาสรุปเป็นภาพรวมด้วยการพรรณนา โดยใช้เกณฑ์ในการประเมินระดับคุณภาพของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 103) ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับดีมาก
3.50 - 4.49	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับพอใช้
1.00 - 1.49	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต และผู้จำหน่าย ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบผลงานเครื่องปั้นดินเผา โดยจำแนกเป็นรายแบบ สามารถสรุปได้ดัง ตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต และผู้จำหน่ายที่มีต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

ข้อคำถาม	มีประโยชน์ใช้สอย และเหมาะสมใน การนำไปใช้งาน	ความเหมาะสม ในการเลือกใช้วัสดุ	ความสวยงาม ของผลิตภัณฑ์	มีความเป็นไปได้ ในการผลิต	จำหน่ายได้ ในท้องตลาด	โดยภาพรวม ท่านพึงพอใจ กับผลิตภัณฑ์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
ต้นแบบที่ 1	4.12	3.84	3.88	3.84	3.75	4.15	3.93	0.16
ต้นแบบที่ 2	4.24	4.10	3.98	3.63	3.84	4.02	3.97	0.21
ต้นแบบที่ 3	4.25	3.18	4.13	4.13	4.13	3.84	3.94	0.40
ต้นแบบที่ 4	3.45	3.75	3.52	4.32	3.28	3.56	3.78	0.35
ต้นแบบที่ 5	4.03	3.88	4.13	4.45	3.88	4.05	4.07	0.21
ต้นแบบที่ 6	4.56	4.43	4.15	4.75	4.25	4.45	4.43	0.21
ต้นแบบที่ 7	4.75	4.50	4.38	4.64	4.6	4.63	4.58	0.13
ต้นแบบที่ 8	4.43	4.41	4.13	4.68	4.56	4.38	4.43	0.19
ต้นแบบที่ 9	4.68	4.65	4.75	4.58	4.63	4.38	4.61	0.13
เฉลี่ย	4.33	4.08	4.16	4.34	4.10	4.16	4.19	

จากตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ที่ลงทะเบียนเรียน ในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบ โดยรวมจำแนกเป็นรายชื่อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ ความเป็นไปได้ในการผลิต ($\bar{X} = 4.34$) อันดับที่ 2 คือ มีประโยชน์ใช้สอยและเหมาะสมในการนำไปใช้งาน ($\bar{X} = 4.33$) อันดับที่ 3 คือ ความสวยงามของผลิตภัณฑ์และภาพรวมของความพึงพอใจ ($\bar{X} = 4.16$) และอันดับสุดท้าย คือ ความเหมาะสมในการเลือกใช้วัสดุ ($\bar{X} = 4.08$)

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ที่ลงทะเบียนเรียน ในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ 1 แอบมอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) จำแนกเป็นรายชื่อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ โดยภาพรวมพึงพอใจกับผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.15$) อันดับที่ 2 คือ มีประโยชน์ใช้สอยและเหมาะสมในการนำไปใช้งาน ($\bar{X} = 4.12$) และอันดับที่ 3 คือ ความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.88$)

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ที่ลงทะเบียนเรียน ในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ 2 กุ้งประดับ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) จำแนกเป็นรายชื่อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ มีประโยชน์ใช้สอยและเหมาะสมในการนำไปใช้งาน ($\bar{X} = 4.24$) ความเหมาะสมในการเลือกใช้วัสดุ ($\bar{X} = 4.10$) และโดยภาพรวมพึงพอใจกับผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.02$)

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ที่ลงทะเบียนเรียน ในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ 3 งานศิลปะ กำเนิด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) จำแนกเป็นรายชื่อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ มีประโยชน์ใช้สอยและเหมาะสมในการนำไปใช้งาน ($\bar{X} = 4.25$) อันดับที่ 2 ความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ความเป็นไปได้ในการผลิต และจำหน่ายได้ในท้องตลาด ($\bar{X} = 4.13$)

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ที่ลงทะเบียนเรียน ในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ 4 งานศิลปะ ชีวิตใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) จำแนกเป็นรายชื่อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ ความเป็นไปได้ในการผลิต ($\bar{X} = 4.32$) อันดับ 2 คือ ความเหมาะสมในการเลือกใช้วัสดุ ($\bar{X} = 3.75$) และอันดับ 3 โดยภาพรวมพึงพอใจกับผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.56$)

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ที่ลงทะเบียนเรียน ในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ 5 งานศิลปะ ชูก้าม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) จำแนกเป็นรายชื่อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ ความเป็นไปได้ในการผลิต ($\bar{X} = 4.45$) อันดับที่ 2 คือ ความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.13$) และอันดับ 3 โดยภาพรวมพึงพอใจกับผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.05$)

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ที่ลงทะเบียนเรียน ในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ 6 โคมไฟพันแสง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) จำแนกเป็นรายชื่อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ ความเป็นไปได้ในการผลิต ($\bar{X} = 4.75$) อันดับที่ 2 คือ มีประโยชน์ใช้สอยและเหมาะสมในการนำไปใช้งาน ($\bar{X} = 4.56$) โดยภาพรวมพึงพอใจกับผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.45$) และความเหมาะสมในการใช้วัสดุ ($\bar{X} = 4.43$)

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักศึกษาหลักสูตรออกแบบที่ลงทะเบียนเรียน ในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ 7 โคมไฟสูง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.58$) จำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ มีประโยชน์ใช้สอย และเหมาะสมในการนำไปใช้งาน ($\bar{X} = 4.75$) อันดับที่ 2 คือ ความเป็นไปได้ในการผลิต ($\bar{X} = 4.64$) และอันดับที่ 3 คือ โดยภาพรวมพึงพอใจกับผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.63$)

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักศึกษาหลักสูตรออกแบบที่ลงทะเบียนเรียน ในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ 8 โคมไฟสมบูรณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) จำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อันดับที่ 1 ความเป็นไปได้ในการผลิต ($\bar{X} = 4.68$) อันดับที่ 2 คือ จำหน่ายได้ในท้องตลาด ($\bar{X} = 4.56$) อันดับ 3 คือ มีประโยชน์ใช้สอย และเหมาะสมในการนำไปใช้งาน ($\bar{X} = 4.43$)

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักศึกษาหลักสูตรออกแบบที่ลงทะเบียนเรียน ในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ 9 โคมไฟเกลียว โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.61$) จำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อันดับที่ 1 ความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.75$) อันดับที่ 2 คือ มีประโยชน์ใช้สอยและเหมาะสมในการนำไปใช้งาน ($\bar{X} = 4.68$) อันดับที่ 3 ความเหมาะสมในการเลือกใช้วัสดุ ($\bar{X} = 4.65$) และสามารถจำหน่ายได้ในท้องตลาด ($\bar{X} = 4.63$)

บทที่ 5

การสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 4 ประการคือ

1. เพื่อศึกษารูปแบบเครื่องปั้นดินเผาในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงกระบวนการผลิตของชาวสทิงหม้อ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม
3. เพื่อพัฒนาดินและศึกษารูปแบบ แนวคิด เทคนิค วิธีการ ในการทำเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาวัลย์โดยต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้ 1) กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาหมู่บ้านสทิงหม้อ หมู่ที่ 4 ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จำนวน 1 คน 2) กลุ่มผู้ประกอบการที่ขายสินค้าประเภทเครื่องปั้นดินเผา ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 5 ร้านค้า เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ทางด้านข้อมูลการตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา และแบบสอบถามเพื่อการประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 2.1) ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาโดยการพิจารณาจากกลุ่มผู้ผลิตในท้องถิ่น ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ จังหวัดสงขลา และผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เป็นกลุ่มตัวอย่างในการสอบถามความคิดเห็นทางด้านข้อมูลวัสดุ กรรมวิธีการผลิตและข้อมูลด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา 2.2) ผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ ผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาที่มีประสบการณ์และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ จังหวัดสงขลา จำนวน 1 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในการประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

จากผลการศึกษาตามขั้นตอนการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับดังนี้

5.1 การสรุปผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ข้างต้นสามารถสรุปผลการวิจัยได้ 4 ประเด็น ดังนี้

5.1.1 การกำหนดแนวคิดในการออกแบบ

แนวคิดในการออกแบบและพัฒนางานเครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการออกแบบ หรือแรงบันดาลใจที่มีผลต่อการออกแบบซึ่งมาจากสิ่งเร้ารอบตัวที่กระตุ้น

ความคิดให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยที่มาแรงบันดาลใจในการออกแบบของผู้วิจัยในโครงการวิจัยนี้ ได้จำแนกแหล่งที่มาของแรงบันดาลใจออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

5.1.1.1 แรงบันดาลใจธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สำหรับแหล่งที่มาของแรงบันดาลใจของผู้วิจัยในโครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำแหล่งแรงบันดาลใจจากธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมมาเป็นแรงบันดาลใจ คือ นกและสัตว์น้ำเช่น กุ้ง หอย และปู เนื่องจากเป็นสัตว์ที่พบเห็นได้ง่ายในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มาจัดองค์ประกอบให้สอดคล้องกลมกลืนกับรูปทรงทางศิลปะและยังคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ในปัจจุบันด้วย

5.1.1.2 แรงบันดาลใจจากรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของชาวสตึงหม้อ นอกจากแรงบันดาลใจจากธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในงานวิจัยแล้ว ผู้วิจัยยังได้แรงบันดาลใจจากรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของชาวสตึงหม้อ นำมาพัฒนารูปทรงโดยการเพิ่มเติม ตัดทอนหรือเปลี่ยนหน้าที่การทำงาน ให้มีรูปทรงที่ทันสมัย มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

5.1.1.3 แรงบันดาลใจจากผลงานศิลปะและการออกแบบ ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาวัลย์มาจากผลงานของกลุ่มศิลปะลัทธิ อาร์ตนูโว หรือรู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งว่า ยูเกนด์ชติล (เยอรมัน : Jugendstil) เป็นลักษณะศิลปะสถาปัตยกรรม และศิลปะประยุกต์ จุดเด่นในงานศิลปะของลัทธินี้ คือ ใช้รูปแบบจากธรรมชาติ โดยเฉพาะดอกไม้ เถาวัลย์และพืชอื่นๆ มาทำเป็นลวดลายเส้นโค้งที่อ่อนช้อย ลักษณะรูปแบบจะเป็นการลดทอนรูปแบบจากธรรมชาติ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาปรับใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ในเรื่องของวัสดุและรูปทรงของผลิตภัณฑ์

5.1.2 การพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิต

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นกรรมวิธีหลักในการสร้างสรรค์งาน ดังนั้น เพื่อให้ผลงานที่สร้างสรรค์มีคุณค่า สามารถนำไปต่อยอดเพื่อการผลิตและจำหน่ายได้จริง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคุณลักษณะของผลงานเพื่อเป็นเกณฑ์ในการพัฒนา 4 ประการ ดังนี้

1. วัสดุมีความคงทน แข็งแรงเหมาะกับประโยชน์ใช้สอย
2. รูปแบบผลิตภัณฑ์สะท้อนให้เห็นความเป็นธรรมชาติ และท้องถิ่นจังหวัดสงขลา
3. ประเภทของผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบสอดคล้องกับความต้องการของตลาด
4. กรรมวิธีการผลิตสามารถผลิตได้โดยช่างพื้นบ้าน

จากเกณฑ์ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางในการพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิต มีประเด็นต่อไปนี้

5.1.2.1 การพัฒนาเนื้อดินในการเผา ผู้วิจัยได้นำดินจากผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านสตึงหม้อมาทดลองเผาโดยใช้ถังน้ำมันขนาด 50 ลิตร เป็นเตาเผาปรากฏว่าผลงานที่ทำขึ้นโดยดินจากแหล่งผู้ผลิตบ้านสตึงหม้อ จะแตกหักเสียหายระหว่างการเผาขึ้นงาน เนื่องจากการเผาโดยใช้ถังน้ำมันเป็นเตาเผาและใช้เศษไม้เป็นเชื้อเพลิงจะควบคุมอุณหภูมิลำบากความร้อนจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ส่งผลให้ชิ้นงานแตกหักเสียหายเนื่องจากชิ้นงานมีการหดตัวเร็วเกินไปในขณะที่โดนความร้อน ผู้วิจัย จึงได้จากการทดลองนำดินเชื่อมมาผสมกับดินพื้นบ้านสทิงหม้อในอัตราส่วนต่างๆ พบว่า ชิ้นงานที่เป็นดินเหนียวพื้นบ้าน 100% ไม่มีดินเชื่อมเป็นส่วนผสม เวลาเผาเกิดการหดตัวอย่างเร็ว ทำให้ชิ้นงานแตกไม่สามารถคงรูปอยู่ได้ ชิ้นงานที่มีอัตราส่วนผสมของดินเชื่อมมากกว่าดินเหนียวจะทำให้ชิ้นงานมีเนื้อหยาบไม่สามารถเก็บรายละเอียดของพื้นผิวตามที่ต้องการ อัตราส่วนผสมที่เหมาะสมมากที่สุดคือ 70 : 30 ในชิ้นงาน D และรองลงมาคืออัตราส่วน 80 : 20 ในชิ้นงาน C จากการค้นพบนี้ ผู้วิจัย จึงนำดินในสัดส่วน 70 : 30 มาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาต่อไป

5.1.2.2. การพัฒนาด้านการขึ้นรูป เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับเกณฑ์ในการพัฒนาที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในตอนต้น คือ ผลิตภัณฑ์ต้องสามารถนำไปต่อยอดเพื่อการผลิต และจำหน่ายได้จริง กรรมวิธีการผลิตต้องสามารถผลิตได้โดยไม่ต้องใช้ทักษะฝีมือมากนัก ผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการขึ้นรูปที่หลากหลายเพื่อให้ผู้สนใจได้เลือกศึกษาวิธีการตามความสนใจและความถนัดในแต่ละคน ทั้งวิธีการขึ้นรูปด้วยมือ ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนและขึ้นรูปด้วยต้นแบบแม่พิมพ์เพื่อช่วยให้กรรมวิธีการผลิตมีขั้นตอนลดน้อยลง เมื่อชิ้นงานแห้งสนิทแล้วจึงนำชิ้นงานที่ได้ไปเผา โดยใช้วิธีเผาแบบเปิด ใช้ กิ่งไม้พินเป็นเชื้อไฟที่อุณหภูมิ 800 -1,000 องศาเซลเซียส ซึ่งในขั้นตอนการเผาสามารถกำหนดสีของชิ้นงานว่าจะให้มีน้ำตาลอมส้มเรียบสม่ำเสมอหรือให้สีดำแซมโดยถ้าต้องการให้มีสีน้ำตาลอมส้มให้ใช้กิ่งไม้ที่แห้งสนิทหรือถ้าต้องการให้มีสีดำแซมให้ใช้กิ่งไม้ที่ยังสด มาผสมเป็นเชื้อไฟด้วย และเมื่อเผาแล้วให้ผลงานเย็นตัวลงเอง ก่อนนำออกจากเตาเผา

5.1.3 ด้านการผลิตและด้านการตลาด

5.1.3.1 ด้านการผลิต จากการสำรวจ และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นทางด้านการผลิตของกลุ่มตัวอย่าง ชาวบ้านสทิงหม้อ จังหวัดสงขลา พบว่า ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ มีผู้ผลิตที่ยังผลิตเครื่องปั้นดินเผาอยู่เพียงเจ้าเดียว ผลิตภัณฑ์ส่วนมากจะเป็นของใช้ เช่น หม้อดิน วัสดุที่ใช้ในการปั้นเป็นดินที่ได้จากบ้านสทิงหม้อ และในปัจจุบันพบว่าผู้ประกอบการมีจำนวนลดน้อยลง เนื่องจากผู้คนในปัจจุบันมีความคิดว่ารูปแบบของเครื่องปั้นดินเผา สทิงหม้อรูปแบบดั้งเดิมนั้นล้าสมัย

จากการสำรวจข้อมูล และความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการผลิต และวิธีการเผาเครื่องปั้นดินเผาของผู้วิจัย โดยการใช้เครื่องมือแบบสอบถามผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ พบว่า ความยากง่ายในการเตรียมวัตถุดิบในการทำเครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ด้านความยากง่ายในการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ในวิธีการเผาเครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัย พบว่า การขึ้นรูปดินจากแม่พิมพ์ การประกอบดินที่แกะจากแม่พิมพ์ลงในชิ้นงาน การตกแต่งชิ้นงานอยู่ในระดับง่าย ส่วนการเตรียมแม่พิมพ์นั้นอยู่ในระดับยาก ด้านความยากง่ายของกรรมวิธีการเผาเครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัยนั้น พบว่า การเตรียมวัสดุในการเผา (ถังน้ำมัน, อิฐมอญ, กิ่งไม้ขนาดเล็ก) อยู่ในระดับง่าย ขั้นตอนในการเผา และการหาพื้นที่ในการเผานั้นอยู่ในระดับง่ายที่สุด

5.1.3.2 ด้านการตลาด จากศึกษาข้อมูลเบื้องต้นทางด้านการตลาดเครื่องปั้นดินเผาของผู้ผลิตบ้านสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มลูกค้าที่มาซื้อมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มลูกค้าทั่วไป ได้แก่ เพื่อนบ้านในท้องถิ่นหรือท้องถิ่นใกล้เคียง ช่างราชการ บุคคลทั่วไปที่สนใจ

งานเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นลูกค้ารายย่อยมีวัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในบ้าน กลุ่มลูกค้าที่เป็นพ่อค้าคนกลาง หรือตัวแทนจำหน่าย มีวัตถุประสงค์ในการซื้อหรือสั่งผลิตเพื่อนำไปจำหน่ายอีกทอดหนึ่ง สำหรับช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์มีตั้งแต่การจำหน่ายที่บ้าน การจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางซึ่งจำหน่ายทั้งปลีกและส่ง

ด้านข้อมูลการตลาดผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบพบว่า ผู้รับซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาจากผู้ผลิตเพื่อนำไปจำหน่ายต่อส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41- 50 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุดคือประถมศึกษา และ มัธยมศึกษา ดำเนินธุรกิจจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในระยะเวลา 15 ปีขึ้นไป รองลงมา คือ 11 - 15 ปี และ ราคาจำหน่ายงานผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาตามต้นแบบ ควรเริ่มต้นที่ 100 - 200 บาท ส่วนกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60 ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 - 40 และ คือ 51 - 60 ปี

5.1.4 การต่อยอดภูมิปัญญาของคนรุ่นใหม่ในอนาคต

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความยากง่ายของการเตรียมวัตถุดิบในการทำเครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัยของนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา รายวิชาวัสดุและกรรมวิธี และรายวิชาออกแบบของที่ของที่ระลึกพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการเตรียมดิน การเตรียมดินเชื้อ และการผสมวัตถุดิบตามสัดส่วน มีความง่ายที่สุด โดยเฉลี่ย ร้อยละ 66.26 ข้อมูลเกี่ยวกับในการประกอบอาชีพเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาของนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ชั้นปีที่ 3 ในอนาคต พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างสนใจทำงานด้านเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลัก 8 คน นักศึกษากลุ่มตัวอย่างสนใจทำงานด้านเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพเสริม 12 คน นักศึกษากลุ่มตัวอย่างสนใจทำงานด้านเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานศิลปะหรือเฉพาะเมื่อมีเวลาว่าง 4 คน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบสำรวจคือ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาโดยการเผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยว และบุคคลทั่วไปให้มากยิ่งขึ้นและผู้ประกอบการควรรักษาคุณภาพงานเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ ขั้นตอนการผลิต การเผา การขนส่งให้มีคุณภาพ

5.2 อภิปรายผล

จากการสรุปผลข้างต้นเกี่ยวกับโครงการวิจัยเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้อย่างพาราและเถาวัลย์ในจังหวัดสงขลา มีประเด็นสำคัญที่จะอภิปราย ดังนี้

5.2.1 ข้อมูลทางการตลาด

ผู้ซื้อต้องการเพิ่มตัวสินค้าที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนจากรูปแบบดั้งเดิมเป็นรูปแบบประยุกต์ร่วมสมัย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อ้อยทิพย์ พลศรี (2542 : 89-90) เรื่อง

เกี่ยวกับรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ พบว่า จากการศึกษาค้นคว้าสมควรจะให้มีการพัฒนา ด้านรูปแบบ ทั้งด้านรูปร่าง รูปทรง ด้านขนาดและด้านลวดลาย ให้มีการประสานกลมกลืนกันตาม หลักการออกแบบจะได้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากกว่านี้ พร้อมทั้งต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มี คุณภาพมากขึ้น และประยุกต์ให้มีความสวยงาม เหมาะกับประโยชน์ใช้สอย

5.2.2 การพัฒนาด้านเนื้อดินในการขึ้นรูปและกรรมวิธีการเผา

ผู้วิจัยนำดินพื้นบ้านจากอำเภอสทิงพระ ซึ่งเป็นดินที่ชาวบ้านสทิงหม้อนำมา ทำเครื่องปั้นดินเผาอยู่แล้ว นำมาผสมกับดินเชื้อ ซึ่งทำมาจากดินพื้นบ้านผสมกับแกลบ เมื่อผสมแล้ว สามารถขึ้นรูปได้ทั้งการขึ้นรูปด้วยมือ ด้วยแป้นหมุนและโดยวิธีการอัดแม่พิมพ์ เป็นการลดปริมาณการใช้ดินอีกทางหนึ่ง วัสดุทั้งสองชนิดที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มีมูลค่าต่ำซึ่งสอดคล้อง กับทฤษฎีที่ว่าด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับรายงานการ วิจัยของ ภรดี พันธฤภากร (2535 : 77) ที่ว่าด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเซรามิกส์ ให้ ทรศนะว่า ลักษณะของผลิตภัณฑ์ต้องมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น โดยเฉพาะ เอกลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ควรมีการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ ตลอดจนการสร้างสรรค์รูปทรงและ เทคนิคการตกแต่งที่สัมพันธ์กับท้องถิ่น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัยนี้ สามารถนำไป ต่อยอดเพื่อการผลิต และจำหน่ายได้จริง รวมถึงกรรมวิธีการผลิตต้องสามารถผลิตได้โดยช่างพื้นบ้าน ผู้วิจัยจึงพัฒนาด้านเทคนิคในการขึ้นรูปด้วยแม่พิมพ์ซิลิโคนขึ้น ซึ่งจะสามารถทำได้โดยไม่ต้องใช้ ทักษะฝีมือมากนัก ตลอดจนการออกแบบรูปทรงผลิตภัณฑ์ที่สามารถขึ้นรูปด้วยมือที่เป็นกรรมวิธีที่ ชาวบ้านสทิงหม้อคุ้นเคยเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2542 : 303) เกี่ยวกับการศึกษาลักษณะรูปแบบศิลปะและการจัดการเครื่องปั้นดินเผา ได้กล่าวว่า การปั้น - เผา เซิงสร้างสรรค์ จะต้องประกอบไปด้วยช่างพื้นบ้านผู้เจนจัดกลวิธีดั้งเดิมกับผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการ ออกแบบหรือทางศิลปะสมัยใหม่เป็นส่วนประกอบซึ่งกันและกัน โดยต่างทำหน้าที่ตามความถนัดใน การผลิตผลงานชิ้นเดียวกันหรือกลุ่มเดียวกัน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการถ่ายทอดการเรียนรู้ต่อกันและ กันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพงษ์ ศรีชุมพล (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนว ทางการพัฒนาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาชุมชนด่านเกวียนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผลิตภัณฑ์ เครื่องปั้นดินเผาต้องมีคุณค่าทางด้านความงามต่อรูปแบบ รูปทรง ใช้กรรมวิธีตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับเทคนิคสมัยใหม่ แล้วสืบทอดมรดกภูมิปัญญาสู่ความเป็นสากลและยกระดับพัฒนาสู่ อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบพื้นบ้านให้คงอยู่เป็นศิลปะและวัฒนธรรม

5.2.3 แนวคิดในการออกแบบและพัฒนางานเครื่องปั้นดินเผา

ได้แรงบันดาลใจจากพืชและสัตว์ในท้องถิ่น โดยแหล่งที่มาของแรงบันดาลใจของผู้วิจัย มีที่มาจากธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ ไพเวช วังบอน (2551 : 73 - 78) ที่กล่าวว่า แรงบันดาลใจในการออกแบบมาจากสิ่งเร้ารอบตัวที่กระตุ้นความคิดให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยแรงบันดาลใจ นั้น เกิดจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ผลงานในอดีต สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา ผลงานออกแบบ หรือสิ่งอื่นๆ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวัสดุธรรมชาติที่เหลือใช้ต่างๆ ที่หลากหลายในท้องถิ่น และนำมาผสมกับดินเพื่อลดอัตราการการใช้ดินในการทำเครื่องปั้นดินเผา เพื่อการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5.3.1 ควรมีการศึกษา วิจัยเพื่อส่งเสริม พัฒนาด้านรูปแบบการผลิต และการตลาด เพื่อเป็นการอนุรักษ์อาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้านสทิงหม้อไม่ให้สูญหาย

5.3.2 ควรมีการศึกษารูปแบบและกระบวนการเผาเคลือบเครื่องปั้นดินเผาที่ประหยัดเชื้อเพลิงและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ในการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ ควรเป็นการพัฒนาที่อาศัยพื้นฐานการผลิตเดิมและมีวิถีดิจิตจากการเห็นคุณค่าในความงามของเครื่องปั้นดินเผาแบบเนื้อไม้แกร่งเป็นพื้นฐานการพัฒนา

บรรณานุกรม

- กนก เลิศพานิช. (2546). **นิเวศวิทยาของเถาวัลย์ในแปลงศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ**
มอสิงโตเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). **การคิดเชิงประยุกต์.** กรุงเทพฯ : ซัคเซส มีเดีย.
- ชลูด นิมเสมอ. (2553). **องค์ประกอบศิลปะ.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์.
- ทวี พรหมพฤกษ์. (2523). **เครื่องเคลือบดินเผาเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นิตดา หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). (2554). **เครื่องปั้นดินเผา.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติ.
- ประเสริฐ พิษยะสุนทร. (2556). **พื้นฐานการออกแบบ.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พูลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า. (2549). **ประติมากรรม.** เพชรบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- _____. (2553). **ประติมากรรม.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ไพเวช วังบอน. (2551). **หลักสูตรการอบรม โครงการพัฒนาบุคลากรด้านผลิตภัณฑ์และ**
บรรจุภัณฑ์. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.
- ภรดี พันธุ์ภากร. (2535). **การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเซรามิกสีในจังหวัดชลบุรี.** ชลบุรี :
ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊ค
พับลิเคชันส์.
- _____. (2530). **พจนานุกรมศัพท์ศิลปะอังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** กรุงเทพฯ :
อักษรเจริญทัศน์.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2536). **มรดกพื้นบ้าน.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศักดิ์ชาย ลิกขา. (2555). **ผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาสู่สากล.** อุบลราชธานี : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี.
- ศิวาภรณ์ สุรจินตนาภรณ์. (2555). **การปลูกยางพารา.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ส่งเสริมอาชีพธุรกิจ.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2542). **การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะรูปแบบศิลปะและการจัดการ**
เครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา กับบ้านหม้อ จังหวัด
มหาสารคาม. มหาสารคาม : สำนักงานโครงการเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มนักวิจัยอีสานคดี
เมธีวิจัยอาวุโส สกว.
- สุทธิพงศ์ ศรีชุมพล. (2551). **แนวทางการพัฒนาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาชุมชนผ่านเกวียน**
จังหวัดนครราชสีมา. มหาสารคาม : ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- สุพจน์ โตนวล. (2539). “ก่อนก้าวแรกของการรับรู้และชื่นชมผลงานประติมากรรม”. **วารสาร**
ศิลปกรรมศาสตร์, 4 (25).
- สุภาคย์ อินทองคง. (2524). **การทำเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อ.** สงขลา : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒสงขลา.
- อารี สุทธิพันธุ์. (2535). **ศิลปะนิยม.** กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- อภิชาติ คำเกษม. (2555). **ภาพถ่าย.**

อภิชาติ ศรีสอาด, พริ้ม ศรีหานาม. (2555). **โปรแกรมสู่ความสำเร็จ สำหรับยางมือใหม่**.
กรุงเทพฯ : นาคา อินเทอร์เน็ตเด้ย.
อ้อยทิพย์ พลศรี. (2542). **การสร้างรูปแบบหม้อดินสทิงหม้อ**.สงขลา : มหาวิทยาลัยราช
ภัฏสงขลา.

Aurelie Julien. (2015). “Victor Horta Museum”, **Victor Horta Museum**.
<http://projectsreview2010.aaschool.ac.uk>. May.

